

nederlandsdagblad

JAARGANG 72 NR. 19.335 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 0342 411 711 **CHRISTELIJK BETROKKEN**

Slapen achter het station 4

Blijven helpen in Syrië 7

Geniaal en straatarm 24

advertentie

Van Dam, Van Dam & Verkade BV

Word nú klant!

Tot en met 31 oktober
hele looptijd 5% rente

NL

GERARD BEVERDAM EN EDUARD SLOOT nd.nl/nederland BEELD ANP

Waar u vandaag op moet letten

De laatste Prinsjesdag van het tweede kabinet-Rutte staat in het licht van de verkiezingen op 15 maart volgend jaar. Dit zijn de thema's waarover vandaag in Den Haag het meest wordt gesproken.

'STERKER UIT DE CRISIS'

VVD en PvdA zullen hun uiterste best doen om te laten zien dat Nederland sterker uit de crisis is gekomen. Dat was immers het doel bij de start van het kabinet. De oppositie zal met diezelfde verkiezingen in het achterhoofd juist zo veel mogelijk gaten in het beleid willen schieten. Het kabinet heeft een deel van de kritiek al onderhouden, door in de plannen voor volgend jaar 100 miljoen euro vrij te maken voor kinderen die opgroeien in arme gezinnen. Interessant is ook de opstelling van VVD en PvdA: houden zij samen een vlamvend verhaal, of nemen zij juist afstand van elkaar?

DISCUSSIE OVER EIGEN RISICO

Is een verlaging van het eigen risico in de zorg bespreekbaar? In de 'crisisjaren' is het flink opgeschroefd, naar 385 euro. Het kabinet wil extra koopkracht in 2017 niet regelen via een lager eigen risico. Maar er zit licht tussen VVD en PvdA. Zondag zei staatssecretaris Martin van Rijn (PvdA) dat serieus moet worden gekeken naar verlaging. Minister Edith Schippers (VVD) was er als de kippen bij om daar afstand van te nemen. Durft de PvdA het aan om 'over links' een meerderheid te zoeken voor een lager eigen risico? SP, GroenLinks, PVV en 50Plus willen er helemaal vanaf.

WAARDEN OF GELD

Een procentje meer of minder, of ligt de nadruk vandaag op immateriële thema's? De vraag is of de coalitiepartijen de koning iets durven laten zeggen over Nederlandse waarden. Premier Rutte is al met de VVD-campagne begonnen, door stevige uitspraken te doen over Turkse Nederlanders. Die taal is niet geschikt voor de Troonrede, maar het is wel interessant of iets van zijn pleidooi voor gemeenschappelijke waarden waaraan iedereen zich heeft te houden, doorklinkt in de Troonrede. Het thema staat sowieso op het menu bij de Algemene Beschouwingen op woensdag en donderdag.

GELD VOOR DEFENSIE

Na de miljard euro bezuiniging op defensie door het eerste kabinet-Rutte, lijkt de weg omhoog weer ingezet. De krijgsmacht krijgt 300 miljoen euro extra, om bijvoorbeeld munitietekorten op te lossen. Daarmee is de discussie niet over. Vakbond ACOM en ook oud-secretaris-generaal van de NAVO Jaap de Hoop Scheffer vinden dat er meer geld bij moet. Als Nederland wil aansluiten bij het gemiddelde in de Europese NAVO-landen, moet er 2 miljard euro bij. Minister van Defensie Jeanine Hennis vindt dat een volgend kabinet daarop moet inzetten. Of wordt al deze week extra geld geregeld?

Glazen Koets

Ontwerp: P. Simons
Bouwjaar: 1826

De naam 'Glazen Koets' verwijst naar de met glas beklede ornamentenrand onder de vensters van de donkerblauwe koets

EEN- OF TWEEVERDIENER

De christelijke partijen hebben afgelopen jaren kritiek geleverd op de toenemende verschillen tussen eenverdieners en tweeverdieners. Ook dit jaar gaan kostwinners er minder op vooruit dan tweeverdieners (0,6 procent versus 1,0 procent). Dus dat zullen deze partijen het kabinet opnieuw voor de voeten werpen. VVD en PvdA hebben dit keer wel een verdedigingslinie opgebouwd: voor alleenverdieners met een chronisch zieke partner – die niet de keuze heeft om te gaan werken – heeft het kabinet 50 miljoen euro uitgetrokken. Maar dat zal de kritiek vast niet doen verstommen.

PRINSJESDAG 2016: ROUTE GLAZEN KOETS

NOG IETS NIEUWS?

Gaan we vandaag ook iets horen dat nog niet bekend is? Het belangrijkste nieuws ligt immers al op straat. Bijvoorbeeld dat de bezuiniging op verpleeghuizen en gehandicaptenzorg van 400 miljoen euro niet doorgaat. En dat Veiligheid en Justitie 450 miljoen extra krijgt voor onder meer wijkagenten en terrorismebestrijding. Bekend is ook dat de koopkracht voor bijna iedereen met zo'n 1 procent groeit, en wat minder voor eenverdieners en gepensioneerden (respectievelijk 0,6 en 0,7 procent). Maar in de stapels begrotingen van ministeries staan vast ook plannen die nog niet bekend zijn.

EN DE RITUELEN

Het is vandaag ook een beetje de feestdag van de democratie, dus neem gerust een taartje. Voor het eerst rijden koning en koningin in de Glazen Koets, die pas is gerestaureerd. Deze koets vervangt de Gouden Koets, die in de komende jaren wordt opgeknapt – een heel precies klusje. Voor meer feestvreugde zorgen de outfits (inclusief hoofddekse!) van vooral vrouwen, te beginnen met koningin Máxima. ChristenUnie-Kamerlid Carla Dik kiest voor duurzaam. Dit jaar draagt ze een creatie die is gemaakt van gerecyclede visnetten. Ook Marianne Thieme maakt met haar kleding altijd een statement.

WILLEKE

nd.nl/cartoons

Bescherm het recht van een kwetsbaar kind **COMMENTAAR OP 3**

PRIJS € 1,75 ZATERDAG € 3,00

REMCO VAN MULLIGEN nd.nl/geloof

Bestand in Syrië of niet, ons werk gaat door

► UTRECHT

Terwijl de wereld maandag zag hoe het bestand in Syrië beëindigd werd, waren hulpverleners met andere dingen bezig. Dat zegt Sara Savva, coördinator van de hulpverlening namens de Grieks-Orthodoxe Kerk, de grootste christelijke stroming in Syrië.

'Je gelooft me misschien niet, maar het doet me niets', zegt ze. Het nieuws over het bestand volgt ze niet. 'Ik hoor zo vaak over vredesgesprekken en

elke keer wordt zo'n bestand weer geschonden, maar ons werk gaat gewoon door.'

Op 10 september stemde de Syrische regering in met een vredesplan, uitgedacht door de VS en Rusland, dat een politieke oplossing voor de burgeroorlog dichterbij moest brengen. Na het Rode Kruis zijn de kerken in Syrië de grootste hulpverleners. Het Grieks-orthodoxe departement van oecumenische relaties en ontwikkeling (DERD) komt ontheemde Syriërs

in het land zelf te hulp met kleding, medicijnen, psychologische steun en vele andere zaken.

geen lege handen

Volgens Savva is het een kwestie van aanpakken, ongeacht de politieke ontwikkelingen. 'De beelden die de media verspreiden, wekken de indruk dat alles in Syrië vernietigd is. Dat verschilt echter per plek. In de kuststreek bij Latakia is het erg rustig, terwijl Hassakeh zwaar heeft geleden

onder ISIS.' Ze heeft nooit het gevoel met lege handen te staan. 'We luisteren naar de mensen en we luisteren naar God. Mijn handen zijn altijd vol. Ik vergelijk het met Jezus' wonder met de vijf broden en twee vissen. Soms lijkt het alsof je bijna niets meer hebt, maar elke keer is er toch weer genoeg. De mand bleef vol. In Syrië kijken we elkaar ook weleens aan. De oorlog stopt maar niet en steeds meer mensen kloppen bij ons aan. Toch is telkens onze "mand" weer door Jezus

gevuld.' Savva was vijf dagen in Nederland, op uitnodiging van Kerk in Actie, dat uitgaat van de Protestantse Kerk. Zaterdag vond in de evangelisch-lutherse kerk in Amsterdam de aftrap plaats van een actieweek voor de kerken in het Midden-Oosten. Savva vertelde daar over het werk van haar kerk. 'We zoeken vooral de moeilijk te bereiken gebieden op. Daar is het, met of zonder bestand, lastig om bij de mensen te komen.'

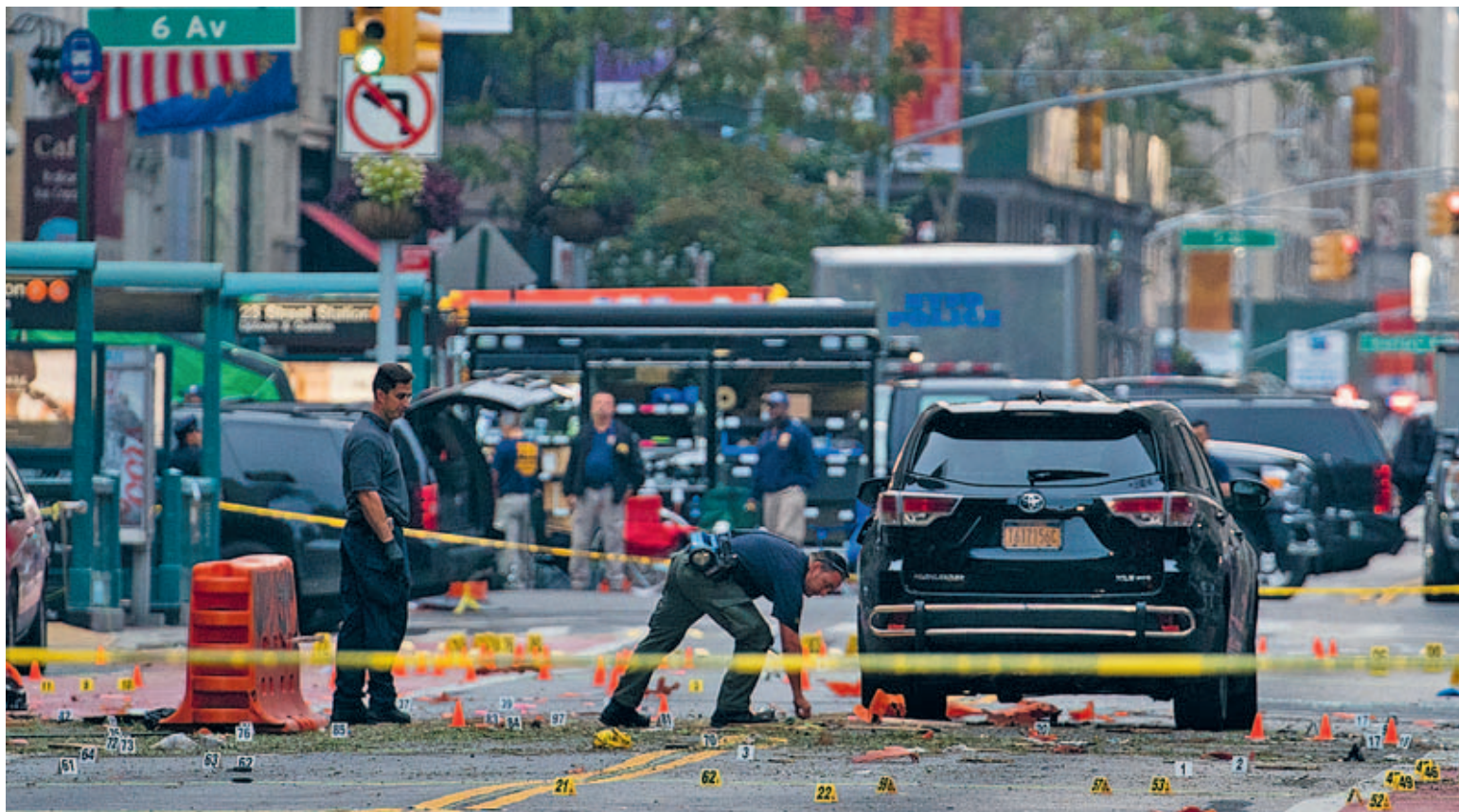
► zie ook pagina 7

NIEUWSANALYSE

JAN VAN BENTHEM nd.nl/buitenland BEELD AP / CRAIG RUTTLE

De kracht van de eenzame jihadist

Het onderzoek op de locatie in de wijk Chelsea van New York waar zaterdag een bom ontplofte, is in volle gang. De hoofdverdachte van deze en mogelijk nog andere aanslagen is opgepakt.

Het dagelijks leven in New York en omgeving is ontwricht door bomaanslagen en een reeks ontdekte explosieven.

Een donker visitekaartje voor de stad, vijftien jaar na 9/11 en pal aan het begin van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

► NEW YORK

De politie in New York heeft de hoofdverdachte van een tweetal bomaanslagen opgepakt, de uit Afghanistan afkomstige, 28-jarige Ahmad Khan Rahami. Op beelden van bewakingscamera's in de omgeving is te zien hoe hij, kort voor de eerste bomexplosie in de wijk Chelsea, zeult met een grote plunjezak op wieljes. Bij de explosie die volgde, raakten 29 mensen gewond. Een tweede bom, in dezelfde plunjezak, werd op tijd ontdekt.

Bij een andere explosie, van een drietal pijpbommen in een afvalbak vlak bij de start van een sponsorloop voor mariniers in New Jersey, raakte niemand gewond omdat de start vertragend had opgelopen

door problemen bij de registratie. Later werden nog eens vijf pijpbommen gevonden in een rugzak bij het treinstation in Elizabeth, New Jersey. Toen de politie probeerde de bommen met een robot onschadelijk te maken, explodeerde een ervan. Enkele duizenden treinreizigers moesten urenlang in hun trein wachten.

merkwaardig

De eerste reactie op de aanslagen van de gouverneur van de staat New York, Andrew Cuomo, was merkwaardig. Ja, er was sprake van 'een gewilde explosie' maar Cuomo zag 'geen bewijs van een internationaal terroristisch verband met dit incident'. Op dat moment was al bekend wat voor bommen waren gebruikt: snelkookpannen, gevuld met kleine kogeltjes als in kogellagers en – net als de pijpbommen in Elizabeth (vlak bij New York) – gekoppeld aan een mobiele telefoon als timer. Keurig volgens de handleiding van al-Qaeda, en vrijwel identiek aan de bommen die gebruikt werden bij de marathon in Boston in 2013.

Al-Qaeda in Jemen, alias AQAP, begon in de zomer van 2010 met het uitgeven van het blad *Inspire* (Inspireer), met als een vast onderdeel de 'Open bron voor de Jihad'. Het blad publiceert gedetailleerde beschrijvingen hoe met redelijk eenvoudige middelen 'eenzame jihadisten' een bom kunnen maken van stalen pijpen of een snelkookpan. Vorig jaar nog verfienden zowel al-Qaeda als ISIS, dat geregeld naar de al-Qaeda-handleidingen verwijst, het ontwerp met een telefoon als ontstekings.

symboliek

Het tijdstip van de aanslagen, kort na de herdenking van de aanslagen van '9/11' en pal voor het begin van de Algemene Vergadering van de VN, is ook van een al-Qaeda-symboliek. Daarnaast heeft de huidige leider van al-Qaeda, Ayman al-Zawahiri, op de vrijdag voor de herdenking van 9/11 in een uitgebreide videoboodschap de moslims opgeroepen aanslagen in de VS te plegen. Eerder had het al-Qaedablad *Inspire* hetzelfde gedaan, in de hoop dat 'de

opstand van de messen' naar Amerika zou komen met steekpartijen zoals Palestijnse jongeren in Oost-Jeruzalem hebben uitgevoerd – een tactiek waar ook ISIS prat op gaat. ISIS claimt dan ook de steekpartij in Minnesota.

Al-Qaeda heeft nog steeds een dodelijke potentie, wellicht nog meer dan ISIS, heeft CIA-directeur John Brennan net anderhalve week geleden gezegd in een interview met *Sentinel*, (Schildwacht) het blad van het Combating Terrorism Center (centrum voor bestrijding van terrorisme). ISIS gebruikt grof geweld, maar 'al-Qaeda gaat wat de planning van aanslagen in het buitenland betreft, nog steeds doordachter te werk', aldus Brennan. Duidelijk is wel dat de VS vijftien jaar na 9/11 en vijf jaar na de liquidatie van Osama bin Laden, nog steeds niet veilig zijn. Ook niet in New York, waar nu een duizendtal extra agenten op de been is in verband met de komst van regeringsleden uit tientallen landen naar de Algemene Vergadering van de VN. Met vooraf de explosieve groeten van al-Qaeda en ISIS.

NL

FRANS TIJSSEN nd.nl/nederland

Dodgeboren kind officieel geregistreerd

► DEN HAAG

Ouders krijgen de mogelijkheid om een doodgeboren kindje te laten opnemen in de gemeentelijke basisregistratie (BRP). Ook kunnen ouders vanaf volgend jaar een geboorteakte laten opmaken voor hun levenloos geboren kind.

Dit is de uitkomst van een afrondend overleg, maandag, tussen de ministers Ronald Plasterk (Binnenlandse Zaken) en Ard van der Steur (Veiligheid en Justitie) en initiatiefnemers van de registratie van levenloos geboren kinderen. Een van die initiatiefnemers is Natasja Geyteman, die namens acht ouders van doodgeboren kinderen op 15 maart van dit jaar een petitie had ingediend bij de Tweede Kamer. De petitie was ondertekend door 82.000 mensen. Natasja Geyteman was maandag 'superblij' en sprak van een 'echte overwinning'. De Basis Registratie Personen is het systeem waarin alle van belang zijnde persoonsgegevens worden opgenomen, zoals geboorte, huwelijk, overlijden en verhuizing. Opname van doodgeboren kinderen in de BRP was voor de initiatiefnemers van de petitie van groot belang, omdat eigenlijk alleen zo het bestaan van hun kinderen echt wordt erkend. Voor deze opname in de BRP is een wetswijziging vereist.

Er is nu al wel de mogelijkheid van een registratie bij de gemeente, maar die is gekoppeld aan de overlijdensakte die verplicht is voor kinderen die vanaf 24 weken levenloos ter wereld komen. Dat heeft te maken met de Wet op de lijkbezorging, die stelt dat vanaf dat moment doodgeboren kinderen moeten worden begraven of gecremeerd. Wel zijn er gemeenten die de mogelijkheid bieden, voor of na de grens van 24 weken, een 'akte van levenloos geboren' te laten opmaken. Nu komt er dus de mogelijkheid van een geboorteakte. Daarvoor is geen wetswijziging nodig. Volgens Natasja Geyteman zal vanaf begin volgend jaar zo'n geboorteakte kunnen worden opgemaakt. Dat zal niet met terugwerkende kracht zijn, zoals bij opname in de Basis Personen Registratie.

Het laten registreren van levenloos geboren kinderen is vrijwillig. Hoelang de noodzakelijke wetswijziging op zich laat wachten, is nog onzeker. Wel is duidelijk dat een Kamermeerderheid voor is. <

JAN VAN BENTHEM nd.nl/buitenland

Het Syrische leger zegt na week wapenstilstand op

► DAMASCUS/MOSKOU

Het Syrische leger heeft verklaard dat de wapenstilstand in het land na een week 'is beëindigd'.

Volgens het generale commando van de Syrische strijdkrachten waren 'de gewapende terreurgroeperingen blind voor het akkoord en hielden ze zich aan geen enkele van de voorwaarden'.

De Syrische verklaring kwam na een gelijklopende verklaring van de generale staf van het Russische leger. De Russen gaven daarin de schuld vooral aan de VS. 'De Verenigde Staten en de zogenaamde gematigde oppositiegroeperingen die zij controleren, hebben niet een van de beloftes waargemaakt die in Genève zijn overeengekomen', citeerde maandagmiddag het Russische staatsnieuwsbureau Sputnik News generaal Sergei Rudskoy.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry verzette zich tegen het opgeven van de wapenstilstand en verwees naar de besprekingen die Rusland en de VS op hetzelfde moment nog in Genève voerden.

Een pijnlijk punt daarbij voor de Amerikanen is het bombardement dat de internationale coalitie zaterdag uitvoerde op een stelling van het

Syrische leger. De aanval van Amerikaanse, Britse, Australische en Deense toestellen werd onmiddellijk afgebroken toen duidelijk werd dat het doel niet een ISIS-positie was.

Het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken verklaarde echter dat 'deze aanval gelijk staat aan steun voor ISIS'.

Woordvoerder Maria Zakharova van het ministerie stelde voor de Russische televisiezender Rossiya 24 dat 'we tot een voor de hele wereld werkelijk angstaanjagende conclusie zijn gekomen: het Witte Huis verdedigt ISIS'.

Een spoedvergadering van de Veiligheidsraad, die Rusland had aangevraagd, liep zondag uit op een harde confrontatie tussen de Amerikaanse ambassadeur Samantha Powers en haar Russische collega Vitaly Tsjerkin.

uithongeringspolitiek

Pro-westerse rebellen beschuldigden juist de Syrische strijdkrachten van nieuwe aanvallen in het zuiden van Syrië en bij Aleppo. Ook verzetten ze zich tegen de oplossing die de Syrische regering bood voor de belegerde burgers van Aleppo: vervoer naar door de regering gecontroleerd ge-

bied, als onderdeel van de 'verzoeningspolitiek'. In een gezamenlijke verklaring noemden Syrische oppositiegroeperingen dit maandag een 'uithongerings- en overgavepolitiek'. 'Het regime Assad en zijn bondgenoten hebben sektarische zuivering omgezet in een duidelijke en systematische politiek die burgers berooft van hun levensonderhoud, hen tot de dood toe uithongert en hen zo dwingt ermee "akkoord" te gaan, hun huizen en woonwijken te verlaten', zo stellen de oppositiegroeperingen.

De humanitaire topman van de Verenigde Naties, Stephen O'Brien, toonde zich vooral teleurgesteld over de voortdurende blokkade door de Syrische regering van het hulpkonvooi van de VN voor de inwoners van Aleppo.

'Het doet mij pijn en ik ben teleurgesteld dat een VN-konvooi nog steeds Syrië niet binnenkan om hulp te brengen aan Oost-Aleppo, waar tot 275.000 mensen in de val blijven, zonder voedsel, water, onderdak en medische hulp', aldus O'Brien. De hulp aan de verhongerende bevolking was het hoofddoel voor het bestand na eerdere, alarmerende berichten van de VN over een dreigende humanitaire ramp. <

NL

ANP nd.nl/nederland BEELD ANP / JERRY LAMPEN

Schiphol viert eeuwfeest

Schiphol vierde maandag zijn honderdjarig bestaan. Een eeuw eerder landde het eerste militaire vliegtuigje op de – toen nog – modderige weide van boer Knibbe. Inmiddels komen op de luchthaven bij Amsterdam jaarlijks meer dan 60 miljoen passagiers voorbij. En dat worden er nog meer. Koning Willem-Alexander kwam op verjaardagsbezoek, werd rondgeleid door Schiphol-topman Jos Nijhuis (l.), en woonde een presentatie bij van twee scholieren (foto onder) over hun idee van de luchthaven van de toekomst. Schiphol mag zich sinds maandag 'Koninklijk'noemen. Het eeuwfeest van de luchthaven wordt verder gevierd met onder meer exposities in het Amsterdam Museum en het Aviodrome in Lelystad. <

VERANKER KINDERRECHTEN

HET MAAKT NOGAL UIT VANUIT WELK PERSPECTIEF je het initiatiefwetsvoorstel van PvdA en GroenLinks bekijkt. Beide partijen willen de rechten van kinderen in het asielbeleid versterken.

Wanneer het partijpolitieke coalitieframe op dat voorstel wordt losgelaten, is het beeld als volgt: de PvdA, en andere linksachtige figuren, gedragen zich als rupsje-nooit-genoeg. De PvdA heeft bij de start van het kabinet-Rutte II al voor elkaar gekregen dat er een kinderpardon tot stand kwam. En nu willen ze, met verkiezingen in zicht, nog snel een wet erdoor jassen waarvoor nu nog een meerderheid aanwezig lijkt. Voor de VVD en alles wat zich rechts daarvan ophoudt, in de Tweede Kamer en daarbuiten op sociale media, is het duidelijk: voor de linksmensen is het nooit genoeg. Altijd zijn er wel weer nieuwe, schrijnende gevallen waarom kinderen niet onder de bestaande regels vallen en in Nederland moeten blijven.

OVER DIT PARTIJPOLITIEKE BEELD valt veel te zeggen. Misschien is het nog waar ook, dat ter linkerkant een zekere drammerigheid in het politieke handelen schuilt. Maar, wie openstaat voor feiten en wetenschappelijke analyses moet welhaast een ándere conclusie trekken. Niet drammerig- maar gedrevenheid voor kwetsbare groepen drijft partijen tot actie. Het kinderpardon heeft ongeveer 1600 kinderen de zekerheid geboden dat ze in Nederland mogen blijven. Van de aanvragen is meer dan 90 procent afgewezen omdat ze niet aan de criteria voldeden. Het probleem is dat het pardon een specifieke regeling is, waarbij het oordeel van de dienstdoende staatssecretaris zwaar weegt. De hartsgesteldheid van de bewindsperoon is mede bepalend voor het beleid.

HET GROTE VOORDEEL VAN DE ROUTE die PvdA en GroenLinks bepleiten, is dat ze aansluit bij de rechten van kind. Rechten die zijn gebaseerd op een internationaal verdrag dat Nederland heeft ondertekend. Artikel 3 van dat verdrag vordert dat de overheid het welzijn van 'alle kinderen bevordert en toezicht houdt op alle voorzieningen voor de zorg en bescherming van kinderen'.

Als dát de leidraad is, stuur je Eduard, een jongen met autistische problemen, na zes jaar op een Nederlandse school, niet terug naar Armenië. Ook zet je dan geen Arpine (16 jaar) en Milena (10 jaar), na zes jaar Nederland, vast achter metershoog prikkeldraad in kamp Zeist.

Veranker de rechten van het kind in wetten. Laat in geval van twijfel de rechter oordelen of uitzetting al dan niet aan de orde is. Het belang van het kwetsbare kind is te belangrijk om aan gemakzuchtige beeldvorming over te laten.

PIET H. DE JONG

GRATIS TWEE WEKEN NEDERLANDS DAGBLAD

Gratis kennismaken met een krant die het nieuws anders belicht? Dat kan. Stuur de bon op en ontvang gratis twee weken het Nederlands Dagblad. Of ga naar nd.nl/2weken. Bellen kan ook: 0342 411711. Stuur de bon zonder postzegel naar: Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. (Alleen als je de laatste zes maanden geen abonnement hebt gehad.)

Naam en voorletter(s):	____	m/v
Straat en huisnummer:	____	
Postcode:	____	Woonplaats:
Telefoon (i.v.m. controle bezorging):	____	
E-mail:	____	
Ingangsdatum:	____	

DEZELFDE ECONOMIE ANDERS BECIJFERD

Steeds meer mensen op straat: wie

...Het aantal mensen dat op straat leeft, neemt toe doordat de daklozenopvang vol zit.

...Het Leger des Heils ziet de oplossing: snel tienduizend goedkope huurwoningen erbij.

► UTRECHT

Frank van Houtert (57) draait een sjekkie en blaast de rook over het stukje Utrechts niemandsland waar hij twee jaar heeft gebivakkeerd. Hier, ingeklemd tussen het spoor en een vaart, stond twee jaar zijn tentje. In de winter hield hij zich warm in een slaapzak bij waxinelichtjes onder omgekeerde bloempotten. Elke ochtend liep hij naar het station, via een pad met braamstruiken, over een verlaten fabrieksterrein met graffiti – hij wijst naar de muren alsof hij de conservator van een museum is. De politie heeft hem hier nooit gevonden, de hulpverlening wel. Volgende maand is het een jaar geleden dat hij via het Leger des Heils bij de laagdrempelige 24 uren opvang in de binnenstad terecht kwam. Daar kreeg hij hulp om de financiën en de chaos in zijn hoofd weer op orde te brengen en kon hij terecht voor eten en onderdak. Ze vonden een dagbesteding voor hem en sinds anderhalve maand bungelt de sleutel van zijn eigen huurhuisje aan zijn broekriem. 'Ik heb heel veel geluk gehad', zegt hij bij herhaling. Dat heeft hij zeker. Betaalbare huurwoningen zijn schaars, wat zorgt voor een kettingreactie in de hulp aan mensen die hun huis zijn kwijtgeraakt: daklozen wonen langer dan nodig in de begeleide opvang, en mensen bivakkeren langer op straat doordat de opvang vol zit, legt veldwerker Tonnie van Dijk uit. 'In Utrecht staan op dit moment zo'n 85 daklozen op de wachtlijst voor de opvang – dat kan zes tot negen maanden duren. Begin 2015 was de wachtlijst maar twee weken.' Die verstopte daklozenzorg is zorgelijk, vindt Van Dijk, die al jaren in het Utrechts daklozen circuit werkt. In de eerste plaats omdat het allesbehalve ideaal is als mensen te lang in de opvang zitten. 'Na twee, drie maanden hebben mensen perspectief nodig, iets om naartoe te werken.' En in de tweede plaats omdat het leven op straat mensen sloop. 'Hoe langer op

Voormalig dakloze Frank van Houtert laat Tonnie van Dijk van het Leger des Heils de plek in Utrecht zien waar hij twee jaar in een tentje heeft gewoond.

straat, hoe meer ze achteruitgaan. Ze raken in een depressie en de verslavingsproblematiek verergerd, doordat ze alcohol en drugs nodig hebben om het leed te verzachten.'

prefab

Precies dat is de reden waarom het Leger des Heils alarm slaat: er moeten zo snel mogelijk tienduizend goedkope woningen beschikbaar komen voor daklozen die in de opvang zitten of op straat leven. Volgens Cornelius Vader, directeur van de Stichting Leger des Heils Welzijns- & Gezondheidszorg, is er sprake van een structureel probleem. 'Voorheen zaten

mensen tussen de drie en zes maanden in de kortdurende opvang, nu is dat al minimaal zeven maanden. Sommigen zitten er zelfs al twee jaar. Met tienduizend extra woonunits kan dit probleem direct worden opgelost.' Dat hoeven geen chique appartementen te wezen. 'Het mogen eenvoudige prefabwoningen zijn', licht hij toe. 'Twintig vierkante meter is genoeg.' Zelfs containerachtige onderkomens zouden al een oplossing zijn. 'Corporaties en gemeenten moeten daarvoor samenwerken', zegt Vader. 'De wil is er wel, maar het komt nog niet van de grond.' Dat is vooral

een geldkwestie. Gemeenten zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor huisvesting, maar de rijksoverheid zou dat kunnen ondersteunen met extra geld. Hulpverleners van het Leger des Heils zelf houden intussen ook oren en ogen open. In Utrecht wonen bijvoorbeeld voormalige daklozen onder begeleiding in een oud kloostercomplex in Lombok, vertelt Tonnie van Dijk. Zo speurt ze continu naar oplossingen. 'Hier zou je toch zo containerwoningen kunnen neerzetten?', wijst ze, als ze met voormalig dakloze Frank van Houtert over het begraffitide fabrieksterreintje loopt. Iemand alleen een woning geven, is

geen oplossing, tekent ze daarbij aan. Een aanzienlijk deel van de cliënten van het Legers des Heils kan de verantwoordelijkheden die bij zelfstandig wonen horen niet aan. 'Zij hebben soms langdurige begeleiding van wijkteams of specialistische zorg nodig om te voorkomen dat ze weer dakloos worden.' Sinds januari dit jaar komen meer mensen op straat terecht (zie kader). En de groep die lange tijd extra begeleiding nodig heeft, wordt volgens Leger-directeur Cornelius Vader steeds groter: voorzieningen voor beschermd wonen worden 'stelselmatig' ontmanteld, en de bewoners be-

NL OVERDWARS

HEIDI VAN DEN BOVENKAMP nd.nl/nederland BEELD ND

BIBBEREN ONDER DE DOUCHE MAAKT MINDER SNEL ZIEK

's Ochtends bibberen onder een koude douche kan ervoor zorgen dat mensen zich minder snel ziek melden.

► AMSTERDAM

Proefpersonen die elke dag minimaal dertig seconden onder de koude douche stonden, zijn een dagdeel minder ziek dan een controlegroep die alleen warm doucht. Dat bleek uit onderzoek van het Amsterdam Medisch Centrum (AMC) onder 3018 deelnemers gedurende negentig dagen.

inspanning

Onderzoeker Geert Buijze, orthopedisch chirurg in opleiding die het onderzoek begeleidde, denkt dat het positieve effect van koud douchen te maken heeft met inspanning. Hij vergelijkt de kou met het trekken van een sprintje. 'Je hart en

vaatstelsel spannen zich bij de kou ineens in. Je bloeddruk en hartslag gaan omhoog, je hebt even wat meer adrenaline en er gaat meer zuurstof naar de hersenen. Dat is een korte, gezonde inspanning.' Om de uitslagen verder te kunnen duiden, is volgens Buijze een vervolgonderzoek

nodig, waarbij de hersenactiviteit van proefpersonen bestudeerd wordt. 'Je kunt deze resultaten nu nog niet een-op-een vertalen naar de maatschappij. Onze proefpersonen hebben gemiddeld een hogere kwaliteit van leven dan de gemiddelde Nederlander. Mensen boven de 65 of mensen met ernstige hart- en vaatziekten deden niet mee aan het onderzoek. Verder kunnen we niet uitsluiten dat er ook een placebo-effect is opgetreden: dat mensen dachten dat het koud douchen ziek worden hielp voorkomen.' Door de hersenactiviteit van de proefpersonen nader te bestuderen, moeten de gevonden positieve effecten van koud douchen nog beter verklaard kunnen worden. 'We zijn bezig met een subsidieaanvraag voor het volgende onderzoek', meldt Buijze, 'waarschijnlijk is er een wisselwerking tussen het afweersysteem, de koudeprikkel en de hersenen.'

NL

REDACTIE ND

Geplande azc's in Ede komen er niet

► EDE

De geplande drie asielzoekerscentra in Ede gaan niet door, als het aan het COA ligt. Dat is duidelijk geworden aan de provinciale regietafel, waar wordt overlegd over de benodigde opvangcapaciteit voor vluchtelingen. Doordat de instroom van asielzoekers is gedaald, zijn minder nieuwe plekken nodig en kunnen bestaande centra meer worden gebruikt voor het huisvesten van mensen die al een status hebben. In Ede zouden negenhonderd vluchtelingen worden opgevangen in De Klinkenberg, De Goudsberg en De Braamhorst. Die plannen zorgden in april van dit jaar voor onrust. <

ontstopt de daklozenopvang?

De voormalige woonplek van Frank is alleen bereikbaar via een voormalig fabrieksterrein. De plek is vlak bij de Rabotorens, het hoofdkantoor van de Rabobank.

landen simpelweg op straat. 'Wij zien grote risico's', zegt Cornel Vader. 'Voor verwarde mensen die op straat zijn terechtgekomen zelf, maar ook voor de veiligheid in de samenleving. Naast meer woonruimte is daarom ook psychiatrische kennis op straat hard nodig.'

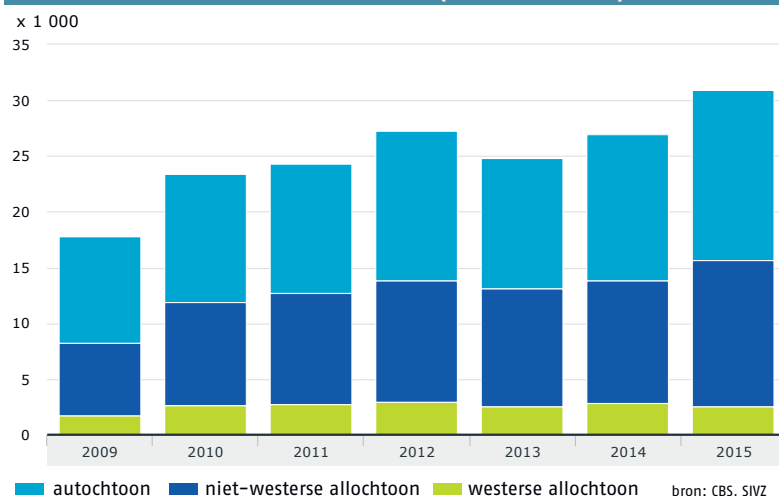
levensverhaal

Op het niemandsland, tussen de struiken, neemt Frank van Houtert een laatste trek en dooft zijn sigaret onder zijn schoen. Hij heeft een lang levensverhaal. Frank is opgeleid tot kok en belandde rond zijn veertigste op straat, nadat hij een drugsver-

slaafde vrouw, met wie hij zeven jaar samenleefde, had verlaten en zijn baan was kruitgeraakt. Hij verkeerde van tijd tot tijd in wat in hulpverleningstermen het 'grijze circuit' heet: bij familie en vrienden. 'Dat kan wel even, maar niet maandenlang', is de ervaring van Tonnie van Dijk. 'Dan krijg je spanningen en problemen.' Van Dijk ontmoette Frank in het Lepelburgpark, toen ze met de soepfiets haar rondje door Utrecht deed. Nu leeft hij van een daklozenuitkering ('best veel, 720 euro netto'), doet vrijwilligerswerk in de weggeefwinkel en gaat mee met de soepfiets, waarmee Tonnie van Dijk elke maan-

dagavond de Utrechtse parken aandoeft. Ze doet dat niet alleen om lege magen te vullen, maar ook om contacten te leggen, vooral ook met de daklozen die bang zijn voor hulpverleners en zo lang mogelijk anoniem willen blijven. Sinds een jaar heeft Frank een extra reden om te leven, vertelt hij met een glimlach. Vorig jaar stond er eens een zeventienjarig meisje voor hem, die zijn dochter bleek te zijn. 'De DNA-test bewees het. Ze woont al vanaf het begin in een pleeggezin en heeft het daar goed.' Hij hoopt op een baantje als huismeester, grotere toekomstdromen heeft hij niet nodig. <

DAKLOZEN IN NEDERLAND (SCHATTING)

MEESTE DAKLOZEN DOOR RELATIEBREUK

Het afgelopen halfjaar nam het aantal nieuwkomers in de dag- en nachtopvang volgens cijfers van het Leger des Heils toe: van 3200 in de eerste helft van 2015 naar 3900 in de eerste zes maanden van dit jaar. Eerder dit jaar bleek uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek ook al een sterke toename van het aantal daklozen in de afgelopen jaren: tussen 2009 en 2015 kwamen er ruim 13.000 daklozen bij, een toename van 74 procent. Geschat wordt dat 31.000 mensen in Nederland vorig jaar geen vaste woon- of verblijfplaats hadden, sliepen in de opvang, op straat, in openbare gebouwen of bij familie of vrienden. Van deze groep had 13.000 een niet-westerse herkomst. In 2009 waren dit er bijna 6500. Tussen 2009 en 2015 kwamen er 5500 daklozen met een autochtone herkomst bij. De sterkste stijging van het aantal daklozen vond plaats tussen 2009 en 2010. Ook in de jaren daarna nam het aantal daklozen toe. In de cijfers zijn niet meegenomen de daklozen die illegaal in Nederland verblijven. Het Leger des Heils draagt zorg voor ongeveer een kwart van de maatschappelijke opvang in Nederland. Cornel Vader, directeur van de Stichting Leger des Heils Welzijns- & Gezondheidszorg wijst drie hoofdoorzaken aan voor de toename van het aantal daklozen. De eerste is

schulden. Mensen kunnen de huur niet meer betalen. Op de tweede plaats staat een relatiebreuk: door een scheiding verlaat een van de partners het huis. Een derde hoofdoorzaak is terugkomst na detentie: er is geen goede opvang nadat iemand zijn straf heeft uitgezeten. Vooral in de particuliere huursector komen mensen in financiële problemen. De huren zijn hier relatief hoog, en mensen hebben gemiddeld 35.000 euro schuld als ze bij het Leger des Heils terechtkomen. Dat bedrag is te hoog om te kunnen afbetalen, waardoor mensen in de schuldsanering terecht komen. Een reguliere huurwoning zit er voor hen niet in, waardoor de straat rest. Scheidingen zijn op dit moment de belangrijkste oorzaak van dakloosheid: 40 procent van de mensen die het Leger des Heils binnenkrijgt, is op straat terechtgekomen na een relatiebreuk. Meestal zijn het de mannen die het huis verlaten. Van de mensen die dakloos worden, heeft zo'n dertig procent in detentie gezeten. Het aantal gevangenisplaatsen is in een paar jaar tijd teruggebracht van 13.000 naar 8000. Er is de afgelopen jaren onvoldoende capaciteit geweest om hen allemaal te begeleiden bij de terugkeer in de samenleving, zegt Cornel Vader.

NL

ANP nd.nl/politiek

PvdA en GroenLinks willen tempo bij plan asielkinderen

► DEN HAAG

De Tweede Kamer behandelt, als het aan de PvdA en GroenLinks ligt, nog voor de verkiezingen in maart hun voorstel om het belang van het kind zwaarder te laten wegen in de asielprocedure.

Dat melden beide partijen maandag, toen ze hun plan indienden. Het initiatiefwetsvoorstel is ook voor advies naar de Raad van State gestuurd. Met de wet willen PvdA en GroenLinks voorkomen dat kinderen worden uitgezet en vervolgens in hun thuisland in onveilige situaties belanden.

'Met deze wet komen de rechten van het asielkind centraal te staan. Kinderen zonder verblijfsstatus krijgen een verblijfsvergunning als dat in hun belang is', aldus Kamerlid Linda Voortman (GroenLinks). Atkje Kuiken (PvdA): 'De afgelopen jaren heb ik te veel kinderen gezien die net buiten de regelingen vielen en uiteindelijk alleen mochten blijven omdat de staatssecretaris een uitzondering maakte. Deze kinderen mogen niet afhankelijk zijn van een uitzondering. Hun rechten moeten meteen geborgd worden in de wet.' <

+

HANS-LUKAS ZUURMAN nd.nl/geloof BEELD FACEBOOK

Kimon ontslaat directeur

► APeldoorn

Het bestuur van kinderezendingsorganisatie Kimon in Apeldoorn heeft directeur Kees Moerman aan de kant gezet.

Zijn arbeidsovereenkomst wordt beëindigd naar aanleiding van 'een verschil van mening tussen directie en bestuur', zo meldt bestuursvoorzitter Hans Jansen in een verklaring. Stichting Kimon is een christelijke, interkerkelijke zendingsorganisatie en is vooral bekend in reformatische kring. Moerman was jarenlang het boegbeeld van de organisatie. Hij laat weten het te betreuren dat het

Kees Moerman

bestuur een verklaring heeft gepubliceerd zonder hem daarover te raadplegen. Hij kondigt aan de beëindiging van zijn contract aan te vechten. 'Ik snak naar gerechtigheid. De kwestie gaat over het niet-verlengen van een jaarcontract van een medewerker die niet naar tevredenheid functio-

neerde. Het bestuur wenst daar niet aan mee te werken. Wat er nu gebeurt, is de wereld op z'n kop: ik ben al twintig jaar met passie verbonden aan de stichting en moet nu het veld ruimen. Ik voel mij in de steek gelaten.' De managementtaken op het bureau in Apeldoorn worden waargenomen door de bureaumedewerkers en het bestuur. Bestuurslid en woordvoerder Sijmon van den Berg van Kimon licht toe dat Moerman en het bestuur van mening verschillen over de toekomstvisie op de organisatie. 'Daar zijn we niet uitgekomen, we laten hem met pijn in het hart gaan.' <

HILBRAND ROZEMA nd.nl/buitenland BEELD AP / ARIANA CUBILLOS

Wet tegen kindermoord verdeelt Brazilië

...Wat is belangrijker: een mens-leven beschermen, of een indianen-cultuur beschermen? Het parlement van Brazilië buigt zich over een wet tegen zuigelingenmoord.

...Zendelingen zwengelden het debat aan. Zij zijn fel voor de wet, samen met de organisatoren van de Paralympische Spelen. Anderen verdedigen het recht van indianen op ongestoord leven.

► BRASILIA

Opnieuw laait in Brazilië het debat op over indianen. De organisatoren van de Paralympische Spelen in Rio de Janeiro spraken hun steun uit voor de Muwaji-wet, die zuigelingenmoord kan voorkomen. De wet, goedgekeurd door de Kamer van Afgevaardigden, ligt nu bij de Senaat. Het geldt als een succes voor christelijke zendingsorganisaties. Kinderen met handicaps worden regelmatig achtergelaten in het bos, of actief gedood, ontdekten zendelingen in het Amazonegebied. Oorzaak is de harde strijd om te overleven.

paralympische fakkel

Iganani Suruwaha droeg een fakkel tijdens de opening van de Paralympische Spelen in Rio. Dit spastische indianenmeisje kon op haar zesde nog niet lopen. Haar stam spoorde Iganani's moeder aan, haar te doden. De moeder vluchtte naar een zendingspost, wat Iganani het leven redde. Muwaji en Iganani zijn Suruwahá-indianen – honderdvijftig zielen die leven aan de Poros, een zijrivier van de Amazone. Marcia en Edson Suzuki werken sinds 1990 onder deze Suruwahá als Bijbelvertalers. Na tien jaar beseften ze dat er kinderen verdwenen. Ze ontdekten dat moeders gedwongen werden hun kinderen te doden, en daar verschrikkelijk onder leden. Ze reddden de verlamde Hakani ('Glimlach'), een getraumatiseerde vijfjarige, en adopteerden haar. De Suzuki's stichtten Atini, een kinderrechtenorganisatie die voorlichting geeft en alternatieven biedt aan indianenfamilies die hun kinderen niet willen doden. Ze maakten een docudrama, de film *Hakani*. Die is sinds

Indianen uit het Amazonegebied houden van kinderen en hebben een eigen cultuur. Daarbij hoort het in het bos achterlaten of doden van baby's, in de strijd om te overleven. Zendelingen willen hun dat gebruik afleren.

2008 op YouTube te zien, en is daar al ruim een miljoen keer bekeken. De regering van Brazilië en antropologen reageerden vijandig. Zendingsorganisaties als Youth with a Mission beschouwen de grote weerklank in het 200 miljoen inwoners tellende land als een wonder. Tachtig inheemse stammen zagen de film inmiddels ook al, claimen de Suzuki's. 'Het is niet moeilijk hun tradities te veranderen', stelde Marcia Suzuki, 'want ze houden van hun kinderen. Is het taboe eenmaal doorbroken en de dialoog open, dan staan indianen meestal erg open voor medische hulp, afstaan voor adoptie of laten opvoeden buiten de stam.' Volgens haar begrijpen de meeste Brazilianen (voor 80 procent tegen abortus) dat het leven beschermen belangrijker is dan een cultuur beschermen. Socio-

loog Julio Jacobo Waiselfisz valt bij: 'We moeten indianen niet criminaliseren, maar we moeten toch iets doen om deze levens te redden.' Waiselfisz deed onderzoek naar het verschijnsel en telde in twee jaar tijd 96 sterfgevallen onder inheemse baby's van zes dagen of jonger. Op dit moment gelden nationale wetten niet voor geïsoleerde indianen. Zij vallen onder Funai, een speciaal overheidsbureau. Funai waakt voor contact met zendelingen, onder meer omdat de woudbewoners geen weerstand hebben tegen virussen en bacillen. Er kwamen boze reacties op het wetsvoorstel. De organisatie Survival International (SI) wil de indianencultuur beschermen tegen multinationals die regenwoud kappen ten bate van de soja- en vleesindustrie. SI vindt dat de indianen nu worden

zwartgemaakt, terwijl infanticide (het doden van kinderen) niet eens zo vaak voorkomt. Ozélio Macuxi (49), van het Funai-bureau in de deelstaat Ruraima, noemt infanticide 'een survivalmethode'. 'Hoe zouden ze een fysiek gehandicapt persoon dagen door het bos moeten dragen? Ze kiezen er liever voor die persoon meteen te doden, dat is hoe ik dit ritueel begrijp.' Een indianenbaby is in de beleving van de stam 'nog geen persoon', stelt een antropoloog uit Brasilia, maar 'wordt dat langzaam', in een proces waarin naamgeving een rol speelt.

Youth with a Mission

Zendelingen veroordelen die opvatting scherp, als een dodelijk moreel en cultureel relativisme (de visie dat alle culturen gelijkwaardig zijn). Ze

wijzen op moeders en kinderen die zich verzetten en vluchten. 'Deze wet kan het grootste worden dat Youth with a Mission Brazilië bereikte in de veertig jaar sinds de oprichting', meent Ricardo Otake van de University of the Nations op Hawaii. 'De wet geeft inheemsen de mogelijkheid tegen hun culturele praktijken in te gaan, als ze de levens willen redden van hun eigen kinderen.' Christelijke parlementariërs vrezen dat 'wet nummer PL 1057/2007' het niet haalt en schilderen indringend de praktijk. Infanticide zou vaak twee- en drielingen treffen en neerkomen op levend begraven, levend ritueel verbranden, verstikken of doodslaan. Maar Antonio Carlos de Souza Lima, voorzitter van de Braziliaanse Vereniging van Antropologen, noemt de wet onderdeel van een breder plan om inheemsen te beroven van hun rechten. 'Deze beschuldigingen polariseren de publieke opinie en behandelen indianen alsof zij barbaarse wilden zijn, met het idee dat ze moeten worden wat blanke mensen willen, en hun land en natuurlijke hulpbronnen moeten weggeven.' Dat vindt ook de indiaan Tonio Benites Guarani, leider van de Guarani. In mei dit jaar was hij in het Europees Parlement in Brussel, waar hij sprak over 'de aanval van Brazilië op zijn oudste inwoners'. Het land van de Guarani's is gestolen en bezet door boeren, voor suikerriet- en soja-plantages. De oorspronkelijke bewoners kamperen in wegbermen en overbevolkte reservaten. Ze lijden onder ziekten en honger, gewapende overvallen en kennen het hoogste percentage zelfmoorden ter wereld. Hun leiders worden systematisch vermoord. Tragisch neveneffect van het debat over dit wetsvoorstel is, dat het de vleesindustrie en de lobby van landbouwindustrie en schatrijke plantage-eigenaren in staat stelt, indianen af te schilderen als barbaren. Deze lobby is in Brazilië oppermachtig. Marcia Suzuki stelt echter dat de regering de huidige wetgeving rond de indianen vaak misbruikt om nieuwsgierigen weg te houden bij de inheemse leefgebieden – zodat de regering daar kan doen wat ze wil. <

advertentie

DE KRANT IN UW VAKANTIE

nd.nl/vakantieservice

Vakantie? Wat doen we met de krant?

► Bezorgen op een ander (vakantie)adres

► Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant
Op te halen bij elk verkooppunt in Nederland waar nd[®] verkrijgbaar is.
Kijk voor verkoopadressen op nd.nl/losseverkoop.

► Bezorging stoppen, wel toegang tot de digitale krant

► Bezorging stoppen

Deze mogelijkheden gelden alleen voor een periode van minimaal 1 week.
Bezorging in het buitenland is op eigen risico en kost in Europa € 3,30 en
buiten Europa € 3,50 extra per dag.

Uw gegevens:

voorletter(s)/naam:

straat: huisnr.:

postcode: plaats:

telefoon (vast): telefoon (mobiel):

e-mail:

Ik/wij gaan op vakantie van t/m:

Uw keuze:

Bezorgen op een ander (vakantie)adres

voorletter(s)/naam:

evt. nummer/kamer/plaats:

straat: huisnr.:

postcode: plaats:

land:

Bezorging stoppen, bonnen voor gratis krant

Bezorging stoppen, wel toegang tot de digitale krant

Bezorging stoppen

► Deze bonneminstens twee weken voor uw vakantie opsturen naar:
Nederlands Dagblad Vakantieservice, Postbus 111, 3770 AC Barneveld

REMCO VAN MULLIGEN nd.nl/geloof BEELD ANNEPAUL ROUKEMA

‘Christendom blijft bestaan in Syrië’

..... De Grieks-Orthodoxe Kerk is al sinds 2003 betrokken bij de hulpverlening aan vluchtelingen in Syrië.

..... ‘De nadruk ligt op kinderen’, zegt coördinator van de hulpverlening namens die kerk, Sara Savva. ‘Zij hebben vaak alleen nog maar oorlog meegemaakt.’

► UTRECHT

Het christendom in Syrië staat zwaar onder druk, maar zal volgens Savva niet verdwijnen. Ze verwijst daarbij naar de Grieks-orthodoxe patriarch Johannes X, wiens boodschap haar inspireert. ‘Hij is monnik, een goede man. Het gezicht van Christus zal in Syrië altijd aanwezig blijven, is een van zijn bekendste uitspraken.’ Het Grieks-orthodoxe departement van oecumenische relaties en ontwikkeling DERD heeft in Syrië 500 personeelsleden en duizenden vrijwilligers. Ze opereren binnen een samenwerkingsverband van kerkelijke hulpverleningsinstanties. Savva: ‘Daarnaast zijn we voor veel buitenlandse organisaties een tussenpersoon. Wij zijn immers zelf Syrisch, kennen het land en de mensen vertrouwen ons.’ De hulpverleners van DERD zoeken vooral de moeilijk te bereiken gebieden in Syrië op, zegt Savva. ‘Daar is het, met of zonder bestand, lastig om bij de mensen te komen. En wat we vandaag opbouwen, kan morgen weer vernield worden.’ Naast de drie miljoen mensen die het land hebben verlaten, zijn er negen miljoen ontheemden binnen de Syrische grenzen. Een deel van hen heeft rustiger gebieden opgezocht, bijvoorbeeld aan de kust. Maar ook in gebieden die zwaar lijden onder oorlog, zoals de steden Aleppo, Homs en al-Hassaka, bevinden zich nog veel vluchtelingen. Zij hebben vooral te vrezan van ISIS en zogeheten *takfiri*, extremistische moslims die geweld inzetten tegen wat zij zien als ‘keters’.

Hoe zijn de mensen die jullie helpen eraan toe?

‘Dat verschilt. In steden als Latakia is weinig van de burgeroorlog te merken. Daar kunnen vluchtelingen herstellen van de schade die ze hebben geleden. Dat heeft een lichamelijke kant – ze zijn bijvoorbeeld gehandicapt of gewond, maar ze zijn ook

Sara Savva, coördinator van de hulpverlening bij DERD, het Grieks-orthodoxe departement van oecumenische relaties en ontwikkeling, vertelde zaterdag in Amsterdam over het werk van haar kerk. In de evangelisch-lutherse kerk vond de aftrap plaats van een actieweek voor de kerken in het Midden-Oosten.

psychisch getraumatiseerd. In andere gebieden is het onrustiger. In al-Hasaka in het noordoosten, dat bezet is geweest door ISIS, zijn veel huizen vernield. Er is daar bovendien een kamp met vluchtelingen uit Irak. Zij hebben het het zwaarst. Ze leven in tenten. In de zomer is het daar erg heet, in de winter nat en modderig. Er is veel lekkage en voor een toiletbezoek moet je vaak honderd meter lopen. Mensen lijden daar aan huidziekten, leverziekten, van alles en nog wat.’

Hoe helpen jullie hen?

‘In dat vluchtelingenkamp willen we vooral voldoende medische faciliteiten bieden. Ook schoon drinkwater is van groot belang. We schuiven vaak met onze middelen. Soms wordt ons werk op een bepaalde plek door de oorlog onmogelijk gemaakt. Dan zetten we onze middelen elders in. Het enige dat we nodig hebben, is een begaanbare weg, zodat we er kunnen

komen. En daarnaast gebruiken we vliegtuigen.

De nadruk ligt bij ons op kinderen. Velen van hen hebben in hun leven alleen nog maar oorlog meegemaakt. Dat zie je ook. Als ze net aankomen, spelen ze vaak oorlogje. Ze slaan anderen in elkaar. ‘Ik ga je vermoorden, ik ga je gevangen nemen!’ roepen ze dan. In een buitenwijk van Damascus hebben we een gemeenschapscentrum waar kinderen psychologische hulp krijgen. We hebben goed opgeleide mensen in huis. Na een tijdje zie je dat ze normaal gaan spelen en tekeningen maken waarop de zon schijnt.’

Doet uw organisatie ook iets voor hun ouders?

‘Voor vrouwen hebben we therapie-sessies. Ook zij hebben veel nare dingen meegemaakt. In de Syrische cultuur leren vrouwen niet om zichzelf te uiten. Daarmee gaan wij aan de slag. Langzaam groeit er dan vertrou-

wen. Moeders vinden het leuk om te zien hoe hun kinderen veranderen. De vaders hebben weinig zin in therapie. We helpen hen allereerst om gezond te worden en een beroep te leren, zodat ze aan de slag kunnen. Ze hebben vaak actief gevochten in de oorlog, maar willen daar weinig over zeggen of liegen erover. Ze willen niet met een van de partijen geassocieerd worden. Vaak zijn ze depressief. Van ons krijgen ze daarnaast een gift om een eigen bedrijfje op te zetten als timmerman, monteur en dergelijke.’

U zoekt vooral moeilijk te bereiken gebieden op. Hoe krijgt u daar toegang?

‘We werken met iedereen samen, behalve met ISIS natuurlijk. We profiteren ervan dat we al sinds de Irakoorlog in 2003 aan hulpverlening doen. Daardoor hebben we veel ervaring in huis. Onze patriarch heeft de steun van het regime van Assad, maar we

werken ook samen met de Syrian Democratic Forces in het noorden. We benadrukken dat we humanitair werk doen. Aan politiek doen we niet. Daardoor krijgen we makkelijk toestemming om ons werk te doen. Bovendien helpen we iedereen, ongeacht religie of achtergrond. De meeste vluchtelingen zijn uiteraard moslim. Om dat te bekrachtigen, hebben we de barmhartige Samaritaan in het logo van de organisatie.’

Hoe helpt u mensen in de zwaarst getroffen gebieden?

‘We moeten kijken naar de lange termijn. Als huizen vernield zijn, kost het jaren om dat te herstellen. We wachten eerst tot ISIS en de *takfiri* zijn vertrokken – en dikwijls zijn de bewoners dan ook weggevlucht. Daarna gaan we huizen herstellen. We bouwen meestal 200 onderkomens tegelijk, met daarbij ook een ziekenhuis. Als dat klaar is, komen vaak ook de mensen weer terug.’ <

NL

ANP nd.nl/nederland

Schippers pleit voor leerstoel mantelzorg

► AMSTERDAM

We weten nog te weinig over de psychische gevolgen die mantelzorgers kunnen ondervinden als ze ernstig zieke familieleden of kennissen verzorgen. Daarom zouden medische centra van universiteiten een leerstoel mantelzorg moeten instellen, vindt minister Edith Schippers (Volksgezondheid, Welzijn). Haar ministerie is ‘meer dan welwillend’ om zo’n leerstoel mede te financieren. ‘Ik weet dat mantelzorg te veel kan worden voor mensen’, aldus Schippers. ‘In een vergrijzende samenleving zullen de gevolgen alleen maar groter worden.’ <

KERK LOKAAL

GERALD BRUINS nd.nl/geloof BEELD ND

■ ALKMAAR FREEDOM HOUSE OPEN

Door een ‘stenen muur’ tussen de ontmoetings- en taalruimtes weg te halen, is vrijdag in Haarlem de Alkmaar Freedom House officieel open gegaan. Burgemeester Piet Bruinooge verwijderde de eerste steen, de overige werden weggehaald door vrijwilligers en asielzoekers. De muur stond voor onbegrip, onwetendheid en vooroordelen tegenover asielzoekers. Met het weghalen van de stenen werd deze muur in ieder geval symbolisch geslecht.

Het Alkmaar Freedom House is een informele, laagdrempelige ontmoetingsplek voor vluchtelingen, een project van de Vrijheidskerk en de Alkmaarse Raad van Kerken. Van maandag- tot met vrijdagmiddag zijn de deuren van de voorziening open voor de bewoners van twee asielzoekerscentra in Alkmaar. Met hulp van zo’n 160 vrijwilligers leren zij de Nederlandse taal en cultuur. Tevens ontmoeten ze lotgenoten en inwoners van de stad in Noord-Holland.

Burgemeester Bruinooge verwijderd een steen.

■ RABBIJN VOOR JOODSE GEMEENTE DELFT

De open joodse gemeente Klal Israël, die tien jaar bestaat, heeft een rabbijn benoemd: Hannah Nathans. De gemeente paart een vrijzinnige en progressieve invulling van het jodendom aan respect en liefde voor de eeuwenoude Joodse traditie. Nathans was eerder verbonden aan een vergelijkbare joodse kille (gemeente). Ze wordt geïnstalleerd op zondag 2 oktober. Klal Israël huist in de ruim 150 jaar oude synagoge aan de Koornmarkt in Delft.

■ KANDELAAR TERUG IN KERK TERMUNTEN

Een oude kandelaar is terug in de Ursuskerk van Termunten. Het is – voor zover bekend – de enige overgebleven koperen kandelaar uit het oude kerkgebouw dat tijdens de bevrijding in 1945 in vlammen opging. Ds. Philip Jacobus Greeven, stond na 1946 tot 1951 in de Groningse plaats. Hij nam de bij de restauratie van de kerk overgebleven kandelaar mee. Zijn zoon Kees Greeven heeft het voorwerp vorige week geschonken aan de Stichting Oude Groninger Kerken, nu de eigenaar van de monumentale kerk.

■ DE FONTEIN APeldoorn PIONIERSPLEK

Geloofsgemeenschap De Fontein in Apeldoorn is officieel een pioniersplek van de Protestantse Kerk in Nederland. Scriba René de Reuver tekende zondag het contract. Tevens werd musicus Peter van Essen aan De Fontein verbonden. Op 19 oktober vindt de intrede plaats van oud-PKN-scriba Arjan Plaisier.

► tips? Mail naar lokaal@nd.nl

EU

TILLY DODDS nd.nl/buitenland

Euthanasie op Belgische tiener oogst kritiek

► BRUSSEL

Voor het eerst is in België door euthanasie een einde gemaakt aan het leven van een minderjarige. Het zou gaan om een tiener die leed aan een ongeneeslijke, dodelijke ziekte en die zelf om levensbeëindiging had gevraagd. Tegen de euthanasie is fel geprotesteerd, onder meer vanuit het Vaticaan.

Via Radio Vaticana veroordeelde kardinaal Elio Sgreccia, emeritus voorzitter van de Pauselijke Academie voor het Leven, de Belgische wetgeving die de levensbeëindiging van minderjarigen toestaat.

Volgens de kardinaal ontleent deze wetgeving, waarmee het Belgische parlement begin 2014 instemde, aan kinderen het recht op leven. Het besluit om het leven te beëindigen van de zeventienjarige, van wie geslacht

en identiteit niet zijn bekendgemaakt, 'keert zich niet enkel tegen de aanbevelingen van alle religies, die in België gezamenlijk hun stem ertegen hebben laten horen, maar ook tegen het menselijk instinct. Want vooral kwetsbare minderjarigen moeten geholpen worden met morele, psychologische en spirituele bijstand', aldus kardinaal Sgreccia.

De euthanasie werd door de arts die de levensbeëindiging uitvoerde binnen de gestelde termijn gemeld aan de Federale Evaluatie- en Controlecommissie Euthanasie, zo bevestigde de voorzitter van deze commissie, Wim Distelmans

zeer uitzonderlijk

Volgens Distelmans bewijst het feit dat het ruim twee jaar heeft geduurd voordat voor het eerst gebruik ge-

maakt is van de ruimte die de wetgeving uit 2014 biedt, dat euthanasie bij minderjarigen slechts in zeer uitzonderlijke en uitzichtloze gevallen wordt overwogen. 'Er zijn gelukkig maar weinig kinderen die ervoor in aanmerking komen, maar dat betekent niet dat we hun het recht op een waardige dood mogen ontzeggen.'

Een tegengestelde reactie komt van de Deutsche Stiftung Patientenschutz. Voorzitter Eugen Brysch van deze organisatie stelde dat 'het doden van kinderen op hun verzoek niets te maken heeft met waardig sterven'. Volgens hem heeft België met het toestaan van euthanasie op minderjarigen afstand genomen van de normen binnen de Europese Unie op het gebied van mensenrechten. Brysch verweet de Duitse regering en ook de Europese instanties dat zij er

het zwijgen toe doen en België niet aanspreken op zijn gedrag.

wilsbekwaam

De uitbreiding van de euthanasiewet in 2014, waardoor in België euthanasie op minderjarigen onder bepaalde voorwaarden werd toegestaan, werd gesteund door de liberalen en de socialisten, terwijl de christendemocraten ertegen waren. De liberale senator Jean-Jacques De Gucht verklaarde na het bekend worden van de euthanasie op de tiener tegenover de Vlaamse televisiezender VTM: 'Het is verschrikkelijk wanneer een jongere lijdt, maar het troost mij enigszins, dat er nu voor kinderen in hun sterfensfase een keuze is. Ik denk dat het erg belangrijk is dat wij, als maatschappij, deze mensen de gelegenheid hebben gegeven om voor zich-

zelf te beslissen op welke manier zij met de situatie omgaan.'

België is het enige land ter wereld waar euthanasie is toegestaan voor alle minderjarigen, ongeacht hun leeftijd. De voorwaarden zijn dat de desbetreffende persoon aanhoudend en ondraaglijk lichamelijk lijdt, dat vaststaat dat hij of zij binnen afzienbare tijd zal sterven, dat de minderjarige wilsbekwaam is en dat de beide ouders met het euthanasieverzoek instemmen.

In Nederland is euthanasie bij minderjarigen alleen toegestaan voor jongeren vanaf twaalf jaar. Minderjarigen tussen twaalf en zestien jaar moeten voor euthanasie instemming hebben van ouders of voogd. Jongeren van zestien en zeventien jaar moeten worden betrokken in de besluitvorming over euthanasie. <

HERMAN VEENHOF nd.nl/buitenland BEELD AP / ANTON VOLK

Een vrouw die zojuist op een stembureau in Simferopol haar keuze heeft ingevuld, loopt met haar biljet naar de stembus. De opkomst bij de Doema-verkiezingen van zondag was minder dan 47 procent.

Russisch parlement nu geheel oppositievrij

► MOSKOU

Met ruim de helft van de stemmen heeft Verenigd Rusland tijdens de verkiezingen voor de Doema drie kwart van de zetels in de wacht gesleept.

Rusland hield zondag verkiezingen voor het Lagerhuis van het parlement, de Doema. Op basis van cijfers die maandagmiddag na telling van 93 procent van de stemmen werden verstrekt door de Russische Centrale Kiescommissie, koos 54 procent voor Verenigd Rusland, geleid door de Russische premier Dimitri Medvedev, maar vooral de partij van president

Vladimir Putin. De Communistische Partij van de Russische Federatie van Gennadi Zjoeganov werd met 13,5 procent van de stemmen tweede. Derde met 13,3 procent werd de populistisch nationalistische Liberaal-Democratische Partij van Rusland van Vladimir Zjironovski. Rechtvaardig Rusland haalde met 6,2 procent de vierde plaats.

Door het kiesstelsel – de helft van de 450 zetels in de Doema wordt gevuld met partijlijsten, de andere helft met winnaars per district – heeft Verenigd Rusland een grote winst behaald. Met 105 zetels erbij komt de

partij van Putin op 343 parlamentsleden; dat is een driekwartmeerderheid, waardoor de partij in haar een-tje de Russische grondwet kan veranderen. Maar ook de andere partijen in de Doema (de KPRF met 42, de LDPR met 41 en RR met 21 zetels) bestaan na de parlamentsverkiezingen uit jaknikkers.

Het links-nationalistische Rodina, het progressief liberale Burgerplatform en een onafhankelijke kandidaat krijgen elk één zetel. De enige partij van de verdeelde oppositie die kans had om in de Doema te komen, was Jabloko ('Appel'), maar dat lukte niet. In

Moskou haalde de partij ruim 11 procent. Het enige lid van de Doema dat echt oppositie voerde, Dimitri Goedkov, uit zijn partij Rechtvaardig Rusland gestoten, werd niet herkozen.

minachting

Bij de verkiezingen werd gedoseerd gefraudeerd – te weinig om echt veranderingen te bewerkstelligen, genoeg om de minachting van de regerende macht voor deze stembusgang te demonstreren. Videobeelden op YouTube tonen dat veel mensen niet één, maar een stapeltje stembiljetten in de doorzichtige bussen propten.

President Vladimir Putin had de fraude niet echt nodig. De lage opkomst, minder dan 47 procent, zorgde ervoor dat zijn 'trouwe' en economisch of via intimidatie te mobiliseren achterban (gevangenen, studenten, militairen, medisch personeel, onderwijskrachten, ambtenaren, pensioengerechtigden en andere van een staatsinkomen afhankelijk) de doorslag gaf. De verkiezingen waren een generale repetitie voor de presidentsverkiezingen in mei 2018, die een vierde termijn moeten opleveren voor president Putin. Na die ambtsperiode zal hij 25 jaar aan de macht zijn. <

EU

HERMAN VEENHOF nd.nl/buitenland BEELD AP / BERND VON JUTRCZENKA

AfD breekt ook door in Berlijn

...De protestpartij *Alternative für Deutschland* breekt ook in de hoofdstad door.

...Alleen een 'dubbelrood-groene' coalitie lijkt levensvatbaar in Berlijn.

► BERLIJN

Verlies voor de traditioneel grote partijen SPD en CDU; winst voor de protestpartij *Alternative für Deutschland* (AfD). Het beeld dat dit jaar opdoemde bij verkiezingen in oostelijke Duitse deelstaten, lijkt ook in de hoofdstad Berlijn aan de orde. In percentages ging de SPD van 28,3 naar 21,6 (-6,7), de CDU van 23,3 naar 17,6 (-5,7), Die Linke van 11,7 naar 15,6 (+3,9), de Grünen van 17,6 naar 15,2 (-2,4). Nieuw in het 'Berliner Abgeordnetenhaus' waren de AfD met 14,2 en de liberale FDP, die van 1,8 naar 6,7 (+4,9) ging. De Piraten daalden van 8,9 naar 1,7 (-7,2) en verdwenen onder de kiesdrempel van vijf procent.

In de verdeling van de 160 zetels betekenden de verkiezingen van zondag het volgende: SPD 38 (-9), CDU 31 (-8), Linke 27 (+8), Grüne 27 (-2), AfD 25 (+25), FDP 12 (+12), Piraten 0 (-15).

Berlijn anders

Toch zijn er grote verschillen tussen Berlijn en Mecklenburg-Voorpommern en Saksen-Anhalt, waar de stembus eerder dit jaar stond. De samenstelling van het electoraat van de AfD is anders en het verlies van de CDU is niet alleen, en zelfs niet in hoofdzaak te wijten aan het vasthoudend liberale standpunt van bondskanselier Angela Merkel over het opnemen van vluchtelingen in Duitsland.

Vrijwel alle partijen spraken zich uit tegen 'regeringsdeelname' van de AfD. Dat beperkt wel het aantal mo-

De leiders van de partij *Alternative für Deutschland*, Jörg Meuthen (r.) en Frauke Petry (m.), en de lijsttrekker in Berlijn, Georg Pazderski (l.), reageren op de verkiezingsuitslag van zondag.

gelijke coalities. Iedereen gaat uit van een 'R2G'-combinatie, ofwel 'dubbelrood-groen'. In zo'n 'Senaat' zoals het kabinet in de deelstaat en hoofdstad Berlijn genoemd wordt, regeren SPD,

Die Linke en Die Grünen samen, met 92 zetels – een meerderheid van negen. Een 'grote coalitie' van SPD en CDU levert met slechts 69 zetels geen meerderheid op, zelfs niet als groen

en geel (FDP) aan boord klimmen. De huidige burgemeester, Michaël Müller, kan dus waarschijnlijk blijven. Hij volgde in 2014 de populaire Klaus Wowereit op, die links in de SPD

'GEEN KIND IS TE VEEL!'

Bijna achtduizend mensen namen op de verkiezingsdag in Berlijn deel aan de *Marsch für das Leben*, de jaarlijkse Duitse prolife-manifestatie. Een stille tocht vertrok en kwam aan bij de Rijksdag, waar het federale Duitse parlement huist. De deelnemers droegen witte lelies, symbool voor de 400 ongeboren kinderen die elke weekdag door abortus worden gedood, meldt het *Katholiek Nieuwsblad*. Vier bisschoppen liepen mee en droegen een mis op in de openlucht. Het motto: *Kein Kind ist unzumutbar* ('Geen kind is te veel!')

stond, overtuigd homoactivist was en voor het altijd zwaar onder schulden gebukte gaande Berlijn de kreet 'arm, aber sexy' bedacht. Müller schreef op Facebook dat de opmars van de AfD betekende dat extreemrechts, of zelfs neonazi's in Berlijn het parlement zouden binnenmarcheren. Maar die schets is onjuist. Analyses in zowel het conservatieve dagblad *Frankfurter Allgemeine Zeitung* en het linkse online weekblad *Der Spiegel* toonde aan dat de opmars van de AfD vooral te danken was aan een hoger opkomstpercentage. In 2011 ging 55,1 procent van de Berlijners naar de stembus, nu 66,9 procent. De AfD trok juist stemmen weg van extreemrechtse splintergroeperingen. De FAZ schreef ook dat het verlies van de CDU niet aan Merkel te wijten was, maar aan de matige prestaties van de CDU in Berlijn zelf. Merkel is vooral stil; ze houdt wel vast aan haar ruimhartige asielopvatting, maar roept niet meer hard 'Wir schaffen das!' Ruim de helft van de Berlijners gaf in een peiling aan dat Merkel het goed deed. <

GERHARD WILTS nd.nl/buitenland

Kung fu-nonnen op mountainbikes

...Vijfhonderd nonnen fietsen vierduizend kilometer door de Himalaya uit protest tegen vrouwenhandel.

... 'We willen iets doen aan de opvatting dat vrouwen minder waard zijn dan mannen.'

► KATHMANDU

Met de mountainbike langs steile hellingen, door nauwe ravijnen en over rotsachtige paden in het Himalaya-gebergte – de 'kung fu-nonnen' zijn niet voor een kleintje vervaard. Overal waar de stoet van honderden sportief geklede boeddhistische nonnen komt, vallen monden open van verbazing. 'Mensen denken vaak dat we ons opsluiten in tempels en de hele tijd bidden', legt de 22-jarige Jigme Konchok Lhamo uit aan Indiase verslaggevers. 'Maar bidden is niet genoeg. Uiteindelijk spreken dan luider dan woorden.' De nonnen horen bij de Drukpa-orde, een achthonderd jaar oude Tibetaan-

se orde die is ontstaan uit verzet tegen het teruggetrokken kloosterleven van boeddhistische monniken. De huidige leider Gyalwang Drukpa moedigt nonnen aan naar buiten te gaan en geeft hun zelfs leiderschapstaken, wat hem niet in dank werd afgenomen door afgunstige monniken.

Omdat de nonnen vaak blootstonden aan pesterijen en geweld van mannelijke kloosterlingen, schafte de 53-jarige ordeleider ook het verbod op de vechtsport kung fu voor nonnen af. De gelijkberechtiging voor nonnen trok meer vrouwen aan: het aantal nonnen nam toe van dertig tot vijfhonderd. De vrouwen zijn afkomstig uit Tibet, Nepal, Bhutan en India. Inmiddels timmeren de fietsende nonnen flink aan de weg. Na de aardbevingsramp vorig jaar in Nepal trokken ze veel aandacht van de media, door met vrachten rijst en medicijnen op hun rug naar afgelegen dorpen te fietsen. 'Veel inwoners in Kathmandu zeiden toen al dat de

nonnen harder en geschikter zijn voor het hulpverleningswerk dan het Rode Kruis', stelt ordeleider Gyalwang maandag trots vast tegenover de online krant *LiveMint*. 'Ik was verast, meer nog: bemoedigd.'

'Terwijl we bezig waren met onze hulpactie in het rampgebied, hoorden we over meisjes uit arme gezinnen, die door hun ouders werden verkocht om zo het hoofd boven water te blijven houden', blikt Lhamo terug op de Indiase televisie. 'Omdat we het niet eens waren met de opvatting dat meisjes minder zijn dan jongens en dat het prima is meisjes te verkopen, besloten we iets te doen om daar verandering in te brengen.'

stoer

Dat was de aanzet tot de loodzware fietstocht van Kathmandu, de hoofdstad van Nepal, naar de Indiase stad Leh, ruim vierduizend kilometer naar het noordwesten. 'Onze trektocht deze maand door de bergen laat zien dat vrouwen net zo sterk en stoer

zijn als mannen', zegt Lhamo. Met haar outfit van fietshelm, rode windjack en fietsbroek is ze het levende bewijs dat de nonnen 'meer kunnen dan eten koken of mediteren in een klooster'.

Zaterdag voltooiden de kung fu-nonnen hun mountainbike-tocht. Het was afzien, beaamt Lhamo, maar toch was er naast het afleveren van hulpgoederen ruimte genoeg om politici, bestuurders, religieuze leiders en burgers te vertellen over hun missie. 'Dit was onze vierde tocht. We zijn met fietsen begonnen, omdat de fiets staat voor een beter milieu. Nu zetten we ons ook in voor gelijke behandeling van mannen en vrouwen, en voor vreedzaam samenleven.' De 18-jarige deelneemster Wangchuk Lhamo is uitgeput, maar tevreden, want tal van vooroordelen zijn volgens haar ontzenuwd. 'Veel bergbewoners dachten, wanneer wij er op onze mountainbikes aankwamen, dat we jongens waren', zegt ze tegen de *Hindustan Times*. 'De mensen rea-

HANDEL IN VROUWEN

Elk jaar worden vijf- tot zevenduizend meisjes in Nepal geronseld voor bordelen in India. Bendes stropen arme dorpen af en lokken bewoners in de val met beloftes over (goedbetaald) werk en huisvesting. Veel vrouwen belanden in de slavernij, omdat ze onder erbarmelijke omstandigheden in hotels, fabrieken of bordelen moeten werken. Natuurrampen maken de allerarmsten nog kwetsbaarder voor misbruik. Meer dan drie miljoen kinderen in India zijn slachtoffer van mensenhandel en (seksuele) uitbuiting.

geerden onthutst toen ze zagen dat we niet alleen meiden waren, maar ook nonnen. Daarom denk ik dat die schok kan helpen hun ideeën over vrouwen te herzien en dat ze hen meer als hun gelijke gaan zien.' <

'Alle vijf agenten vervolgen in zaak Mitch'

Alle vijf de agenten die betrokken waren bij de fatale arrestatie van Mitch Henriquez op 27 juni vorig jaar in het Haagse Zuiderpark, moeten worden vervolgd. Dat vinden de nabestaanden van Henriquez, aldus hun advocaat Richard Korver. Het Openbaar Ministerie besloot maandag dat twee van de vijf betrokken agenten zich voor de strafrechter moeten verantwoorden voor hun rol bij de dramatisch afgelopen aanhouding. De drie anderen worden niet strafrechtelijk vervolgd. <

BEELD ANP

NL

Nieuwe info liquidatie carpoolplaats De Meern

De politie heeft nieuwe informatie gevonden over de liquidatie bij carpoolplaats De Meern aan de A12 in september vorig jaar. Op gevonden videobeelden is te zien dat het slachtoffer twee dagen voor zijn dood contact had met twee onbekende mannen. Bij de schietpartij kwam op 19 september vorig jaar een 37-jarige man uit Almere om het leven. De witte Fiat 500 waarin hij zat, was doorzeefd met kogels, vermoedelijk afgevuurd uit een automatisch wapen. Na een jaar onderzoek heeft de politie nieuwe vragen. Zo is bekend geworden dat het slachtoffer in een recreatiepark in Vinkeveen verbleef, maar niet duidelijk is in welke woning. <

OM wil vader en moeder van dode baby in de cel

De ouders van de acht maanden oude baby Jairo, die overleed als gevolg van kindermishandeling, moeten daarvoor volgens het Openbaar Ministerie celstraf krijgen. Het OM beschouwt de 26-jarige vader als degene die de baby schopte, sloeg en stompte en vindt dat hij daarvoor vier jaar naar de gevangenis moet. De 26-jarige moeder heeft niets gedaan om een einde aan de mishandelingen te maken. Daarvoor moet zij een celstraf krijgen van een jaar, waarvan zes maanden voorwaardelijk. <

Meer kinderen naar de kinderopvang

Het aantal kinderen dat naar de kinderopvang gaat, is fors gestegen. Het gaat dit jaar om 682.000 kinderen, 6,4 procent meer in vergelijking met de 641.000 in 2015. In 2014 waren het er 620.000. Volgens het ministerie van Sociale Zaken, dat de cijfers maandag bekendmaakte, zijn er diverse redenen voor de toename. Het gaat beter met de economie. Daardoor werken meer ouders. Ook is de kinderopvangtoeslag verhoogd. Daarnaast hebben inmiddels ruim zeven op de tien vrouwen met kroost een baan. <

BEELD ANP

Vader krijgt 14 jaar cel voor doden zoontje

De vader die vorig jaar oktober zijn zoontje (4) in Dordrecht in bad heeft verdrongen, is maandag door de rechtbank in Dordrecht veroordeeld tot veertien jaar cel. De straf is conform de eis van het Openbaar Ministerie. Volgens de rechter heeft de man zijn zoontje met voorbedachten rade om het leven gebracht en is er daarom sprake van moord. <

Wiebes: onzekerheid zzp'er snel aanpakken

De Belastingdienst gaat meer mensen inzetten die overeenkomsten tussen opdrachtgevers en zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) gaan beoordelen. Staatssecretaris Eric Wiebes (Financiën) wil daarmee de onzekerheid bij deze ondernemers over hun werkrelatie versneld aanpakken. De overeenkomsten moeten zekerheid geven dat een zzp'er geen schijnzelfstandige is. Deze afspraken zijn niet nodig of verplicht als duidelijk is dat het om een echte zzp'er gaat. <

Geen aparte hulprelatie met Indonesië meer

Er komt een einde aan de speciale ontwikkelingsrelatie met Indonesië. Ook Kenia en Ghana verdwijnen van het lijstje van vijftien landen waarop Nederland zijn ontwikkelingshulp concentreert. Dat heeft minister Lilianne Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) maandag aan de Tweede Kamer laten weten. Het is de bedoeling dat de landen in 2020 van de lijst worden geschrapt. <

Kinderen: meer geld voor defensie en zorg

Kinderen in Nederland willen dat er veel meer geld vloeit naar defensie en zorg. Dit blijkt uit de zogenaemde kindermiljoenennota, waaraan ruim 10.000 kinderen uit vierhonderd klassen hebben meegewerkt. De kinderen vinden dat er 27 miljard euro naar de zorg moet gaan, en 26 miljard naar het leger. <

10 miljoen extra hulp voor Jemen en Irak

Het kabinet maakt 10 miljoen euro extra vrij voor hulp aan Jemen, Irak en vier Afrikaanse landen die veel mensen opvangen die zijn gevlucht voor terreurgroep Boko Haram. Het geld gaat naar de Verenigde Naties en het Rode Kruis, aldus minister Lilianne Ploumen (Ontwikkelingssamenwerking) maandag. <

EU

Sir Julian King nieuwe Britse EU-commissaris

De Engelsman Sir Julian King wordt definitief de nieuwe, en mogelijk laatste, EU-commissaris voor Groot-Brittannië. De EU-lidstaten hebben maandag het licht op groen gezet, nadat het Europees Parlement vorige week al met de aanstelling had ingestemd. De 52-jarige King wordt commissaris voor Veiligheid, belast met de strijd tegen terrorisme en georganiseerde misdaad. <

BEELD ANP

Zwerm wespen stort zich op Duitse kinderen

Een zwerm wespen heeft in het Duitse Hameln een groep basisschoolleerlingen aangevallen. Elf kinderen liepen steken op aan vooral hoofd en armen en moesten naar de eerste hulp. De schoolklas kreeg maandagochtend verkeersles in de Nedersaksische plaats, meldt de politie. Daarbij stoorden ze mogelijk de bewoners van een wespennest dat aan de mast van een verkeerslicht hing. <

Zestien vluchtelingen uit koelwagen gehaald

De Belgische politie heeft maandag zestien vluchtelingen, onder wie een zwangere vrouw en drie kinderen, uit een koelwagen gehaald. Ze zaten tussen een lading yoghurt en koek bij 2 graden in een van buiten afgesloten truck in de haven van Zeebrugge. Volgens het parket in Brugge is de kans gering dat de verstekelingen de oversteek naar Groot-Brittannië allemaal hadden overleefd. <

210 miljoen euro voor 'buurlanden' EU

De Europese Commissie trekt 129 miljoen euro uit voor steun aan en samenwerking met Egypte en Palestina. Het geld is bedoeld om sociaal-economische omstandigheden in deze landen te verbeteren. Er worden programma's mee gefinancierd voor de promotie van vrouwenrechten, voor beter waterbeheer, veiligheid en voor jongeren. Daarnaast krijgen Azerbeidzjan en Wit-Rusland bijna 80 miljoen euro voor projecten om onder meer jongeren beter inzetbaar voor de arbeidsmarkt te maken. <

Hollande wil geld voor terrorismebestrijding

De Franse president François Hollande wil meer geld om het terrorisme te bestrijden. De cijfers liegen er niet om, betoogde hij. In Frankrijk verloren sinds het begin van 2015 meer dan 230 mensen hun leven door terroristische aanslagen. De president sprak maandag in Parijs tijdens een herdenking van de slachtoffers. Hij wil zeker stellen dat de acties tegen terroristen blijven doorgaan. <

Turks schooljaar begint met minuut stilte

In Turkije is maandag het nieuwe schooljaar begonnen met een minuut stilte en een gebed. De ruim achttien miljoen leerlingen stonden daarmee stil bij de neergeslagen staatsgreep twee maanden geleden. Velen keken in de klaslokalen tegen een ander gezicht aan. Meteen na de putsch ontloeg of schorste de regering Erdogan tienduizenden leraren die ervan werden verdacht banden te hebben met de in de Verenigde Staten wonende prediker Fethullah Gülen. <

Protest Congo-Kinshasa loopt uit op bloedbad

De Congolese politie is maandag slaags geraakt met betogers tegen de regering in de hoofdstad Kinshasa. Ten minste vijf burgers en drie politieagenten lieten het leven, meldt de politie. Een ooggetuige zag demonstranten in de voorstad Limete het lijk van een agent in brand steken. De woedende menigte zon op wraak voor de schoten die de politie op betogers zou hebben gelost. <

BEELD AP

Wijk Wynwood in Miami zikavrij verklaard

De wijk in Miami die deze zomer werd opgeschrikt door een plotselinge uitbraak van het zikavirus, geldt niet langer als 'bedreigd gebied'. In Wynwood zijn de voorbije 45 dagen geen nieuwe besmettingsgevallen geconstateerd. Dat heeft de gouverneur van Florida, Rick Scott, maandag bekendgemaakt. De buurt is daarmee officieel zikavrij. <

Ondernemers willen groener kabinetsbeleid

De Nederlandse middelgrote en kleine bedrijven (mkb) willen dat de overheid meer werk maakt van verduurzaming en vergroening van de economie. De ambities van het kabinet op dat vlak gaan ondernemers niet ver genoeg, zo blijkt maandag uit een onderzoek van accountants- en adviesfirma KPMG. <

Woningverkoop blijft ook in augustus stijgen

De huizenverkoop in Nederland is ook vorige maand sterk gestegen. In totaal wisselden in augustus 19.975 huizen van eigenaar, waarmee de verkopen volgens het Kadaster 26 procent hoger lagen dan een jaar eerder. De verkopen stegen in alle provincies. De sterkste stijging werd met ruim 38 procent gemeten in Drenthe, in Noord-Holland was de groei met 16 procent het meest beperkt. <

BEELD ANP

Asscher zet sociale partners onder druk

Minister Lodewijk Asscher (Sociale Zaken) zet de sociale partners onder druk in de kwestie rond de WIA, de uitkering bij arbeidsongeschiktheid na ziekte. Hij eist dat werkgevers en vakbonden met maatregelen komen die ertoe moeten leiden dat er minder beroep wordt gedaan op de uitkering. In het Sociaal Akkoord van 2013 is afgesproken dat er uiteindelijk jaarlijks 150 miljoen euro op de WIA moet worden bespaard. <

Britse premier praat met Amerikaanse zakentop

De Britse premier Theresa May heeft maandag in New York een ontmoeting met topbestuurders van enkele van de grootste bedrijven van de Verenigde Staten, waaronder Goldman Sachs, Amazon en IBM. May wil op de bijeenkomst de zorgen over de Brexit wegnemen bij het Amerikaanse bedrijfsleven en de handel en investeringen tussen de VS en Groot-Brittannië aanmoedigen. <

Positief advies or vloedreductie Boskalis

De ondernemingsraad (or) van Boskalis heeft unaniem een positief advies gegeven over de geplande vloedreductie van de baggeraar en maritiem dienstverlener. Daarbij worden de komende twee jaar 24 schepen uit de vaart genomen en komen wereldwijd 650 banen te vervallen, waarvan circa 150 in Nederland. Boskalis kondigde de plannen begin juli aan. Het bedrijf heeft te kampen met uitdagende marktomstandigheden en ziet zich daardoor genoodzaakt in te grijpen in de organisatie. <

Airbus gaat ook snijden in management

Airbus gaat snijden in zijn management en organisatie om de kosten te verlagen. Dat zegt topman Tom Enders van het Frans-Duitse luchtvaart- en defensieconcern in een maandag gepubliceerd interview met persbureau Bloomberg. Waar Airbus al langer bezig is zijn productieproces te stroomlijnen, moeten nu ook ondersteunende diensten eraan geloven. <

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden.

Artikelen: maximaal 700 woorden.

Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar opinie@nd.nl of Postbus 111, 3770 AC Barneveld.Meer informatie: nd.nl/contactKEES HOMAN • verbonden aan Instituut Clingendael nd.nl/opinie BEELD ANP / MARCEL ANTONISSE

ZET GEEN DIENSTPLICHTIGEN IN

... Een leger met dienstplichtigen is geen goed idee. Je kunt beter reservisten inzetten in de krijgsmacht.

Het is ruim twintig jaar geleden dat de laatste dienstplichtige – op 22 augustus 1996 – werd uitgezwaaid uit de kazerne. Anders dan veel Nederlanders denken, is de dienstplicht echter niet afgeschaft, maar is de opkomstplicht opgeschort. Dat staat in een brief die jongens rond hun zeventiende verjaardag krijgen van de overheid.

Dit betekent dat de opkomstplicht eventueel ooit weer ingesteld kan worden. Bijvoorbeeld in tijden van grote spanning. Er waren indertijd verschillende redenen voor de opschorting van de opkomstplicht. Zo verzilverde Defensie na het einde van de Koude Oorlog het vredesdividend, door de krijgsmacht aanzienlijk te verkleinen. Dus was er behoefte aan minder dienstplichtigen. Bij voortzetting zou nog maar dertig tot veertig procent van de jongens in dienst moeten. Dit was beneden de grens die de regering nog aanvaardbaar achtte en de samenleving als rechtvaardig beschouwde.

Daarnaast waren dienstplichtigen minder nodig voor de verdediging van ons eigen land; vredesmissies elders in de wereld waren de hoofdtaak van de krijgsmacht geworden. Maar daarvoor konden ze alleen op vrijwillige basis worden uitgezonden. Op de vliegtuigtrap konden ze (bij wijze van spreken) nog te kennen geven liever in Nederland te blijven. Op die manier viel geen krijgsmacht meer te managen.

Zweden en Duitsland

Sinds de opkomstplicht is opgeschort, zijn echter regelmatig pleidooien te beluisteren voor herinvoering van de militaire dienstplicht. Er is in Nederland geen discussie zoals in Zweden of Duitsland. Daarvoor zijn de gebeurtenissen op veiligheidsgebied te snel en te onvoorspelbaar.

Voor een dienstplichtigenleger is ook een lange opleidingstijd nodig. Het is bovendien onrechtvaardig, gezien het kleine aantal mannen dat zou moeten opkomen. En het is erg kostbaar. De krijgsmacht zou weer een opleidingsinstituut worden, met een bijbehorende grote uitbreiding van beroepspersoneel.

Voor de krijgsmacht lijken reservisten mij een betere oplossing. Die hebben al een opleiding achter de rug en blijven bij met herhalingsoefeningen.

keuzemogelijkheid

Als het in Nederland over de militaire dienstplicht gaat, wordt er vaak voor gepleit als keuzemogelijkheid binnen

Sinds de opkomstplicht is opgeschort, zijn er regelmatig pleidooien voor herinvoering van de militaire dienstplicht. Er zijn veel redenen om dat niet te doen. Op de foto: de laatste dienstplichtigen zwaaien op 22 augustus 1996 af.

een algemeen maatschappelijke of sociale dienstplicht. CDA-leider Sybrand van Haersma Buma pleitte de afgelopen weken voor herinvoering van de militaire dienstplicht, zowel voor jongens als meisjes. De lengte zou volgens hem misschien een jaar of een half jaar bedragen. Buma beschouwt zijn militaire dienstplicht echter niet als een bijdrage aan de gevechtskracht van de Nederlandse krijgsmacht, maar als een verbindend element tussen jongeren. Hij legt de nadruk op normen, (kern)waarden, cultuur, discipline etcetera.

Buma beschouwt militaire dienstplicht tevens als een stap op de weg naar invoering van een maatschappelijke dienstplicht. Veel maatschappelijke taken worden momenteel immers niet of onvoldoende vervuld. Dat geldt vooral voor de zorgsector. Zo is ons land de laatste jaren aan het vergrijzen en wordt de vraag naar

verzorgend personeel steeds groter. Jongeren zouden hieraan kunnen bijdragen. Dat geldt ook voor hulp in de verpleging, werken in de natuur, bij de brandweer en bij de politie.

Het inzetten van dienstplichtigen is onrechtvaardig en ook nog eens heel duur.

Maatschappelijke dienstplicht remt ook de individualisering en het egoïsme en heeft een opvoedende waarde. Jongeren leren omgaan met mensen van verschillende sociale afkomst, sekse, geartheid en etnische achtergrond. Ze leren de

'zorgkant' van het bestaan kennen. Daarnaast ontwikkelen ze een sociaal bewustzijn en komen in aanraking met andere mensen in een andere omgeving.

Het is bovendien goed voor de inburgering van immigranten in de samenleving. Zij krijgen de kans met onze cultuur kennis te maken en de Nederlandse taal beter onder de knie te krijgen. Het is dus een goed integratie-instrument voor allochtonen. Zij krijgen een doel in hun leven en gaan niet zomaar een beetje op straat rondhangen. Een immigrant moet niet alleen profiteren van de maatschappij, maar er ook aan bijdragen.

veel steun bevolking

Over het algemeen bestaat er steun in de samenleving voor het idee van een maatschappelijke dienstplicht. Bij een recente opiniepeiling bleek 62 procent van de bevolking

voorstander te zijn. Het is onbegrijpelijk dat tot op heden in het parlement geen meerderheid voor een onderzoek naar de haalbaarheid van het concept bestaat.

Voor de uitvoerbaarheid van maatschappelijke dienstplicht roept nog vele onbeantwoorde vragen op. Wat zijn de kosten? Hoe voorkom je een logge organisatie en veel bureaucratie? Hoe regel je het toezicht? Hoe selecteer je voor de diverse sectoren? Is een financiële beloning voor de jongeren op zijn plaats?

Dit zijn slechts enkele vragen die om een nader onderzoek vragen. Buma wil in ieder geval eerst een publiek debat over maatschappelijke dienstplicht losmaken. Dit zou volgens mij als motto de bekende woorden van John F. Kennedy moeten krijgen: 'Vraag niet wat je land voor jou kan doen. Vraag wat jij kunt doen voor je land.' <

SOPHIA GEUZE • redacteur nd.nl/columns

TIJD VOOR RUST

Onze Bijbelgroep stort zich dit jaar op een boekje dat moet helpen rustiger te worden. En dan vooral in ons hoofd en in onze agenda's. Ik wil wel een avond verzorgen als ervaringsdeskundige. Ik heb de afgelopen jaren geleerd het rustig aan te doen. Hier alvast wat tips.

- Schrijf bij twee avonden in je agenda 'deze tijd is voor mezelf'. Als iemand vraagt of je tijd hebt een van die avonden te helpen met een klus, kun je zeggen dat er al wat staat. En dan lieg je niet.

- Stop met multitasken. Natuurlijk kun je tegelijk koken én whatsappen, maar één ding tegelijk doen, is vaak efficiënter en bovendien leuker. Roer in de pan en kijk hoe grappig de pastasaus borrelt.

- Dood de tijd – in de wachtkamer, op het station of het schoolplein – met niksen. Je zult verbaasd zijn over wat je ziet en hoort.

- Voel je niet schuldig als je afsprekt met een vriendin omdat je in die tijd ook 'nuttige dingen' had kunnen doen. Vrienden moet je koesteren. Vaak heb je meer aan een spontaan goed gesprek dan aan een geplande workshop.

- Eten is geen noodzaak om in leven te blijven, maar om gezellig samen te zijn en goed voor jezelf te zorgen. Neem er de tijd voor.

RUST.

GERT PAPE • oud-politieman nd.nl/opinie

EVEN DE POLITIE TESTEN

Als politieman geef ik claxonnerend en gebarend aan dat een jongeman zijn handen aan het stuur moet houden. Hij is al fietsend bezig een sinaasappel af te pellen. Hij steekt vriendelijk zijn duim omhoog en rijdt onverstaanbaar verder en negeert mijn aansporingen. Dat mag ik natuurlijk niet over mijn kant laten gaan. Even verderop houd ik de fietser staande. Hij pelt nonchalant zijn sinaasappel en negeert mij volkomen. Ik moest hieraan denken na het lezen van de column van André Zwartbol over zuigende en treiterende jongeren.

Ik zeg: 'U had zeker wel begrepen dat u uw handen aan het stuur moest houden?' 'O, ja zeker wel', antwoordt hij onverschillig zonder mij ook maar één seconde aan te kijken. 'En waarom deed je dat niet?' 'Oh, daar had ik geen zin in. Ik was net met iets anders bezig.' 'U krijgt hiervoor een bekeuring. Wat wilt u zelf hierover verklaren?'

'Niets, en ik wens ook niet door u geverbaliseerd te worden.'

Ik hoor een resolute stem waarin arrogantie doorklinkt.

Inwendig loopt de temperatuur al een beetje op. Ik vraag naar zijn personalia en krijg geen antwoord. 'Als u niet meewerkt houd ik u aan en gaat u mee naar het bureau.' Er komt zowaar weer wat geluid uit de lastpak: 'Ik ga niet mee!'

Ik houd hem vervolgens aan, open de schuifdeur van de politiebus en zeg: 'Zet u de fiets maar in de bus en ga er zelf ook in zitten!'

'Die fiets gaat niet mee en ik ook niet.'

Voor mij is de maat is vol. Ik trek ruw de fiets uit zijn handen en smijt 'm in de auto. 'En nu instappen anders ga je er precies zo achteraan.'

Ik zie dat hij even knippert met z'n ogen en warempel rustig instapt. Bij het bureau aangekomen, zet ik hem in de verhoorkamer en vraag hem nogmaals of hij mee wil werken. Er komt geen geluid uit.

Onze gast wordt niet veel later aan de hoofdofficier van justitie voorgelid, maar zwijgt in alle talen. Uitgelegd wordt wat de gevolgen zijn van zijn opstelling en welke juridische stappen er tegen hem kunnen worden ondernomen. Hij hoort het allemaal gelaten aan en doet er het zwijgen toe. Dan berg ik hem op achter de dikke deur van de enige cel die het bureau rijk is.

Na een halfuur wordt er op de celbel gedrukt. Onze gast wil praten. De afzondering heeft hem goed gedaan, want hij kan zich ineens weer zijn naam herinneren. Hij geeft toe dat hij de wet heeft overtreden en vertelt verder dat wij onze bevoegdheden en de juridische procedures correct hebben uitgevoerd.

Hij was rechtenstudent en wilde weleens weten hoever hij kon gaan. Misschien zit deze dwarse gast nu wel achter de groene tafel ergens in den lande als rechter. Waarschijnlijk is dat hij bij de tegenpartij zit, als strafrechtadvocaat om dwarse gasten uit de cel te houden.

JONATHAN ZONDAG • secretaris Evangelisch Werkverband nd.nl/opinie BEELD ANP / KOEN VAN WEEL

SCEPSIS TEGEN WONDE

... Na de conferentie 'There Is More' van het Evangelisch Werkverband zijn er in deze krant verschillende bezwaren en waarschuwingen geuit. Een weerwoord op alle kritiek.

Op de conferentie 'There Is More' predikte Randy Clark de vervulling met de Heilige Geest en droeg die onder handlegging ook over. Ook sprak hij over het bidden voor genezing en verkondigde dat bepaalde kwalen genezen zouden worden. Tijdens de conferentie werden velen aangeraakt en genezen.

Er is in de kerk een cultuur ontstaan dat we niet meer bidden om genezing.

Koert van Bekkum maakte op het theologenblog op de site van deze krant een bizarre vergelijking met een conferentie van honderd jaar geleden die door een sekschandaal mislukte. Is dat geen stemmingmakerij die we beter kunnen voorkomen? Ronald Westerbeek (hij is theoloog en doet promotieonderzoek aan de Vrije Universiteit naar charismatische vernieuwing) zegt dat hij op de conferentie diep aangeraakt is en bemoedigd (ND 15 september). Maar toch vindt hij de pastorale en theologische benadering van Clark niet verstandig. Hij maakt niet duidelijk waarom hij dat vindt. ND-redacteur Gerald Bruins waarschuwt voor pastorale brokken bij het organiseren van massabijeenkomsten (ND 10 september). Voor het bestuur van het Evangelisch Werkverband is dat een belangrijk aandachtspunt. Missioloog Kim ten Bergh (ND 17 september) wekt de suggestie dat conferenties voor gebedsgenezing maar beter niet

georganiseerd kunnen worden, want wonderbaarlijke genezingen zijn zeldzaam en Gods Geest is niet te organiseren. Maar juist op een conferentie kun je toelevens naar bevrijding. En de meeste mensen ondergaan weliswaar geen spectaculaire genezing, maar ervaren wel de opheffing van geestelijke of andere blokkades.

scepsis tegen wonderen

De bezwaren tegen genezing op het gebed zijn niet nieuw. De Joodse

leiders ondervroegen Petrus en Johannes al nadat die een verlamde man bij de Schone Poort van de tempel hadden genezen. Uiteindelijk lieten ze Petrus en Johannes vrij, omdat het volk zo enthousiast was over hun genezingen. Sinds de Verlichting heeft de scepsis tegen wonderen en tekenen een enorme vlucht genomen. De twijfel aan het geloof in wonderen groeide. Als student theologie leerde ik dat de doorgang door de Rode Zee ongeloofwaardig was omdat buiten-Bijbelse

Maak bidden onderdeel van de behandeling, want veel ziekten hebben een geestelijke dimensie waar je met medische behandelingen niet bij komt.

KLAAS-WILLEM DE JONG • universitair docent Kerkrecht aan de PThU (Amsterdam) en predikant van de Protestantse Gemeente

PREDIKANT VERDIENT MEER

... Francisca van Dalen gooit in de krant van 6 september de knuppel nog maar eens in het hoenderhok van deze krant: 'Evangeliewerk doe je niet voor het geld.' Maar wat zij over de beloning van dominees zegt is zeer aanvechtbaar.

Van Dalens strekking is dat ieder mens geroepen is God op zijn plaats in de samenleving te dienen. Ze maakt vervolgens echter onderscheid tussen werk met een economische noodzaak en werk met een geestelijke noodzaak. Tot het laatste worden dan de inspanningen van predikanten, zendelingen en werkers bij christelijke organisaties gerekend. Deze zouden, zo vat ik het samen, ook op een geestelijke wijze moeten worden betaald. Dat zou dan betekenen dat het werk als zodanig niet mag worden beloond in het

kader van reguliere arbeidsverhoudingen. God zal voorzien, hetzij door giften, hetzij door het inkomen uit parttime 'werelds' werk.

Als ik me in het vervolg van deze bijdrage tot de predikant beperk, is mijn stelling een andere: de predikant verdient meer (dan dit). Ik heb daarvoor een aantal argumenten. In de eerste plaats vind ik het onderscheid tussen 'economisch' en 'geestelijk' onhoudbaar. Ook het werk van een predikant heeft economisch nut, al zal niet iedereen dat zo erkennen. Hij geeft leiding aan een groep mensen, gaat hen voor in de onderlinge omgang, inspireert hen zodat zij op alle terreinen van het leven hun geloof tot uitdrukking brengen. Omgekeerd is er veel meer werk dat geestelijk nut heeft. Ik noem concreet het onderwijs, maar ik ben ervan overtuigd dat uiteinde-

lijk al het werk dat gedaan wordt in principe tenminste een geestelijke dimensie heeft.

In het verlengde daarvan heb ik ernstig bezwaar tegen de wijze waarop Van Dalen vormen van levensonderhoud duidt. Alsof een reguliere arbeidsverhouding voor 'geestelijk' werk niet of niet direct met God en zijn voorzienigheid te verbinden is, terwijl giften en inkomsten uit een wereldse deeltijd-betrekking – die je hebt om in het overige van je tijd evangeliewerk te kunnen doen – dat wel zouden zijn. Dat nog even los van de vraag of een verbinding aan de voorzienigheid überhaupt wel zo'n gelukkige is.

resultaat van giften

In de derde plaats noem ik het feit dat met name een beloning van 'geestelijk' werk op basis van giften

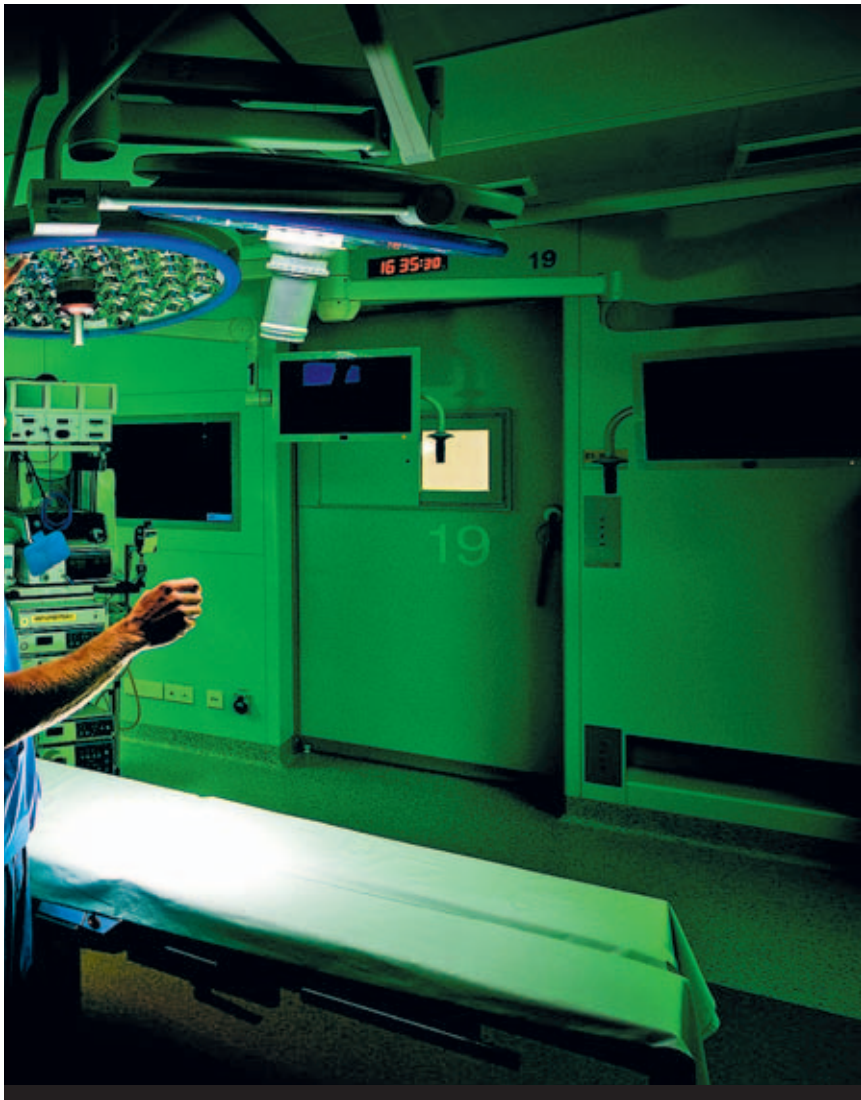
REN WAS ER ALTIJD AL

bewijzen ontbraken. Hoogleraren theologie probeerden welbewust 'achterhaalde' denkbeelden van studenten af te breken. Het resultaat was dat veel studenten hun geloof helemaal kwijtraakten. Ook de kerk heeft schade geleden door scepsis. Het Evangelisch Werkverband is opgericht om het geloof in Jezus en de Heilige Geest weer op te bouwen. Het onderwijs van Jezus nemen we daarom heel serieus. Wanneer Jezus zijn leerlingen er op uitstuurt om het evangelie te verkonden,

dan zegt Hij: genees zieken, wek doden op, maak mensen die aan huidvraat lijden rein en drijf demonen uit (Matteüs 10:8). Het verband tussen zending en gezondheidszorg is dus heel oud. Makkelijk is die opdracht allerminst. Velen kennen de pijn van christenen die gebeden hebben voor genezing, maar niet beter werden. Sommige predikanten weigeren daarom actief met zieken voor genezing te bidden. Want je wilt de artsen niet in de weg lopen. En je weet niet of genezing

erin zit. Zo is er in de kerk een cultuur ontstaan waarin we niet meer bidden om genezing, maar alleen nog om kracht om de ziekte te dragen. Feit is echter dat Jezus zijn leerlingen de opdracht geeft om de zieken te genezen. Ziekenzorg nemen wij in Nederland bloedserieus: gezondheidszorg is de grootste post op de rijksbegroting. De ziekenzorg is nu geheel uitbesteed aan de medici. Maar waarom zou bidden om genezing niet onderdeel kunnen zijn van de behandeling? Verschillende artsen hebben naar aanleiding van de conferentie al onderstreept hoe belangrijk zij het gebed om genezing voor patiënten vinden. Want veel ziekten hebben een geestelijke dimensie waar je met medische behandelingen niet bij komt.

nederige indruk
Voorafgaand aan de conferentie hadden veel deelnemers vragen. De meeste vragen heeft Randy Clark uitstekend beantwoord. Hij maakte een nederige indruk. Hij probeerde alle kerkelijke richtingen serieus te nemen. En pastoraal maakte hij geen opdringerige indruk. Zijn benadering houdt in dat je zowel naar God als naar de mens moet luisteren. Bidden om genezing doe je alleen met toestemming van de zieke. Clark zette daarbij iedereen aan het werk: het was vooral de bedoeling dat we voor elkaar zouden gaan bidden. Grote indruk maakte een lezing waarin hij sprak over de pijn en teleurstelling als genezing uitblijft. Met name predikanten uit de protestantse traditie reageerden daar zeer positief op en voelden zich serieus genomen. Randy Clark heeft gesproken over het verwaarloosde aspect van de bekrachtiging van de Heilige Geest, waaronder genezing en wonderwerken. Redding en bevrijding zijn niet alleen geestelijke zaken, maar raken de hele mens. Je hoeft het niet eens te zijn met alles wat hij leert. Maar we hopen wel het werk van de Heilige Geest te kunnen blijven bevorderen, in de volle breedte van de kerk. <

Leidsche Rijn (Utrecht) nd.nl/opinie

DAN EEN TOEVALLIGE GIFT

afhankelijk maakt. Hoe onbaatzuchtig de giften mogelijk ook zijn, de goede gevers hopen wel op enig resultaat. Maar soms is dat er gewoonweg niet. In de geschiedenis van de kerk zijn dan ook tal van voorbeelden te vinden dat zegen lang of zelfs geheel uitbleef. Nauw verbonden met de verwachting van resultaat is die van een bepaalde inhoud. De banden kunnen makkelijk knellend worden: wiens brood men eet ... Het onbevangen 'tegenover' dat de predikant ook behoort te zijn, zijn vrijheid, gaat dan verloren. Dat brengt als vanzelf op een volgend punt. De Dordtse Kerkorde 1618-19 zette ooit de toon met de bepaling dat een predikant met een 'behoorlijk onderhoud' verzorgd diende te worden. De kerkorde voegde daar echter in dezelfde zin aan toe dat een predikant niet zomaar mocht

vertrekken, ook niet als er sprake was van 'gebrek aan onderhoud' (art. 9). Predikanten hebben in de praktijk tot ver in de twintigste eeuw zonder de zekerheid van een goed inkomen

Iedereen kan zien wat een predikant verdient.

geleefd. Net als vele anderen in de samenleving trouwens. De wantoestanden in en rond de pastorie leidden bijna een eeuw geleden tot de oprichting van de Bond van Nederlandse Predikanten. Gegarandeerde inkomsten droegen ertoe bij

dat de predikant zich volledig aan zijn werk kon en kan wijden.

misstanden

Ik eindig met een vijfde argument, hoewel er meer te noemen zijn. Van Dalen hint op misstanden bij liefdadigheidsinstellingen. Het grote voordeel van het huidige systeem in de meeste protestantse kerkgenootschappen is dat het in hoge mate transparant is. Iedereen kan zien wat een predikant in principe verdient en op welke gronden hij dat verdient (bijvoorbeeld door de vergelijking met een andere inkomensgroep van met name academisch gevormden, zoals leraren havo/vwo). Conclusie: de predikant verdient als vertolker van het evangelie meer dan een toevallige gift. Hij verdient de volle materiële steun van de gemeente die hij dient. <

COLUMN

Mona Keijzer is Tweede Kamerlid voor het CDA. Zij schrijft op deze plaats eens in de zes weken een column.

MONA KEIJZER nd.nl/columns

ONGEHOORZAAM

Afgelopen weekend las ik een verontrustend nieuwsbericht. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuw kwaliteitskader voor de verpleeghuiszorg. De bedoeling was om het denken in protocollen, wat nu praktisch is, los te laten. Niet langer zouden afvinklijstjes en computerprogramma's bepalend zijn, maar het gesprek over kwaliteit met bewoners en hun familie. Iets wat we allemaal zo graag willen, maar helaas gebeurt dit nog onvoldoende omdat inspecties nu eenmaal meten met lijstjes en protocollen.

De zorg (maar in het onderwijs is hetzelfde gaande) bezwijkt ondertussen aan regels en protocollen die bepalend zijn voor het antwoord op de vraag of het goed gaat in een instelling. Het resultaat hiervan is: moralicide. Ik had nog nooit van het woord gehoord. Andries Baart (hoogleraar Presentie en Zorg) had een mooie definitie, namelijk 'het om zeep helpen van het morele beraadslagen'. Dit betekent hier het maken van een morele afweging in een werksituatie over wat goede zorg is en wat niet. Het protocol schrijft bijvoorbeeld voor om iemands tanden dagelijks te flossen, maar iemand kan zo ziek zijn dat je blij bent dat hij slaapt.

wakker geschud

Ik heb het zelf een keer meegemaakt. Mijn vierde zoon is in het ziekenhuis geboren en ik was aan het einde van mijn latijn. Tegen middernacht viel ik eindelijk in slaap met naast mij een gezond, vredig slapend mannetje. Midden in de nacht werd ik wakker geschud met de mededeling dat mijn kind gevoed moest worden. Halfwakker stamelde ik nog: 'Maar hij slaapt zo lekker.' Het deed er niet toe. De regels schreven blijkbaar voor dat baby's 's nachts gevoed moesten worden. Bij mijn vijfde kind heb ik alles op alles gezet om 's nachts in mijn eigen bed te slapen. Maar helaas hebben kwetsbare ouderen die dement zijn die mogelijkheid vaak niet. Dit geldt trouwens ook voor veel mensen met niet-aan-

Wees in de zorg verstandig ongehoorzaam.

geboren hersenletsel of verstandelijk gehandicapten. Hun beperkingen zijn zodanig dat zij in een instelling moeten verblijven. Hoe belangrijk is het dan dat aangesloten wordt bij wat zij kwaliteit van leven vinden in plaats van dat er geleefd moet worden volgens protocol. Het is eigenlijk ongelofelijk. Een samenleving die doordrenkt is van vrijheidsdenken als het ultieme goed, kan die stap niet zetten wanneer het gaat om zorg voor onze meest kwetsbaren.

Op veel vlakken is moreel handelen verloren gegaan. Tegen gemeenteraadsleden wordt bijvoorbeeld vaak gezegd dat zij alleen mogen besturen op hoofdlijnen. Ook voor cliëntenraden wordt het normaal gevonden dat zij adviseren over een beleidsnotitie Dagbesteding. Maar wanneer het bij wijze van spreken gaat over de specifieke vraag of mevrouw De Boer de kienmiddag eigenlijk wel waardeert, wordt het al lastiger. Het bordje 'advies op hoofdlijnen, alstublieft' wordt al snel opgestoken. Adviseren over de vraag welke extra kosten in rekening gebracht mogen worden, is logisch. Echter, recent hoorde ik van een verpleeghuis dat de regel had ingevoerd dat het wassen van eigen dekbedovertrekken in rekening wordt gebracht, terwijl de exemplaren van het verpleeghuis wel door de instelling worden gewassen. Op je klompen voel je aan dat dit gezocht is, maar ja, volgens de vastgestelde regels klopt het.

de deugdenleer

Andries Baart heeft een oplossing. Hij put daarbij uit de deugdenleer. Om precies te zijn uit de prudentia, oftewel verstandigheid. Hij pleit voor verstandige ongehoorzaamheid. Het zal mijn opstandige visserskleindochterhart zijn dat opspringt bij dit soort betogen. Tegelijkertijd ben ik er ook met mijn verstand van overtuigd dat het anders moet. Overal waar het gaat om relaties tussen mensen (in de zorg, in het onderwijs) zijn protocollen hooguit hulpmiddelen. We hebben behoefte aan verstandig ongehoorzame zorgverleners. Het wordt de hoogste tijd dat alle zorgbestuurders dit gaan ondersteunen. Als daar steun van mij voor nodig is, kan er op mij gerekend worden.

FAMILIEBERICHTEN tarief
 € 1,21 per mm, per kolom
 (incl. 21% btw); via site
 € 1,09 per mm, per kolom
 (incl. 21% btw); over
 telefonisch opgegeven
 advertenties kunt u niet
 reclameren

HOERA VOOR (O)PA!
 Met dank aan God viere
 we vandaag de 90e
 verjaardag van
HABBO KOOISTRA
 (O)pa, van harte
 gefeliciteerd van alle
 kinderen, klein-, en
 achterkleinkinderen.
 Kaartje? Goed idee:
 Diamantlaan 75
 9743 BB Groningen

1966 20 september 2016

"Loof de Heer, en vergeet niet een van zijn
 weldaden"
 Ps. 103 : 2

Feest! We zijn dankbaar en blij dat onze
 ouders en grootouders

Ton en Renie Buitenweg-Janssen

vandaag 50 jaar getrouwd zijn. We zien er
 naar uit om dit komende zaterdag met hen te
 vieren.

Jeannette en Maarten
Renee en Karst, Jemimah
 Kathinka
 Jan Reinoud en Petra
Marijn, Miriam, Naomi
 Ingeborg en Eric
Martijn, Gerben
 Judith
 Jasmin
Manoah

Lisztlaan 2
 9402 SZ Assen

65 jaar geleden
 op 20 september 1951 zijn onze ouders

Piet Koopman
 en
Sijke Koopman-Helmholt
 getrouwd.

Wij brengen de HEERE daarvoor dank.

Een lange periode waarin blijde en verdrietige dingen
 elkaar afwisselden. God was daarbij en zij weten dat
 deze trouwe God en Vader ook in de toekomst, wat er
 ook mag gebeuren, voor hen en ons zal blijven zorgen.

Daar zijn wij als kinderen, klein- en
 achterkleinkinderen dankbaar voor.

Het huwelijksjubileum zal in familiekring worden
 gevierd.

Wilhelminalaan 70
 9801 BE Zuidhorn

Familieberichten opgeven? Ga naar familieportaal.nl

Aanlevertijden

- ◆ geboorte en overlijdensberichten: een dag voor
 plaatsing tot 16.00 uur. Voor de krant van maandag
 is opgave mogelijk tot zaterdagmiddag 17.00 uur.
- ◆ overige familieberichten tot 13.00 uur een dag voor
 plaatsing.

Contact

familiebericht@nd.nl
 0342 411711
 Postbus 111
 3770 AC Barneveld

"In vrede zal ik gaan liggen en weldra inslapen.
 Want U alleen Here, doet mij veilig wonen."

Ingeslapen onze lieve zwager

Arnold Bolhuis

Weduwnaar van Corrie Vel Tromp

Willy Vel Tromp-Voogt en Gijs (in herinnering)
 Bert en Cobie Vel Tromp-Voogt
 Hannie Bijlenga-Koerselman en Herman (in herinnering)
 Nichten en neven

Door Zijn genade bent u nu immers gered.
 Efeziërs 2 vers 8a

In vast vertrouwen op zijn Heer en Heiland is Thuis
 gehaald mijn lieve man, onze vader, opa en
 overgrootvader

Pieter van Beveren

★ Brouwershaven, † Vlissingen,
 10 augustus 1919 15 september 2016

61 jaar getrouwd

Vlissingen: Jopie van Beveren-Verbokkem

Oost-Souburg: Connie en Marinus Touw-van Beveren
 Carine

Apeldoorn: Antoinette en Harrie Bellert-van Beveren
 Dennis en Anouk
 Annelot

Vlissingen: Jolanda van Beveren
 Elise en Eric, Luuk, Saar
 Sander en Roos

Correspondentieadres:
 J. van Beveren-Verbokkem
 Résidence Vredehof
 Vredenhoflaan 350
 4382 CJ Vlissingen

Vrijdag 23 september zal er van 11.00 tot 11.30 uur
 gelegenheid zijn om afscheid van Piet te nemen bij
 Monuta De Voorzorg, Industrieweg 20 in Vlissingen.

Vrijdag 23 september zal er om 13.00 uur een
 afscheidsdienst worden gehouden in de Gereformeerde
 Kerk (Vrijgemaakt), De Lannostraat 2 in Vlissingen.
 Aansluitend aan de afscheidsdienst zal de begrafenis
 plaatsvinden op de Noorderbegraafplaats, President
 Rooseveltlaan 766 in Vlissingen.

Na de begrafenis is er gelegenheid tot condoleren bij
 Monuta De Voorzorg.

GEEN BLOEMEN

Geluk en genade volgen mij alle dagen van mijn leven, ik keer
 terug in het huis van de HEER tot in lengte van dagen. Ps 23:6

De Here heeft tot zich genomen onze geliefde
 zwager en oom

Piet van Beveren

Trouwe echtgenoot van onze zus en schoonzus
 Jopie

Putten: Annie van Houdt-Verbokkem
 Assen: Corrie Verbokkem-Zandbergen
 Zuid Scharwoude: Aart Verbokkem
 Addy Verbokkem-Oostdijk

Neven en nichten

Wij bidden om troost voor Jopie, kinderen en
 kleinkinderen en we denken aan de geliefden uit de
 familiekring, die ons zijn voorgedaan.

Vlissingen, 15 september 2016

Psalm 37:5

Wentel uw weg op de HERE en vertrouw op Hem,
 en Hij zal het maken.

Deze woorden waren een leidraad in het leven van onze
 ouders.

Bedroefd, maar dankbaar voor al het goede dat zij voor ons
 heeft betekend, delen wij u mede, dat de HERE tot Zich heeft
 genomen, onze lieve en zorgzame moeder, oma en overoma

Froukje Haaksema-Zuidema

Zwartsluis, 12 maart 1932 Zuidhorn, 17 september 2016

Echtgenote van Freerk Haaksema, overleden op 29 juli 2014

Oldehove Jan en Betsy Haaksema-Slendeboek
 Freek en Alwina - Arjan, Noah ♡, Lisanne
 Rieke en Niels - Eva, Mats
 Annefrouke
 Willemijn en Peter
 Bart

Oldehove Anniewiek en Bert Venema-Haaksema
 Martin en Reinie - Marye, Annely
 Frouke en Gerard - Joas, Lukas, Nathan
 Frank

Oldehove Henk en Rieneke Haaksema-Polman
 Hermien en Rutger
 Froukeline en Willem
 Harriët en Theo
 Fré

Correspondentieadres: Wengeweer 57, 9883 PV Oldehove

De samenkomst zal D.V. worden gehouden op woensdag
 21 september om 13.30 uur in de Gereformeerde kerk
 "De Zaaier", Julianastraat 25 te Oldehove. Aansluitend zal de
 begrafenis plaatsvinden op de begraafplaats te Oldehove.
 Voor de samenkomst is er vanaf 12.45 uur gelegenheid tot
 condoleren.

Geen bloemen.

De Here heeft uit onze familiekring weggenomen
 onze lieve schoonzus en tante

Froukje Haaksema-Zuidema

Zuidhorn: F. Zuidema-Soldaat
 Oldehove: H. Zuidema-Vink

Neven en nichten

Overlijdensberichten uit andere bladen:

Reformatorisch Dagblad:

12 sept: Hendrikje van Hattem-van Leijen te Elburg (88).
 14 sept: Klaas Fuite te Genemuiden (89); Cornelis
 de Mol te Katwijk (76); Johannes Bok te Brakel (62);
 Wilhelmina Bultman-Bos te Schoonhoven (85).
 15 sept: Johanna Petronella Keuken-van Welij
 te Kesteren (91); Pieterella Geluk-Baaijens te
 Sliedrecht (84).

Trouw:

13 sept: Henderika Doornbos-Tiggelaar te Scheemda
 (71).
 14 sept: Catharina Johanna Radstake te Sliedrecht
 (93); Geertruida Wilhelmina van Kempen-Besselaar
 te Zwijndrecht (92).
 15 sept: Klaas de Jonge te Heemskerk (80);
 Margaretha Hofland-Meijer te Rhenen (94).

Friesch Dagblad:

13 sept: Hendrikje Tetje-Bergsma te Cambridge
 (Can.) (84).
 14 sept: Jenke Huitema-Demmer te Haulerwijk (83).
 15 sept: Trijntje van der Meulen-van der Haag te
 Leeuwarden (85); Trijn Feitsma-Duursma te
 Leeuwarden (98).

REPORTAGE

BART DIRKS / VK nd.nl/nederland BEELD ARIE KIEVIT

Monument voor 'gevers' lichaam

Nabestaanden hebben in Rotterdam eindelijk een plek waar ze geliefden kunnen herdenken die hun lichaam ter beschikking stelden aan studenten van het ErasmusMC.

▶ ROTTERDAM – SPIJKENISSE

Elke week zet Joke van der Wal (74) thuis in Spijkenisse een roos bij de foto van haar man Aad. Al dertien jaar, sinds zijn overlijden. Een graf of urn is er nooit geweest, want haar man stelde zijn lichaam ter beschikking aan studenten geneeskunde van het Erasmus Medisch Centrum. Daarom is ze 'dolgelukkig' dat er sinds zaterdag een herdenkingsmonument is op de Rotterdamse begraafplaats Hofwijk. Nadat burgemeester Ahmed Aboutaleb het monument heeft onthuld, leggen familieleden van tientallen 'gevers' bloemen neer. Joke van der Wal heeft een grafstuk met witte rozen meegebracht. 'Het is prachtig', oordeelt ze over het monument, een silhouet in staal van twee figuren, het gedicht De gever op een glazen plaat en twee stenen van serpentijn. Ze voelt aan de steen, die volgens de ontwerper balans brengt in lichaam en geest. 'Als ik met mijn man in Lourdes was, wilde hij ook altijd de grot aanraken. Daar moet ik nu aan denken.' Wie zijn lichaam nalaat 'aan onderwijs en we-

'Misschien kunnen ze nog wat van me leren na mijn dood.'

tenschap', zoals het officieel heet, doet iets anders dan een orgaandonatie. In dat laatste geval staat een overledene weefsel, hoornvlies of organen af, waarna de nabestaanden alsnog een begrafenis of crematie houden. Wie zijn lichaam ter beschikking stelt, wordt als studiemateriaal bewaard in de kelders van een academisch ziekenhuis.

'Wij geven anatomie-onderwijs aan studenten geneeskunde. Daarnaast leren specialisten orthopedie, traumatologie of plastische chirurgie bij ons operaties uit te voeren', zegt Gert-Jan Kleinrensink, hoogleraar anatomie en programmaleider van de snijzaalafdeling en het 'chirurgisch skillslab' van het ErasmusMC. Lichamen zijn tientallen jaren te conserveren, aldus Kleinrensink. 'Er zijn preparaten voor demonstraties van de bovenbuik – maag, milt en lever – maar ook van armen en benen. 'Gemiddeld blijft een lichaam twee jaar bij ons. Daarna wordt het gecremeerd.'

opnamestop

Er mag een groot tekort zijn aan donoren voor hart- of niertransplantaties, er is juist een opnamestop voor degenen die hun lichaam willen nalaten aan een van de acht medische faculteiten. In 1988 waren er slechts 30 tot 40 aanmeldingen per jaar, nu 100 tot 150. Het ErasmusMC ontvangt ongeveer 60 tot 70 lichamen per jaar. Bij alle medische faculteiten in Nederland zijn dat er vijf- tot zeshonderd. De opnamestop moet voorkomen dat er te veel lichamen beschikbaar komen. 'Wie zich aanmeldt en dat vastlegt in een wilsbeschikking, moet ervan uit kunnen gaan dat we zijn lichaam echt gebruiken en dat is ook zo', aldus Kleinrensink. 'Alleen als een lichaam zwaar verminkt is, bijvoorbeeld na een verkeersongeval, kan dat niet.'

Nabestaanden zijn trots op het besluit van hun dierbare om hun lichaam ter beschikking te stellen, blijkt bij de onthulling van het monument op begraafplaats Hofwijk. Maar het is niet altijd gemakkelijk te accepteren. 'Mijn man besloot dat een jaar of vier voor zijn overlijden', zegt mevrouw Van der Wal. 'Ik stond met mijn mond vol tanden, maar het was niet uit zijn hoofd te praten.' Samen met haar kinderen besloot ze het besluit te respecteren. Het was immers zijn laatste wens. 'Hij had ne-

Joke van der Wal, weduwe van 'gever' Aad, bij het nieuwe monument in Rotterdam.

gentien jaar in een verpleegtehuis gelegen met epilepsie en een hersenziekte. Hij zei: ik heb in mijn leven zo veel met artsen te maken gehad, misschien kunnen ze nog wat van me leren na mijn dood.'

Toen haar man stierf, ging ze ervan uit dat het lichaam binnen 24 uur naar het ziekenhuis moest om te worden gebalsemd. Gelukkig kon dat een paar dagen wachten, omdat de koeling van het verpleeghuis goed was. 'Daardoor kon-

CONSERVEREN

In 1660 ontdekt de Rotterdamse jonkheer Louis de Bils een methode om lichamen te conserveren zonder dat deze uitdrogen en mummificeren. Het maakt de stad tot centrum van de anatomische wereld. In zijn testament onthult De Bils de samenstelling van zijn balsemvloeistof: eikenbast, wijnazijn en grote hoeveelheden brandewijn. Balsemen gebeurt tegenwoordig met formaldehyde. Sommige demonstratiepreparaten worden al decennia gebruikt. Nadeel van formaldehyde is dat de normale beweeglijk-

den we in zijn aanwezigheid nog een afscheidsceremonie houden.'

Maar enkele jaren na zijn dood voelde ze de leegte. Ze belde het ziekenhuis: ik heb eigenlijk nooit meer iets van jullie gehoord. 'Dat gaven ze toe. Later zijn ze brieven gaan schrijven om de nabestaanden te bedanken.' Sinds enkele jaren organiseert het ErasmusMC in mei ook een bijeenkomst voor nabestaanden van degenen die het voorgaande jaar hun lichaam heb-

ben geschonken. In een boek staan alle namen gekalligrafeerd – studenten geneeskunde zien het liggen in het onderwijscentrum.

sculptuur

Andere academische ziekenhuizen, zoals in Groningen, Amsterdam en Nijmegen, hebben al langer een tastbaar eerbetoon – zo hangt in het stiltecentrum van het AMC een sculptuur. In Rotterdam duurde het jaren voor een vaag plan concreet werd.

'Het is armoedig dat we het geld niet hadden, we mochten ons onderwijsbudget er niet voor gebruiken', zegt Kleinrensink. Uiteindelijk werd er 12.000 euro opgehaald door studenten, medewerkers van het ziekenhuis en nabestaanden. 'Het is mooi dat we het samen tot stand hebben gebracht. We merken in gesprekken met nabestaanden dat er grote behoefte aan is.' Joke van der Wal zal zeker regelmatig naar het herdenkingsmonument terugkomen. 'Op zijn verjaardag, op onze trouwdag, kan ik eindelijk ergens naartoe. Ik ben er heel dankbaar voor.' <

ANP nd.nl/economie

KLM voert druk op bonden op

► AMSTELVEEN

KLM voert de druk op de vakbonden van het cabinepersoneel op. Als zij niet snel aan tafel komen om te praten over een nieuwe cao, vermindert de luchtvaartmaatschappij met ingang van eind oktober het aantal bemanningsleden aan boord van sommige lange vluchten.

De maatregel is volgens KLM noodzakelijk om de eigen doelstellingen voor verbetering van de productiviteit te halen.

'Dit heeft niet onze voorkeur', benadrukte een woordvoerder maandag. KLM wil eigenlijk met hetzelfde aantal medewerkers in de cabine blijven vliegen, waarbij alleen het aantal leidinggevenden aan boord wordt vermindert.

Daar willen de bonden tot dusver echter niet over praten.

'Wij hebben het onderwerp al over de zomer heen getild, en voor de afgelopen maanden extra flexkrachten ingehuurd', zei de woordvoerder.

'Dat heeft tot extra kosten geleid die we niet nog een seizoen willen maken.' <

NIEUWSANALYSE

RUURD UBELS nd.nl/economie

Draai de belastingschroeven aan

Na de jacht op het niet-betaalde belastinggeld van Apple wil de Europese Commissie nu McDonald's en energiereus Engie scalperen. Wie niet horen wil, zal voelen.

► BRUSSEL

Groot nieuws maandagmorgen in *The Financial Times*: eurocommissaris Margrethe Vestager (Mededinging) buigt zich over de vraag of McDonald's een naheffing van 500 miljoen euro moet krijgen. Sinds 2009 staat het Europese hoofdkantoor van de Amerikaanse hamburgerketen in Luxemburg, waar het gemiddeld 1,49 procent (u leest het goed: nog geen anderhalf procent) belasting zou betalen over een jaarwinst van 1,8 miljard dollar. En dat terwijl de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EU, eerder bedrijven verplichtte tot het betalen van 29,2 procent belasting. Later op de dag meldde Vestager dat ze de fiscale streken van Engie, het vroegere GDF Suez, in Luxemburg onderzoekt. In dat land zou de overheid de Franse energiegigant

wel heel opzichtig hebben bevoordeeld.

Kortom, de jacht op belastingontwijkende multinationals is geopend. Eind augustus werd al bekend dat Apple een bedrag van dertien miljard euro plus rente moet terugbetalen, vanwege ontwijking in EU-lidstaat Ierland. Starbucks, Amazon en Ikea liggen ook onder vuur van de Europese Commissie.

grote mond

Voor de Commissie heeft de aanpak van belastingontwijking in de EU hoge prioriteit. Europa mag geen plek zijn waar het recht geldt van degene die met een grote mond landen tegen elkaar uitspeelt ('Als we geen belastingvoordeel krijgen, vertrekken we').

Dat burgers braaf het volle pond moeten betalen en bedrijven niet, is niet uit te leggen. Zulke ongelijkheid leidt trouwens tot nog meer eurosceptis – precies datgene waar Brussel nu even geen behoefte aan heeft.

'Iedere onderneming moet belas-

ting betalen waar zij haar winst behaalt', benadrukte voorzitter Jean-Claude Juncker van de Europese Commissie vorige week. Dit telt ook voor een economische reus als Apple. 'In Europa accepteren we niet dat machtige bedrijven illegale achterkamerdeals sluiten over hun belastingen.'

Ierland hamert er echter op dat het als soevereine EU-lidstaat zelf mag bepalen hoeveel belasting het heft, zelfs als het minder dan 1 (!) procent is. Onzin, vindt Juncker. 'Het is niet terecht dat een onderneming belasting kan ontwijken waarvan Ierse gezinnen en bedrijven, ziekenhuizen en scholen hadden kunnen profiteren.'

rechtvaardig

Juncker heeft gelijk. Belasting betalen is niets anders dan een kwestie van sociale rechtvaardigheid. Stel dat al die grote bedrijven de afgelopen jaren niet voor miljarden euro's aan belasting hadden ontweken, dan hadden overheden en burgers minder hoeven te bezuinigen. Dan was de economie beter op peil ge-

bleven, evenals de werkgelegenheid.

Anders gezegd: Apple en al die andere slimmeriken laten u en mij hun rekening betalen. In gewone mensentaal noemen we dat diefstal en oplichting, ook als het wordt gedekt door overheidsbeleid.

incompetentie

Overigens neemt de Europese Commissie niet alleen multinationals op de korrel. Eerder deze maand riep zij EU-landen op werk te maken van een efficiënte btw-inning, want die rekening loopt jaarlijks op tot meer dan honderd miljard euro. Als gevolg van laksheid, incompetentie en fraude lieten de EU-landen in 2013 maar liefst 162 miljard euro liggen.

De Spaanse belastingdienst lanceerde in 2014 een strak plan: medewerkers van de belastingdienst werd een bonus beloofd als ze fraude beter opspoorde en kans zagen extra belasting te innen. Want ook in Spanje snappen ze: leuker kunnen we het niet maken, wel eerlijker.

JONATHAN WITTEMAN / VK nd.nl/economie BEELD MARCEL VAN DEN BERGH

Hoe minder melk, hoe meer geld

► AMSTERDAM

Boeren kunnen geld gaan verdienen aan een kleinere melkproductie. Een noodgreep, want als het mestoverschot zo groot blijft, moet de veestapel in 2018 mogelijk drastisch worden ingekrompen.

FrieslandCampina gaat boeren geld betalen voor de liters melk die ze niet produceren. Met deze bonus hoopt het grootste Nederlandse zuivelbedrijf de hoeveelheid koeienmest omhoog te brengen, want in mest zit fosfaat, en daarvan is er te veel in Nederland. FrieslandCampina betaalt melkveehouders daarom vanaf volgende maand een halfjaar lang 10 cent voor elke minder geproduceerde liter koemelk. Melkveehouders kunnen daarmee in totaal 24 cent per liter niet geproduceerde melk krijgen, want de bonus van FrieslandCampina komt boven op de al eerder door de Europese Unie aangekondigde tegemoetkoming van 14 cent per liter, zo liet FrieslandCampina zondag weten. Met 24 cent per liter is het niet produceren van melk bijna even lucratief als het wel produceren van melk, want de zuivelcoöperatie FrieslandCampina betaalt haar 19.000 leden-melkveehouders iets meer dan 26 cent per liter gewone melk.

De bonussen op niet produceren zijn nodig omdat Nederland veel meer fosfaat produceert dan de EU toestaat. Sinds de afschaffing van de melkquota op 1 april vorig jaar – oftewel 'bevrijdingsdag', aldus de zuivelsector destijds – zijn veel boeren fors meer koeien gaan houden. De melkprijs is bovendien erg laag, wat boeren ertoe heeft aanzet tot nog meer melk te gaan produceren om nog een goede boterham te kunnen verdienen. Zoals tegenstanders van de quotumafschaf-

Koeien in Appeltern voor het eerst – na wat oponthoud – naar de wei.

fing al hadden voorspeld, is het resultaat van de maatregel een overdosis koeienmest en fosfaat. Een probleem, want Nederland geniet in Brussel al een privilege, de zogeheten 'derogatie', waardoor Nederlandse boeren hun grond 20 procent meer mogen bemesten dan buitenlandse collega's. Dit cadeau zou in 2018 kunnen verdwijnen als Nederland zich niet aan de fosfaat-regels houdt, wat zou betekenen dat Nederlandse boeren afscheid moeten nemen van een flink deel van hun koeien.

Om dit te voorkomen, en om de schamele melkprijzen weer wat op te stuwten, gaat FrieslandCampina melk-

veeouders dus compenseren voor elke liter melk die ze minder produceren dan voorheen. Het zuivelbedrijf, veruit de grootste speler op de Nederlandse zuivelmarkt, heeft 15 miljoen euro beschikbaar voor melkveeouders, wat tot een vermindering van de melkproductie met 150 miljoen liter moet leiden.

noodgreep

'Een noodgreep', zegt melkveeouder en FrieslandCampinaleverancier Jack Rijlaarsdam uit Stompvoren. Hij verwacht dat vooral boeren van de tegemoetkoming zullen profiteren die toch al van plan waren minder melk

te produceren dan vorig jaar. Zelf gaat Rijlaarsdam ook gebruikmaken van de regeling. 'Als het geld voor het oprapen ligt, laat ik het niet liggen. Ik produceer toch al iets minder melk dan vorig jaar. Door alle perikelen rond fosfaat hebben we onze uitbreidingsplannen even in de ijskast gezet.'

Rijlaarsdam benadrukt wel dat het voor hem en de andere FrieslandCampinaleden bijna een vestzakbroekzak-operatie is. De 15 miljoen euro die het zuivelbedrijf beschikbaar heeft gesteld gaat deels weer af van de winstuitkering die Rijlaarsdam en zijn collega's ontvangen. <

ANP nd.nl/economie BEELD ANP

Prins naar Silicon Valley

► DEN HAAG

Om de samenwerking tussen Nederlandse en Amerikaanse technologische bedrijven te versterken gaat minister Henk Kamp (Economische Zaken) begin januari naar de Verenigde Staten. Kamp wordt tijdens deze economische missie vergezeld door prins Constantijn.

De prins is aangesteld als de speciale ambassadeur om vernieuwende startende ondernemers uit het buitenland naar Nederland te halen. Kamp en Constantijn bezoeken de Consumer Electronics Show in Las Vegas, de belangrijkste technologiebeurs ter wereld. Eerder werden op deze beurs bijvoorbeeld elektrische auto's en nieuwe versies van het besturingssysteem Windows gepresenteerd. Dit keer staan er in het Holland-Paviljoen voor het eerst ook een dertigtal Nederlandse start-ups.

De missie gaat ook naar Silicon Valley, het wereldwijde centrum voor innovatie dat bekend is door de aanwezigheid van bedrijven als Google, Facebook, Apple, Intel en Tesla. 'We gaan Nederlandse bedrijven helpen zich te presenteren en netwerken uit te bouwen', aldus Kamp. <

Prins Constantijn

Schudden, en al het vuil lost op

► EINDHOVEN

Metalen in afvalwater, CO₂ in aardgas, het zijn vervelende vervuilingen die het milieu belasten en de industrie op kosten jagen. Eindhovense onderzoekers komen nu met een totaal nieuw type oplosmiddelen. Snel, goedkoop en duurzaam. Althans, voorlopig nog in het laboratorium.

Chemisch ingenieur Dannie van Osch schenkt een vloeistof uit een reageerbuisje bij een ander buisje waarin met kobalt verontreinigd water zit. Hij schudt het buisje even heftig, loopt weg voor een snelle kop koffie, komt terug en ziet een roze laagje drijven boven op een heldere waterlaag. 'In dat roze deel is vrijwel alle kobalt opgelost', zegt Van Osch zelfverzekerd.

De promovendus aan de TU Eindhoven ontdekte samen met medepromovendus Lawien Zubeir een geheel nieuwe categorie oplosmiddelen. De productie ervan is wonderlijk. De onderzoekers namen twee verschillende vaste stoffen, schudden ze heftig bij een ietwat verhoogde kamertemperatuur en voilà, de kristallen vloeien samen en gedragen zich spontaan ineens als een vloeistof. Deze plotse faseverandering – een bizarre verlaging van het smeltpunt – komt doordat het zogeheten eutectisch punt van beide stoffen is bereikt.

'Door de juiste verhouding tussen beide bestanddelen te onderzoeken, ontstond een oplosmiddel dat waterafstotend was', zegt Van Osch. Het onderzoek is onlangs gepubliceerd in het tijdschrift *Chemical Communications*.

oplosmiddelen

Tot nu toe worden bijvoorbeeld metalen uit afvalwater gehaald door ze met een extractiemiddel in een vluchtige organische stof in contact te brengen. Dergelijke oplosmiddelen kunnen riskant zijn voor de mensen die ermee werken. Ze kunnen branden en explosiegevaar met zich meebrengen.

Promovendi Dannie van Osch (links) en Lawien Zubeir van de TU Eindhoven in het lab.

De metaalelektro-industrie, de chemische industrie en de basismetaalindustrie zijn veel geld kwijt om afvalwater schoon te maken. En de oplosmiddelen zijn niet alleen relatief duur, maar werken vaak traag en halen niet alle metalen uit het water. De hydrofobe deep eutectic solvents, zoals de nieuwe oplosmiddelen heten, lijken die bezwaren niet te hebben en blijken ook te werken om aardgas te wassen en te ontdoen van CO₂ en wellicht verontreinigingen als H₂S, vult Zubeir aan. Gasunie haalt

het spul nu met veel moeite eruit. Puur en zuiver CO₂-gas zou op termijn ook een waarde kunnen krijgen, met als summum bubbels in bronwater of prosecco te spuiten. 'Meer voor de hand ligt 'bemesting' in de kassen of omzetten in chemicaliën', aldus Zubeir. Van Osch en Zubeir zien een snelle, veilige, gemakkelijke en goedkope toekomst voor hun vinding in de industrie, al voegen ze er aan toe dat het nog vele jaren onderzoek, opschaling en finetuning vergt voordat er daadwerkelijk metalen uit industrieel

afvalwater of CO₂ uit gassen worden 'geschud en geroerd'. Na een snelle bestudering van de Eindhovense publicatie noemt metaaldeskundige Peter Rem van de TU Delft het onderzoek interessant, al zal er nog veel nadere research moeten plaatsvinden. 'Het is een schot hagel, waarbij een aantal eenden lukraak is getroffen, maar in de industriële praktijk moet je met scherp schieten en moet je zeer zeldzame eenden raken. Je moet een kuifeend treffen, of een buffelkopeend', aldus Rem, die

niet bij het onderzoek betrokken is. Volgens Rem is vooral de selectiviteit van het oplosmiddel de bottleneck. 'In de industriële praktijk gaat het vrijwel altijd om een cocktail van metalen in een afvalstroom. Ook met de deep eutectic oplosmiddelen krijg je naast de geringe hoeveelheden gevaarlijk cadmium of kobalt ook altijd een zeer grote stroom van het veel minder schadelijke ijzer of magnesium mee. Met dit mengsel van metalen kan de industrie dan niet veel te beginnen.' <

TIPS

tarief € 15,15 voor de eerste drie regels en voor elke volgende regel € 5,61 (incl. 21% btw); tekst wordt achter elkaar doorgezet; maximaal drie woorden vetgedrukt; opgave via www.nd.nl/adverteren.

GERECHTELIJKE PUBLICATIES

ALGEMEEN

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 21 september 2016 om 09:30 uur zal ter hoogte van het adres Mijn Carlstraat 5 te LANDGRAAF in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk PEUGEOT, type 206 1.4 3DRS, met kenteken 37FJBV. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 23161164). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 21 september 2016 om 14:00 uur zal ter hoogte van het adres M Zeldenrust-Noordanusln 61 te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk ALFA ROMEO, type ALFA ROMEO 147 1.9 JTD 8V 88 KW, met kenteken 72SZRGvoertuig. De verkoop wordt ge-

houden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 1051494). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 21 september 2016 om 15:00 uur zal ter hoogte van het adres Folkert Elsingastraat 24 B te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk DAIHATSU, type SIRION AUTOMAAT, met kenteken 09GDSF. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 3482975). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.

Bij exploit d.d. 09-09-2016 van (t.k.-)deurwaarder Robert-Jan Brugman is op verzoek van de Naamloze Vennootschap Nationale Nederlanden Levensverzekering Maatschappij N.V., gevestigd en kantoorhoudende

te ROTTERDAM, aan de onbekende huurders c.q. onderhuurders, verblijvende te (2032 NJ) HAARLEM aan het adres Tweede Vooruitgangstraat 50, een exploit betekend, waarbij bevel is gedaan om binnen veertien dagen na 09-09-2016 het registergoed, te weten het woonhuis met erf en toebehoren te (2032 NJ) Haarlem, Tweede Vooruitgangstraat 50, kadastraal bekend Gemeente Haarlem, Sectie E, nummer 2602, groot een are twintig centiare, met al het zijne/hare te ontruimen en te verlaten en door afgifte der sleutels ter vrije en gehele beschikking van requirante te stellen, alsmede bevel is gedaan om aan belangstellenden, de notaris of door de notaris aan te wijzen personen, waaronder belangstellenden/taxateurs, makelaars, (bouw)deskundigen c.q. gelegenheid te geven tot bezichtigingen door de notaris of door de notaris aan te wijzen personen, en

zulks te dulden, op twee (werk)dagen in de weken na de aanzegging van de executie doch voorafgaand aan de veiling en in de week van, daarbij in het bijzonder op de dag van de veiling, telkens tussen 08.00 en 20.00 uur, althans op door de veilingnotaris nader vast te stellen bezichtigingstijden en data. Dit in verband met de openbare verkoop van voormeld registergoed, welke openbare verkoop zal plaatsvinden conform de plaatselijke gebruiken op **maandag 10 oktober 2016, (bij inzet en bij afslag), 's middags om 13.30 uur in Hotel Holiday Inn aan de Haagse Schouwweg 10 te Leiden** ten overstaan van notaris mr P. de Vries of ten overstaan van een andere notaris. Een afschrift van dit exploit is te verkrijgen bij: Bazuin & Partners Gerechtsdeurwaarders Westerstraat 5-9 3016 DG Rotterdam Tel.: 010 2064435

VERKOOP BIJ EXECUTIE. Op woensdag 21 september 2016 om 14:30 uur zal ter hoogte van het adres Aernt Bruunstraat 28 te ROTTERDAM in het openbaar worden verkocht een voertuig, merk FORD, type FOCUS 1.4I-16V, met kenteken 78DJLK. De verkoop wordt gehouden bij opbod en tegen directe betaling. GGN Gerechtsdeurwaarders (mapnr. 23373343). Kijk op: www.deurwaardersveiling.nl.

ONROEREND GOED EN WONEN

TE KOOP

GOUDKOERS hoog! T.k.gevr: (oude) gouden sieraden, gouden tientjes, Krugerranden e.a. gouden en zilvermunten, baartjes zilver en goud, muntverzam. etc. Kevelam Garderen 0577-461955 lid NVMH

VAKANTIE BUITENLAND

DUITSLAND

Vakantie buitenland **SAUERLAND** last minute Nog weken vrij in onze 2,4,6 en 8 pers. appartementen. september t/m 14 oktober 40% korting. Nog vrije app. In de herfstvakantie. www.landhausforra.com Tel:00492975228

WEER NEDERLAND

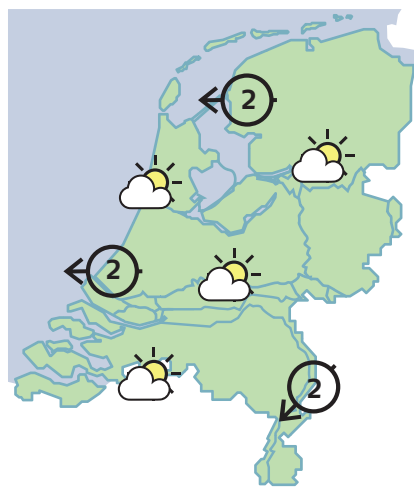
DIANA WOEL

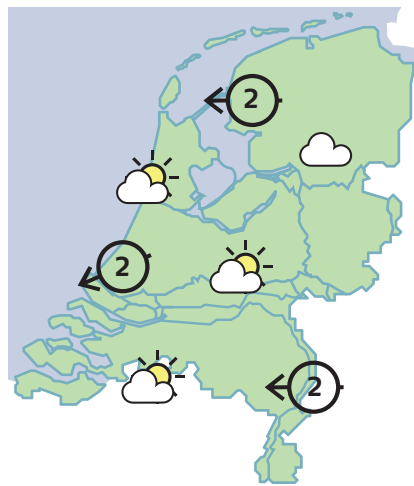
Weinig wind

Het blijft voorlopig vrij rustig en meest droog. Lage- en hogedrukgebieden liggen ver van Nederland verwijderd en dat levert weinig luchtdrukverschillen op in onze omgeving. Daardoor waait het amper. De lucht is vandaag wel tamelijk vochtig, dus zien we vaak uitgestrekte wolkenvelden. Naast met bewolking begint deze Prinsjesdag op sommige plaatsen met mistbanken en nevel. Deze lossen in de loop van de ochtend op. Lokaal klaart het flink op en is de zon geregeld te zien. Vanmiddag hebben we een mix van wolken en zonnige momenten. Op de meeste plaatsen blijft het droog. Lokaal is kans op wat regen of motregen. Met een middagtemperatuur van 19 of 20 graden is het aangenaam warm voor de tijd van het jaar. De wind houdt het kalm en waait hooguit matig uit het oosten. Morgen is het ook vrijwel bladstil. Toch zijn er enige verschillen met vandaag. Zo bevat de lucht minder vocht en breekt de zon op meerdere plaatsen geregeld door. Met meer zon komt het kwik een graad hoger uit. Alleen is het in de vroege ochtend koel en mogelijk ook grijs en mistig. Op donderdag draait de wind in de loop van de dag naar het zuidwesten. Het draaien van de wind gaat samen met het passeren van een zwakke storing met wolken en een bui. Vanaf vrijdag trekt de wind aan en wordt het licht wisselvallig.

VANOCHTEND

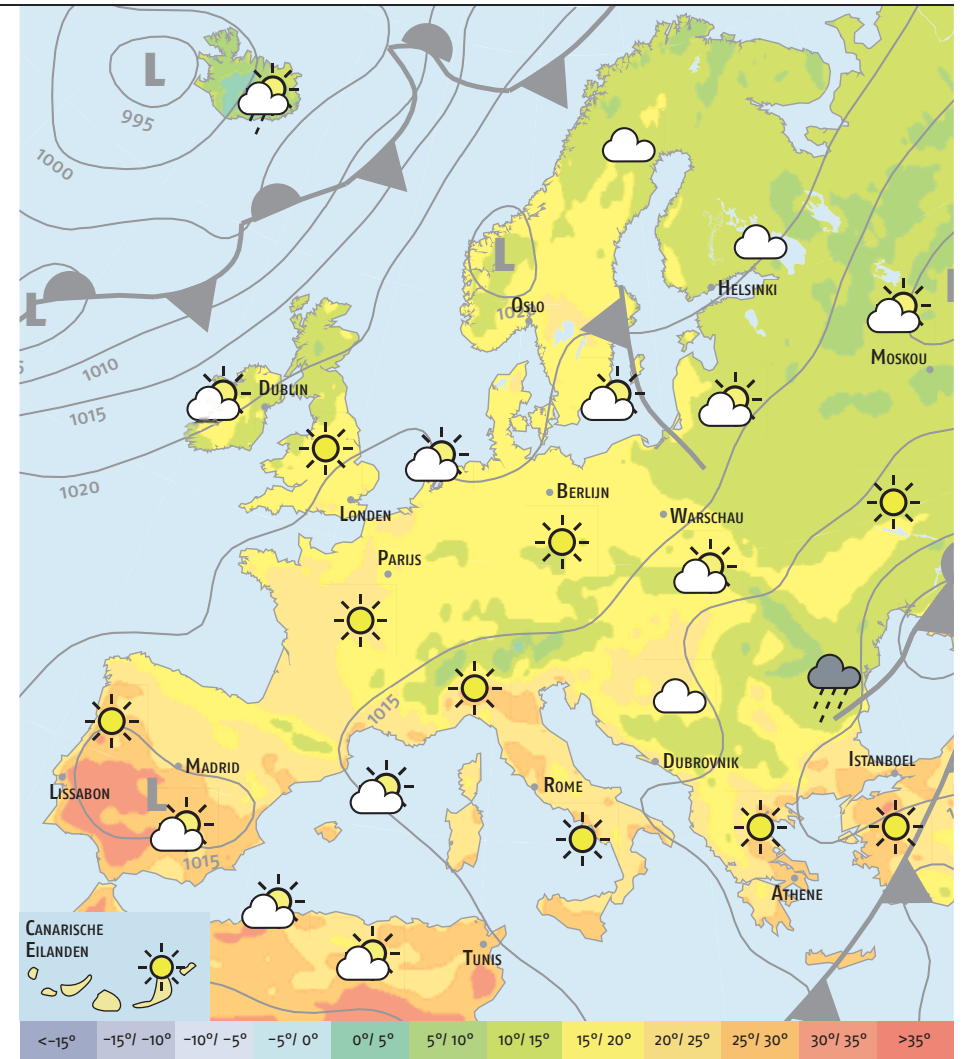

VANMIDDAG

- zonnig
- opklaringen
- bewolkt
- buien
- onweer
- regen
- sneeuwregen
- sneeuwbuien
- sneeuw
- mist
- wind in Bft
- warmtefront
- koufront
- hogedrukgebied
- lagedrukgebied
- 1000- isobar

EUROPA

NEDERLAND stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	EUROPA stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C	WERELD stad	VANDAAG weer	MORGEN weer	°C	°C
Amsterdam	bewolkt	20	bewolkt	20	Athene	zonnig	29	zonnig	28	Antalya	onweer	28	zonnig	26
Apeldoorn	bewolkt	19	bewolkt	20	Barcelona	regenbui	26	onweer	26	Bangkok	onweer	33	onweer	32
Arnhem	bewolkt	19	bewolkt	20	Berlijn	zonnig	18	bewolkt	18	Buenos Aires	zonnig	19	bewolkt	23
Breda	bewolkt	20	bewolkt	21	Boedapest	bewolkt	21	bewolkt	17	Casablanca	zonnig	26	zonnig	24
Den Bosch	bewolkt	19	bewolkt	21	Bordeaux	bewolkt	23	zonnig	26	Curaçao	bewolkt	32	bewolkt	32
Den Haag	bewolkt	20	bewolkt	21	Brussel	zonnig	21	zonnig	22	Delhi	zonnig	36	zonnig	36
Den Helder	bewolkt	19	bewolkt	19	Dublin	bewolkt	16	bewolkt	17	Johannesburg	zonnig	24	zonnig	28
Eindhoven	bewolkt	19	bewolkt	21	Frankfurt	bewolkt	19	zonnig	19	Lima	zonnig	22	bewolkt	21
Emmen	bewolkt	19	bewolkt	20	Heraklion	onweer	28	zonnig	27	Los Angeles	bewolkt	28	zonnig	29
Enschede	bewolkt	19	bewolkt	20	Innsbruck	zonnig	16	zonnig	17	Melbourne	zonnig	19	neerslag	16
Groningen	bewolkt	19	bewolkt	19	Kopenhagen	bewolkt	19	bewolkt	18	Mexico City	zonnig	20	regenbui	18
Leeuwarden	bewolkt	19	bewolkt	19	Las Palmas	zonnig	24	zonnig	25	Nairobi	zonnig	27	bewolkt	27
Lelystad	bewolkt	19	bewolkt	20	Lissabon	zonnig	27	zonnig	24	New Orleans	zonnig	33	zonnig	34
Maastricht	bewolkt	19	bewolkt	21	Londen	zonnig	21	zonnig	22	New York	bewolkt	31	bewolkt	31
Middelburg	bewolkt	20	bewolkt	20	Madrid	bewolkt	27	zonnig	29	Paramaribo	regenbui	33	bewolkt	33
Nijmegen	bewolkt	19	bewolkt	20	Milaan	zonnig	27	zonnig	25	Peking	zonnig	27	zonnig	29
Rotterdam	bewolkt	20	bewolkt	21	Moskou	bewolkt	13	bewolkt	11	Seoul	zonnig	24	bewolkt	23
Terschelling	bewolkt	19	bewolkt	19	Nice	zonnig	27	zonnig	26	Singapore	bewolkt	32	bewolkt	30
Utrecht	bewolkt	20	bewolkt	20	Oslo	zonnig	22	bewolkt	17	Sydney	zonnig	20	bewolkt	19
Venlo	bewolkt	19	bewolkt	21	Parijs	bewolkt	22	zonnig	23	Tel Aviv	zonnig	33	zonnig	34
Vlissingen	bewolkt	20	bewolkt	20	Rome	zonnig	26	onweer	26	Tokio	regen	21	regenbui	23
Winterswijk	bewolkt	19	bewolkt	20	Sofia	bewolkt	16	zonnig	19	Toronto	zonnig	30	zonnig	30
Zierikzee	bewolkt	20	bewolkt	21	Stockholm	bewolkt	18	bewolkt	17	Tunis	bewolkt	28	zonnig	29
Zwolle	bewolkt	19	bewolkt	20	Warschau	bewolkt	16	zonnig	16	Vancouver	zonnig	17	zonnig	17

ZON	VANDAAG	MORGEN
△ 07:22 uur	△ 07:24 uur	
▽ 19:41 uur	▽ 19:39 uur	
MAAN		
VANDAAG	MORGEN	
△ 21:57 uur	△ 22:38 uur	
▽ 11:53 uur	▽ 13:09 uur	
MAANSTANDEN		
Laatste kwartier	23 sep	
Nieuwe maan	01 okt	
Eerste kwartier	09 okt	
Volle maan	16 okt	

EXTREMEN	WARMST:	28,6 °C	in 1926
	KOUDEST:	1,8 °C	in 1962
	NATST:	21,5 mm	in 1936

VORIG JAAR	Maximum	18,4 °C
	Minimum	9,9 °C
	Aantal mm	0,00 mm

DINSdag	WOENSDag	DONDERDag	VRIJDag	ZATERDag	ZONDag
7° 20°	9° 20°	9° 21°	12° 20°	10° 21°	13° 23°
10% 0 2	10% 0 2	30% ZW 2	30% W 3	20% Z 4	40% ZW 4

WATERHOOGTE (CM)	VANDAAG	MORGEN
Arnhem	727	-5
Keulen	189	6
Konstanz	358	1
Lobith	781	-4
Zwolle	8	-2

COLOFON

Uitgever van Nederlands Dagblad B.V. Hermesweg 20, 3771 ND Barneveld, tel. 0342 411711, Postbus 111, 3770 AC Barneveld, www.nd.nl. Nederlands Dagblad B.V. maakt deel uit van Nedag Uitgevers B.V. Directie: Rinder Sekeris en Sjirk Kuijper. Uitgever: Rinder Sekeris.

REDACTIEADRESSEN
ALGEMEEN Postbus 111, 3770 AC Barneveld, tel. 0342 411711, fax 0342 411611; e-mail: redactie@nd.nl
POLITIEKE REDACTIE: Postbus 20018, 2500 EA Den Haag, tel. 070 3183180; fax 070 3453101, e-mail: politiek@nd.nl

ABONNEMENTEN
 tel. 0342 411711, fax 0342 411613
 e-mail: abonneeservice@nd.nl
ABONNEMENTSPRIJZEN:
 per maand € 33,90
 per kwartaal € 96,90
 per jaar € 369,00
 In de abonnementsprijs voor de papieren versie is 1,25% toeslag opgenomen voor toegang tot alle digitale producten.

COMBINATIEABONNEMENTEN:
 Zaterdag papier en door de week digitaal: per maand € 20,50, per kwartaal € 59,90, per jaar € 230,00.
 Vrijdag, zaterdag papier en door de week digitaal: per maand € 22,50, per kwartaal € 66,50, per jaar € 255,35.
STUDENTENABONNEMENTEN:
 Papier: per maand € 16,95, per kwartaal € 48,45, per jaar € 184,50.
 Zaterdag papier, door de week digitaal: per maand € 10,25, per kwartaal € 29,95, per jaar € 115,00.
ALGEMENE VOORWAARDEN:
 Prijzen zijn inclusief btw en gelden bij automatische incasso. Per acceptgiro € 2,50 toeslag per betalingsperiode. Abonnementen kunnen op elk gewenst moment ingaan. Opzeggen van een abonnement kan zowel telefonisch, schriftelijk als per e-mail. Daarbij willen wij graag weten wat de reden van opzegging is. De opzegging moet een maand voor de nieuwe betaalperiode binnen zijn bij de afdeling abonneeservice. Het moment van opzegging is de dag waarop de opzegging bij de afdeling abonneeservice binnen is. Tijdsopzegging van een abonnement voorkomt een stilzwingende voortzetting. Van abonnees legt Nedag Uitgevers B.V. gegevens vast voor de uitvoering van de abonnementsovereenkomst. Deze gegevens kunnen gebruikt worden om abonnees te

informer over de andere diensten en producten van titels en werkmatschappijen van Nedag. Als u die informatie niet wenst, kunt u dat schriftelijk melden of een formulier aanvragen bij onze afdeling abonneeservice.
ADVERTENTIES
 tel. 0342 411711, ma. t/m vr. 8.30-17.00 uur; fax 0342 411612; e-mail: advertentie@nd.nl
FAMILIEBERICHTEN € 1,21 (incl. 21% btw) per mm, per kolom; e-mail: familiebericht@nd.nl. Via site € 1,09 (incl. 21% btw) per mm, per kolom.
RUBRIEKADVERTENTIES zie nd.nl/advertenties
SLUITINGSTERMIJN rubriekadvententies één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur; familieberichten vóór 13.00 uur; geboorte- en overlijdensadvertenties vóór 16.00 uur. Advertenties voor maandageditie: zakelijke advertenties vrijdagds tot 12.00 uur; rubriekadvententies vrijdagds tot 12.00 uur; familieberichten e-mail of fax zaterdagds tot 17.00 uur.
AUTEURSRECHTEN
 Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK
 IBAN NL21INGB0659441144
 BIC-code INGBNL2A
 Identificatienummer: NL44ZZ090569430000
BEZORGING
 Informatie over bezorging tijdens kantooruren: 0342 411711. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur. Mailen kan ook: service@nd.nl of ga naar onze site nd.nl/bezorging. Of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag geen krant hebt ontvangen. Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service, vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer.
ND IN AANGEPASTE LEESVORM
 Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag, tel. 070 3381500. klanten@aangepastlezen.nl
REDACTIE HOOPDREDACTIE
 Sjirk Kuijper (hoofdredacteur), Daniël Gillissen (adjunct-hoofdredacteur), Frans Tijssen (secretaris)
EINDREDACTIE Hugo de Bruijne, Cees Dorland, Reiny de Fijter, Jenneke van Garderen-Hoogland, Hilbert Meijer (dagkrant), Annemarie Eversdijk-Cornelisse (Leven),

Dick Schinkelshoek (Gulliver), Reina Wiskerke (Zeven), Marieke Westertep-van Vuren (internet)
CULTUUR, MEDIA & WETENSCHAP
 Rien van den Berg, Maurice Hoogendoorn, Marc Janssens, Hilbrand Rozema, Roel Sikkema
WERELD Jan van Benthem, Tilly Dodds-Reijnen, Ruud Ubels, Herman Veenhof, Gerhard Wilts
POLITIEK & ECONOMIE Gerard Beverdam, Piet de Jong, Sjoerd Mouissie, Eduard Sloot
KERK & RELIGIE Gerald Bruins, Harmke van Berkum, Gerard ter Horst, Wim Houtman, Eline Kuijper, Remco van Mulligen, Dick Schinkelshoek
BINNENLAND & SAMENLEVING
 Willem Bouwman, Heidi van den Bovenkamp (stagiair), Marinde van der Breggen, Sophia Geuze-Verboom, Hans Hopman, Hilbert Meijer, Petra Noordhuis, Aaldert van Soest, Hans-Lukas Zuurman
OPINIE & DEBAT Wim Houtman, Frans Tijssen, André Zwartbol
BUREAUREDACTEUREN
 Jenneke van Garderen-Hoogland, Roeland van Mourik, Harco Ploegman, Jan-Willem Veenhof
VORMGEVING Egbert Bonte, Lieneke Eefting, Bert Hagenaars, Wilco Pot, Hendrik Jan Vermeer, Christel Versteeg-van de Pol

PUZZEL

WOORDZOEKER

DE ADVERTENTIEPAGINA

P	O	O	K	P	C	P	D	A	G	E	L	I	J	K	S	C	O
O	E	I	T	N	A	R	A	G	M	E	E	A	F	G	O	G	
S	E	T	T	O	O	R	G	R	K	D	F	F	E	N	N	W	
T	M	U	P	N	A	C	T	I	E	I	F	B	I	I	S	E	
B	G	R	A	T	I	S	T	I	I	N	E	E	R	T	U	K	
U	C	T	H	C	I	R	E	B	C	A	C	E	A	R	M	E	
S	P	E	C	I	A	L	I	S	T	U	T	L	T	O	E	L	
G	N	I	S	T	A	A	L	P	T	S	L	D	U	K	N	I	J
S	E	R	D	A	L	G	E	M	E	E	N	I	I	B	T	K	
R	E	P	O	K	R	E	V	V	M	A	A	N	E	E	S	S	
L	O	G	O	E	I	T	N	E	T	N	I	G	P	R	I	J	S
N	A	A	B	K	E	I	F	I	C	E	P	S	L	E	O	D	

© Sanders Puzzelboeken 160920

Alle onderstaande woorden zijn verstopt in deze woordzoeker. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen de oplossing.

ACTIE	CONSUMENT	INTENTIE	PLAATSING
ADRES	DAGELIJKS	INVESTERING	POSTBUS
AFBEELDING	DOEL	KOOP	PRIJS
ALGEMEEN	EFFECT	KORTING	SPECIALIST
ARTIKEL	GARANTIE	LOGO	SPECIFIEK
BAAN	GRATIS	NAAM	TARIEF
BERICHT	GROOTTE	PARENCLUBS	VERKOPER
BOODSCHAP	IDEE	PARTICULIER	WEKELIJKS

SUDOKU

★★

6	9					3		
		5		1		4		
	3				7	1	2	
				2	8			9
			1				7	
1		8	7	6				3
9					6		4	
					5	2		
4	8		3					5

OPLOSSING SUDOKU
LIGHT VAN GISTEREN

7	8	1	2	6	5	4	3	9
2	4	6	3	1	9	7	5	8
5	9	3	7	4	8	2	6	1
1	2	4	6	5	7	9	8	3
8	5	9	4	3	2	1	7	6
3	6	7	9	8	1	5	2	4
6	1	8	5	7	4	3	9	2
4	7	2	8	9	3	6	1	5
9	3	5	1	2	6	8	4	7

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

★★★

		1	2	5	6		3	
							9	
				3				
9		5	4					
	7	3	1			9		
				8			4	
1	3		8					
7								
		2				5		

OPLOSSING SUDOKU
HEAVY VAN GISTEREN

2	1	5	7	8	9	3	6	4
8	3	7	4	1	6	2	9	5
9	6	4	2	5	3	7	8	1
7	9	1	6	3	2	4	5	8
6	2	8	5	4	7	1	3	9
5	4	3	1	9	8	6	2	7
3	7	9	8	2	1	5	4	6
1	5	2	9	6	4	8	7	3
4	8	6	3	7	5	9	1	2

RECEPT

REDACTIE ND nd.nl/koken BEELD UIT BESPROKEN BOEK

Japanse rijstnoedelsalade

Mijn vent is geboren in Japan en daarom kennen wij het woord 'koeroekoeroepa'. Wat betekent: je bent gek. Nou, ik ben gék op deze salade en doe er veel groenten of eventueel een gekookt ei doorheen, of wanneer ik zin heb wat noten overheen. Snel klaar, makkelijk, lekker!

- BENODIGDHEDEN (1 PORTIE)**
- rijstnoedels/rijstvermicelli (toko)
 - 1 tomaat
 - 1 avocado
 - handje koriander
 - sesamolie
 - klein blikje linzen (afgespoeld en uitgelekt)
 - tamari (glutenvrije sojasaus)
 - halve limoen
 - optioneel: gestoomde broccoli

►► n.a.v. *Good Food in 20 minuten*. Laurianne Ruhé, Uitgeverij Scriptum, Schiedam, 2016. 224 blz, €22,50.

BEREIDING

Laat de noedels volgens instructie op het pak even weken in heet water. Snijd de tomaat in kleine stukjes, evenals de avocado en de koriander. Spoel de linzen even af. Doe een flinke scheut sesamolie in een kommetje met een scheutje tamari en een uitgeknepen halve limoen. Goed roeren, dit is de dressing.

Doe de noedels in een kom, doe alle ingrediënten eroverheen, inclusief de dressing en garneer met de koriander. Enjoy!

TIP

Als je de dressing apart bewaart, kun je de salade een dag later ook nog eten. Neem mee in een weckpot (natte ingrediënten onderin). <

FEUILLETONS

VRIEND OF VIJAND

76. Hij kwam zeker uit een rijke familie. Misschien kochten ze wel spullen op de zwarte markt. Dat was streng verboden, maar ja, als je veel geld had en ook veel honger ... Ik kon best begrijpen dat mensen dat deden. Als je honger had, deed je alles. 'Mis je je ouders?' Ik knikte. Natuurlijk miste ik ze. Iedere avond, voordat ik ging slapen, dacht ik aan ze. Hoe ze het zouden hebben. Ik had wel een brief gestuurd, maar er was nog geen bericht teruggekomen. 'Je zusje, woont die ook bij jou?' 'Nee. Kitty woont bij een andere familie.' 'Zie je haar vaak?' 'Nee', zei ik. 'Niet zo vaak.' We liepen nog steeds naast de fiets. Onze voeten gingen bijna gelijk op.

Die van mij en die van de jongen. De jongen, gek, ik wist zijn naam niet eens. 'Zeg ... Nu ben ik aan de beurt om te vragen.' Hij trok zijn wenkbrauwen omhoog, alsof hij zich afvroeg waarom het nodig zou zijn dat er vragen aan hem gesteld gingen worden, maar ik besloot me daar niets van aan te trekken. 'Hoe heet jij?' 'Chris.'

'Waar woon jij?' 'Aan de Stationsweg.' 'En met hoeveel zijn jullie thuis?' 'Met z'n drieën.' 'Met z'n drieën? Maar je had toch een zusje?' De jongen, Chris, sloeg zich tegen het hoofd. 'Ach ja, natuurlijk. Stom, hoe kon ik dat nou vergeten.' Inderdaad, dat snapte ik ook niet. Wie vergat nu zijn eigen zusje? Ik dacht even na. 'Waar woonde je in Amsterdam?' 'In Zuid. Apollolaan.' 'Echt waar?! Maar dan woonde je bij ons in de buurt.' 'O ja? Waar woonde jij dan?' 'Rubensstraat.' 'Nou ja. Dan moeten we elkaar vast wel eens tegengekomen zijn.' 'Dat denk ik wel, ja. Maar in Amsterdam lopen meer mensen.'

WORDT VERVOLGD

MOORDBLOG

218. Hij zou geen gewone vlucht nemen, daarvoor waren de veiligheidsmaatregelen veel te strikt. Te groot risico. Hij zou met de auto de stad kunnen verlaten, maar als hij wist dat er een Amberalert was uitgegaan, zou hij dat wellicht niet eens proberen. Het meest voor de hand liggend was dat hij ergens een hotelkamer had genomen en nu zijn volgende stap overdacht. Ze controleerde de hotels en streepte ze vervolgens stuk voor stuk van haar lijstje. Geen blauwe Grand Cherokee, en geen van de receptionisten had een man gezien die voldeed aan Warrens signalement. Terwijl ze weer op pad ging, sprongen haar de tranen in de ogen. 'God', bad ze, ik weet dat U me helemaal

niets schuldig bent, zo boos als ik op U ben geweest.' De tranen rolden nu over haar wangen. 'Misschien bent U ook wel boos op mij. Ik kan het U niet kwalijk nemen, zoals ik me gedragen heb. Maar als U dat opzij zou kunnen zetten voor Jackson ... Die kleine jongen is zo ziek. Hij lijdt, en nu is hij ook nog in handen van een moordenaar. God, laat ons alstublieft zien waar hij is. En stuur

alstublieft engelen om hem te beschermen. Ik smee het U.' Plotseling ging haar telefoon over. Het was Michael. Ze nam op. 'En?' 'Bingo. Zijn huurauto staat hier op de parkeerplaats van het Holiday Inn op Frane Street. Nummerbord klopt.' Haar hart maakte een sprongetje. 'Heb je de politie gebeld?' 'Ja, Max is onderweg met een arrestatieteam.'

Een arrestatieteam. Wat klonk dat dreigend. Wat als Jackson gewond raakte? 'Ik kom eraan', zei ze.

De stank van Jacksons bevuilde kleren begon Warren op de zenuwen te werken. Het kind had niet meer gegeten sinds hij in het ziekenhuis was opgenomen, en toch bleef de diarree maar doorgaan.

WORDT VERVOLGD

EN VERDER

REDACTIE ND • BEELD ND

Theatergroep Fada Theatre geeft Syrische asielzoekers een stem.

■ **STAANDE OVATIE VOOR ASIELZOEKERS**
Theatergroep Fada Theatre, bestaande uit Syrische vluchtelingen, heeft afgelopen week de dertigste voorstelling gegeven. Deze vond plaats in het Isala theater in Capelle aan den IJssel. ChristenUnie-burgerraadslid Hilde Groenendijk had contact opgenomen met het Isala-theater om te kijken of het mogelijk was de groep naar de stad te krijgen. Na afloop van de voorstelling 'Talent op de vlucht' kreeg de groep een staande ovatie van de honderdvijftig bezoekers. Fada Theatre ontstond in november 2015. Het asielzoekerscentrum in Alpen aan den Rijn wilde hiermee de mensen een stem geven. In de voorstelling vertellen ze hun eigen verhaal: hoe ze op de vlucht gingen voor dood en geweld. Ze hopen op een nieuwe toekomst in Nederland. Inmiddels zijn alle acteurs statushouders. Zij namen afscheid van het publiek met de woorden: 'Nederlands volk, dank je wel. Wij houden van jullie!'

Bartimeus in Doorn houdt op 8 oktober een zogenoemde 'Blind run'.

■ **HARDLOPEN VOOR BLINDE KINDEREN**
Bartimeus in Doorn, een christelijke stichting die zich sterk maakt voor blinde en slechtziende mensen houdt op zaterdag 8 oktober een 'Blind run'. Dit is een hardloophwedstrijd voor duo's. Eén loper is blind of geblinddoekt, één loper kan zien. Het is de bedoeling dat de renners in anderhalf uur tijd zo veel mogelijk kilometers lopen voor blinde kinderen. Ze laten zich van tevoren sponsoren per ronde of voor een vast bedrag.

Present in Gouda kan de zeshonderdste hulpvrager en hulpgever aan elkaar koppelen.

■ **MIJLPAAL VOOR PRESENT IN GOUDA**
Present in Gouda stevent vanaf de start eind 2009 af op het zeshonderdste project. De stichting is een soort sociale makelaar. Ze wil mensen in beweging zetten die één dag(deel) iets voor een ander willen betekenen. 'De praktijk leert dat er veel mensen zijn met deze wens. Stichting Present koppelt groepen met een hulpaanbod aan mensen die deze hulp hard nodig hebben', legt de organisatie uit. Na ruim 6,5 jaar werkt de stichting samen met meer dan veertig maatschappelijke organisaties.

■ **TWEDE LEERAFDELING IN DE WIJNGAARD**
Met ingang van 2017 start in verpleeghuis De Wijngaard, onderdeel van Accolade Zorg, een tweede leerafdeling. Op deze afdeling kunnen stagiaires van verschillende leerjaren onder begeleiding van werkbegeleiders een zelfstandig team vormen.

► tips? Mail naar enverder@nd.nl

KERKNIEUWS

■ **PROTESTANTSE KERK AANGENOMEN** naar Dordrecht (Andreaskerk): W.J. van Schaik te Woubrugge (hervormd).

jubiläum
NOORDWIJKERHOUT
| 26 SEPTEMBER | veertig jaar gereformeerd predikant: ds. B.J. Roosjen (1947).

■ **GEREF. KERKEN VRIJGEMAAKT BEROEPEN** te Pijnacker-Nootdorp: kandidaat T. Waalewijn te Kampen.

■ **GEREFORMEERDE GEMEENTEN BEROEPEN** te Middelharnis: W.J. Karel te Hardinxveld-Giessendam.

■ **CHR. Geref. KERKEN BEROEPEN** te Emmeloord: kandidaat A. Hofland te Groningen; te Groningen: R. Bikker te Aalten.

■ **HERSTELD HERVORMDE KERK BEDANKT** voor Gameren: A. Vlietstra te Katwijk aan Zee.

FOTOVERSLAG

BEELD ANP EN AP

62 plakken van goud, zilver en brons

► **RIO DE JANEIRO**
De Paralympische Spelen zijn zondagochtend officieel afgesloten met de slotceremonie. Na twaalf dagen topsport in Rio de Janeiro werd de paralympische vlam gedoofd.

Tijdens de afsluitende ceremonie droeg wielrenster Alyda Norbruis de Nederlandse vlag. Zij won in Rio twee gouden en een bronzen medaille. In totaal haalde Nederland 17 gouden, 19 zilveren en 26 bronzen plakken. Met 62 medailles totaal behaalde Nederland de zevende plaats in het medailleklassement. Chef de mission André Cats is trots op 'zijn' ploeg: 'We staan in de medaillespiegel op de zevende plaats, dit is wat we waard zijn. De sporters hebben in Rio uitstekend gepresteerd.' Vier jaar geleden eindigde Nederland in Londen op de tiende plek met 39 medailles. De volgende Paralympische Spelen worden in 2018 gehouden in Pyeongchang (Zuid-Korea). Het betreft dan de wintereditie.

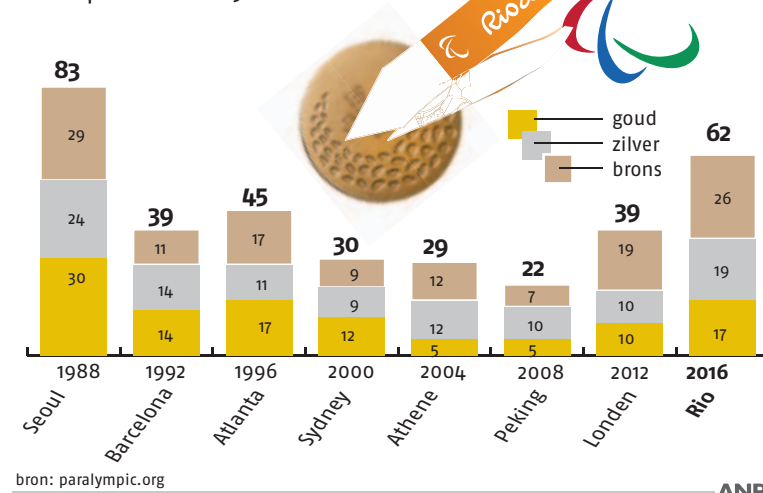
Liesette Bruinsma wint goud op de 200 meter wisselslag tijdens de Paralympische Spelen in Rio. In totaal haalde de zestienjarige blinde zwemster vijf medailles: twee gouden, een zilveren en drie bronzen.

Marlou van Rhijn wint goud in de finale van de 100 meter voor vrouwen. Ze bleef de Duitse Irmgard Bensusan en Nyoshia Cain (Trinidad & Tobago) maar net voor. Eerder won de 'blade babe' ook al goud op de 200 meter.

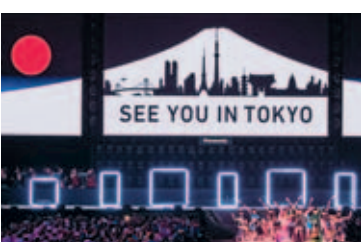
PARALYMPICS: DE NEDERLANDSE MEDAILLEOOGST

Nederlandse medailles op Paralympische Zomerspelen sinds 1988

bron: paralympic.org

ANP

'See you in Tokyo' verwijst naar de zomerspelen in Tokio in 2020.

Optreden tijdens de slotceremonie van de Paralympische Spelen in Rio, afgelopen zondag.

TV VOORKEUR

NPO 1 ► NOS, 12.30-16.00 UUR

Prinsjesdag

Eigenlijk kunnen we ons Prinsjesdag niet voorstellen zonder de Gouden Koets, maar vandaag is die er niet bij. De koets wordt de komende jaren gerestaureerd en dan vervangen door de Glazen Koets. Dat is beslist geen tweederangskeuze, want volgens velen is deze kleurrijke, net gerestaureerde koets mooier dan de wat protserige Gouden Koets. Deze uitzending biedt een rechtstreeks verslag van de rijtoer van koning Willem-Alexander en koningin Máxima naar de Ridderzaal, de Troonrede en de balkonscène op Paleis Noordeinde. Rond 15.00 uur overhandigt minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem de miljoenennota aan de voorzitter van de Tweede Kamer, Khadija Arib.

NPO 2 ► KRO-NCRV, 16.10-16.20 UUR Mijn Maria

De populariteit van Maria blijft onverminderd groot. Wat is het toch dat zo aanspreekt in haar? Annemiek Schrijver, Roderick Vonhögen en Wilfred Kemp reizen door het land op zoek naar mooie verhalen over Maria. Kemp begrijpt wel iets van haar populariteit: 'Meer dan bij God en Jezus heb ik bij Maria het gevoel dat ze niet alleen weet wat er in mij omgaat aan hoop en twijfel, verdriet en vreugde, maar dat ze ook daadwerkelijk meevoelt.'

NPO 2 ► EO, 17.50-18.30 UUR

Geloof en een Hoop Liefde

Annie Wassenaar is kampeerster van het eerste uur op een camping in Bakkum, Noord-Holland. Na de oorlog hielp zij om de bijzondere camping weer op te bouwen. Haar leven is ermee verbonden. Als in 1996 haar man overlijdt, blijft ze terugkeren naar hetzelfde plekje waar ze vaak met hem was, hoe moeilijk dat soms ook is. Totdat weduwnaar Piet het verdriet over zijn overleden vrouw bij haar komt wegdrinken met een kopje koffie. Sindsdien groeit er een bijzondere band tussen hen.

NPO 2 ► KRO-NCRV, 18.50-19.20 UUR

Binnenstebuiten

Sharon de Miranda maakt een klassieker: Caesar salad. En interieurontwerper Francine helpt Jeanette met haar verkeerd gekozen interieur.

TV VOORAF

RICK TIMMERMANS nd.nl/media BEELD MAX

Hartverscheurende docu

Wat ik nog ben is een nietsontziende documentaire over de ziekte die langzaam het geheugen opvreet. Gerard Smit heeft alzheimer.

Gerard Smit krijgt de diagnose alzheimer over zich heen gestort, drie weken later vertelt hij er voor het eerst over tegen zijn vrouw die een camera in haar hand houdt. Hij huilt. Natuurlijk huilt hij. De aftakeling is ingezet, zegt hij, het hangt aan tegen verlies. Woensdag is het Wereld Alzheimer Dag. Omroep Max vertoont in dat kader de documentaire *Wat ik nog ben*. Een film over de rest van het leven van Smit, een befaamde bioloog en hersenwetenschapper die de gevreesde hersenziekte krijgt. Een ziekte met een taboe. Daarom wil hij deze film maken. Als niemand zoiets maakt, blijft het een verborgen ziekte. Alles komt aan de oppervlakte in deze indringende, emotionele en aangrijpende film. Het begint met de vraag die Smit voor zijn ziekte hypothetisch kon beantwoorden. Hij wil anderen niet opzadelen met iemand die niets meer geven kan. Als dat moment aanbreekt, wil hij uit het leven stappen. Wat blijkt: midden in een ziekte is nauwelijks aan te wijzen wanneer dat punt is bereikt. Wat hij ook ontdekt: na de diagnose vangt een nieuw leven aan. Smit was wetenschapper en dol op boeken. Die liefde sterft als eerste. Wat heb je nog aan lezen als je vergeet wat op de vorige bladzijde staat? Hij gaat schilderen, wat hem veel vreugde en zin

geeft. Het leven wordt een proberen inhoud te geven aan de dingen die je maakt. Zijn vrouw Liz verwoordt het een paar keer treffend. Je gaat leven met het ogenblik. Wat doen we nu zodat we nu kunnen genieten?

We zien Smit op heldere momenten. Verrassend is hoe ver in het proces die momenten er nog zijn. Hij kan nog praten over zijn ziekte, over zijn houding tegenover zijn vrouw, tegenover zijn kinderen en hij kan duidelijk maken wat hij nog wil. Maar een moment later staat hij voor een gezinsfoto. Dat ben ik, zegt hij twee keer. Liz, zijn vrouw weet hij te onderscheiden, maar zijn kinderen herkent hij niet. Dat vergeten hakt erin als een botte bijl. De wanhoop en radeloosheid bij de kinderen strekt zich steeds verder uit en later ook bij Liz. De nachten zijn het ergst. Wie is die vrouw die ze naast hem neer hebben gelegd? Het zal de verzorger zijn. De ziekte is bijna niet te dragen. *Wat ik nog ben* is een hartverscheurend document van een man die alles langzaam verliest en in de kleine gaatjes en kiertjes zijn geluk probeert te hervinden. Door de afwisseling van camera's – dan de huis-tuin-en-keukencamera van vrouw Liz, dan die van de documentairemakers – dringen we diep door in het leven van een man met alzheimer en in het leven met een man met alzheimer. Een pijnlijke en emotionele film die deze vernietigende ziekte bijna tastbaar maakt.

►► *Wat ik nog ben*, Max, NPO 2, 23.10-00.10 uur

NPO 1

06.35 NOS Journaal. 06.40 NOS Journaal. 06.45 NOS Journaal. 06.50 NOS Journaal. 07.00 NOS Journaal. 07.10 Goedemorgen Nederland. 07.30 NOS Journaal. 07.40 Goedemorgen Nederland. 08.00 NOS Journaal. 08.10 Goedemorgen Nederland. 08.30 NOS Journaal. 08.40 Goedemorgen Nederland. 09.00 NOS Journaal. 09.15 Nederland in beweging! 09.30 NOS Journaal. 09.40 MAX Geheugentrainer. 10.00 NOS Journaal. 10.15 NOS Journaal. 10.30 NOS Journaal. 10.40 NOS Journaal. 11.00 NOS Journaal. 11.15 Tijd voor MAX. 12.00 NOS Journaal. 12.20 NOS Journaal. 12.30 NOS Prinsjesdag 2016. 16.00 Pauw. 16.51 Socutera. 17.00 NOS Journaal. 17.10 Tijd voor MAX. 17.55 Politieke partijen: CDA.

18.00 NOS Journaal. 18.15 EénVandaag. 18.45 NOS Sportjournaal. 19.00 De Wereld Draait Door. 20.00 NOS Journaal. 20.30 Opsporing verzocht. 21.25 Opgelicht?!. 22.20 Kanniewaarzijn. 23.00 Pauw.

00.00 NOS Journaal. 00.20 Pauw. 01.20 EénVandaag. 01.50 NOS Journaal.

►► [kijk voor het complete programmaoverzicht op www.nos.nl](http://www.nos.nl) of op Teletekst pagina 200

ÉÉN

14.40 Clips. 15.00 Sporza: Eneco Tour. 17.00 Clips. 17.10 Jamie's 30 Minute Meals. 17.35 Buren. 18.00 Het Journaal. 18.10 Het Weer. 18.15 Dagelijkse kost. 18.30 Blokken. 19.00 Het Journaal. 19.40 Iedereen Beroemd. 20.05 Het Weer. 20.10 Thuis. 20.40 Het Goeie Leven. 21.30 Loslopend wild & gevogelte. 22.00 Van Gils & gasten. 22.45 Het Journaal. 23.00 Madam Secretary. 23.41 Ken. 23.42 Euromilions. 23.45 Het Weer. 23.50 Dagelijkse kost. 00.05 Iedereen Beroemd. 00.25 Journaallus.

ARD

13.00 ARD-Mittagsmagazin. 14.00 Tagesschau. 14.10 Rote Rosen. 15.00 Tagesschau. 15.10 Sturm der Liebe. 16.00 Tagesschau. 16.10 Panda, Gorilla & Co. 17.00 Tagesschau. 17.15 Brisant. 18.00 Wer weiß denn sowas? 18.50 Familie Dr. Kleist. 19.45 Wissen vor acht – Natur. 19.50 Wetter vor acht. 19.55 Börse vor acht. 20.00 Tagesschau. 20.15 Tierärztin Dr. Mertens. 21.00 In aller Freundschaft. 21.45 Report München. 22.15 Tagesthemen. 22.30 Sportschau. 23.30 PremierenKino im Ersten: Before I Go to Sleep. 00.55 Tagesschau. 01.05 County Clare.

NPO 2

07.30 NOS Journaal met gebarentolk. 07.35 NOS Journaal. 07.40 NOS Journaal. 07.45 NOS Journaal. 08.00 NOS Journaal met gebarentolk. 08.15 NOS Journaal. 08.30 NOS Journaal. 08.35 NOS Journaal. 08.45 NOS Jeugdjournaal met gebarentolk. 09.00 NOS Journaal met gebarentolk. 09.15 Zondag met Lubach. 09.52 NOS 100 jaar Schiphol. 09.55 100 jaar Schiphol: Luchtzaken onder de zeespiegel. 10.45 Koken met Van Boven. 11.25 De Wereld Draait Door. 12.18 Politieke Partijen: PvdD. 12.30 NOS Prinsjesdag met gebarentolk 2016. 14.20 Memories. 15.20 Geloof en een Hoop Liefde. 16.00 NOS Journaal. 16.10 Mijn Maria. 16.20 Katholiek Nederland tv. 16.50 Natuur op 2: Madagascar. 17.50 Geloof en een hoop liefde.

18.30 Hallo Nederland. 18.50 BinnensteBuiten. 19.20 NOS Prinsjesdag 2016. 19.55 De Universiteitsstrijd. 20.25 Brandpunt. 21.20 WNL Opiniemakers. 22.00 Nieuwsuur. 23.00 Gezichten van Dementie. 23.10 2Doc: Wat ik nog ben.

00.15 Kunstuur. 00.40 De Nachtoen.

NPO 3

11.30 Bruine beer in het blauwe huis. 11.50 Doc McStuffins. 12.05 Masha's sprookjes. 12.10 Maya de Bij. 12.25 Rintje. 12.30 Rintje. 12.35 Apennoten. 12.50 Buurman en buurman. 12.55 Mike de ridder. 13.05 Ringel Singel 19. 13.20 KRO Kindertijd. 13.21 Draakje verrast struisvogel. 13.32 Iene Miene Boe – Appeltaart. 13.34 Basketball. 13.35 De post. 13.45 Angelina Ballerina. 13.55 Sesamstraat. 14.10 Bumba: Bravo Babilu. 14.20 Sesamstraat 10 voor... 14.30 Bob de Bouwer. 14.40 Bollie & Billie. 15.00 Twisted Whiskers. 15.10 Bij Ron in het Pension. 15.35 Z@ppbios: Hördu – tussen twee werelden. 16.55 SpangaS. 17.20 Street Magic. 17.35 Kaal of Kammen.

18.00 Lost in the Game. 18.23 Het Klokhuis. 18.45 NOS-Jeugdjournaal. 18.55 SpangaS. 19.20 Zapp Anti Pest Club. 19.50 3 Op Reis. 20.30 Love Me Gender. 21.25 Sophie in de Kreukels. 22.20 Spuiten en Slikken Specials. 23.05 United Shades of America. 23.50 De Wereld Draait Door.

00.45 Spuiten en Slikken Specials. 01.30 United Shades of America.

BBC 1

14.45 Doctors. 15.15 Think Tank. 16.00 Escape to the Country. 16.45 Yes Chef. 17.30 Antiques Road Trip. 18.15 Pointless. 19.00 BBC News at Six; Weather. 19.30 BBC Regional News and Weather. 19.55 Party Political Broadcast. 20.00 The One Show. 20.30 EastEnders. 20.57 BBC News and Regional News. 21.00 Holly City. 22.00 DIY SOS: The Big Build. 23.00 BBC News at Ten. 23.30 BBC Regional News and Weather. 23.42 The National Lottery Update. 23.45 Alex Jones – Fertility & Me. 00.30 The Doctor Who Gave Up Drugs. 01.30 Weather for the Week Ahead.

BBC 2

07.30 Dom on the Spot. 08.15 Yes Chef. 09.00 Sign Zone: Natural Born Winners. 10.00 Victoria Derbyshire. 12.00 BBC Newsroom Live. 13.00 Daily Politics. 14.00 Super League Show. 14.40 Countryfile. 15.00 Daily Politics. 17.00 Coast. 17.15 Restoration Home. 18.15 Flog It! 19.00 Debatable. 19.45 Make Me an Egghead. 20.30 Great British Menu. 21.00 The Hairy Bikers' Chicken and Egg. 22.00 Great Continental Railway Journeys. 23.00 Later Live... with Jools Holland. 23.30 Newsnight. 00.10 Weather. 00.15 NFL This Week. 01.05 Scotland and the Battle for Britain.

KANNIEWAARZIEN Astrid Joosten en haar team stellen absurde situaties aan de orde. NPO 1, 22.20 UUR

NGC

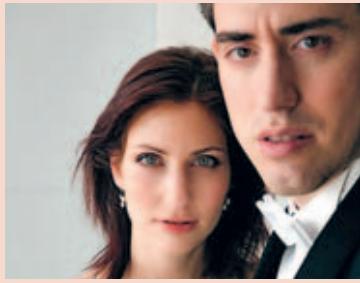
06.00 Science of Stupid. 06.25 Science of Stupid. 06.50 The Incredible Dr. Pol. 07.35 The Incredible Dr. Pol. 08.30 Cesar to the Rescue. 09.25 Locked Up Abroad. 10.15 The Incredible Dr. Pol. 11.10 Fish Tank Kings. 12.10 Lawless Island. 13.05 Paranatural. 14.00 The Story of God with Morgan Freeman. 15.00 Airport Security: Colombia. 16.00 Air Crash Investigation. 17.00 Air Crash Investigation. 18.00 Fish Tank Kings. 19.00 The Incredible Dr. Pol. 20.00 The Incredible Dr. Pol. 21.00 World's Deadliest. 22.00 Science of Stupid. 22.30 Science of Stupid. 23.00 Ice Road Rescue. 00.00 Underworld, Inc. 01.00 World's Deadliest. 02.00 Inside 9/11. 02.50 Locked Up Abroad. 03.40 Air Crash Investigation. 04.30 Science of Stupid. 04.55 Science of Stupid. 05.15 World's Deadliest.

RADIO VOORKEUR

NPO 3 ► EO, 20.35-21.25 UUR

Love me gender

In zes afleveringen worden vijf transgenders gevolgd bij hun zoektocht naar liefde: Jennifer (31), BeyonG (30), Lisa (22), Jason (25) en René (26). Er zijn veel obstakels die ze daarvoor moeten overwinnen. Van eerlijk durven zeggen dat ze transgenders zijn tot de vraag 'Ben ik (nu) mannelijk of vrouwelijk genoeg?' Een spannende zoektocht waarin ze vaak vooral zichzelf tegenkomen en geconfronteerd worden met de vooroordelen van de maatschappij. Deze aflevering gaat over Jason, die het moeilijk heeft in zijn nieuwe rol als man. Hij heeft nog geen geslachtsoperatie gehad en voelt zich hierdoor onzeker en niet mannelijk genoeg.

NPO RADIO 4 ► MAX, 20.00-22.30 UUR

Avondconcert

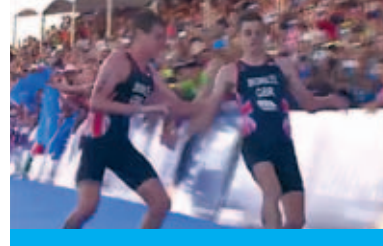
Het wereldvermaarde pianisten-duo Silvan Silver en Gil Garburg voert werken uit van Wagner/Garburg, Liszt/Saint-Saëns, Schubert en Beethoven. Een rechtstreekse uitzending vanuit de Concertzaal Tilburg.

VIRAL

MARA WIENKE nd.nl/media BEELD FACEBOOK

Omdat we broers zijn

Wat trekt de aandacht op sociale media? Vandaag: broederschap.

Slungelig wandelt de Britse Jonathan Brownlee over de Mexicaanse weg. Zijn armen bungelen nutteloos langs zijn lijf, zijn donkere ogen focussen amper meer. Hij plakt van het zweet en moet zich aan een omstander vastgrijpen om in balans te blijven. Hij huilt niet, hij frons niet – zijn gezicht staat stoïcijns terwijl hij verder waggelt. Met deze omschrijving zou je denken dat hij een dronkenlap is, verdund na een avondje uit. En daar lijkt het ook verdacht veel op. Maar het verhaal wordt nog veel beter.

dingen met een menselijke lichaam, en zeker als dat lichaam zo beproefd wordt als het zijne. Hij blijft het proberen, blijft bewegen, maar in de haag van vrijwilligers lijkt het even of hij stopt.

En dan zwaait een bekende arm om hem heen. Broer Alistair, zelf olympisch kampioen, laat zijn kans op de overwinning schieten en ziet hoe de Zuid-Afrikaan Henri Schoeman er vervolgens mee vandoor sprint. De broeders Brownlee gaan samen door, vechtend voor elke meter. Alistair ziet de finish tegemoet met een brede glimlach. Voor Jonathan lijkt alles een waas te zijn.

Na de finish stort Jonathan, die zilver

pakt, zich ter aarde. De medische staf schiet hem meteen tegemoet en niet veel later post hij een foto vanuit het ziekenhuis op Twitter. 'Je loyaliteit is ongelooflijk', bedankt hij zijn broer. Het is niet hoe hij het seizoen wilde eindigen, maar hij heeft alles gegeven, geeft hij aan. En voor zijn broer zal hetzelfde gelden. Hij had het zich vast niet zo voorgesteld, maar bedacht zich geen moment toen hij zijn broer zo zag worstelen, en heeft hem alles gegeven. Inclusief een mogelijk overwinning.

De broeders Brownlee veroveren in de volgende dagen sociale media. Want ondanks het feit dat de Brownlees en hun concurrenten uren aan-eenrijgen in het zwembad, of gebogen over de fiets, of slepend met hun voeten tijdens het hardlopen, allemaal ter voorbereiding op grote wedstrijden als deze ... is hier geen twijfel zichtbaar. Dit is hoe bescheidenheid en broederschap eruitzien.

Bedankt, Brownlees.

► Kijk naar nd.nl/brownlee

RTL 4

12.10 Een zaak van bloemen. 12.35 Teleshop 4: Dit is mijn toekomst. 13.05 RTL Boulevard. 14.00 Family Island. 15.00 Nooit Meer Naar Huis. 16.00 RTL Nieuws. 16.05 De wensboom. 17.05 Dr. Phil. 18.00 RTL Nieuws. 18.15 Editie NL. 18.35 RTL Boulevard. 19.20 Winnen Doe Je Bij ... 19.30 RTL Nieuws. 19.50 VriendenLoterij PrijzenMarathon. 19.55 RTL Weer. 20.00 Goede Tijden, Slechte Tijden. 20.30 Uitzetel Van Executie. 21.30 TV Makelaar: Mission Impossible. 22.30 RTL Late Night. 23.45 RTL Nieuws. 00.00 RTL Weer. 00.10 RTL Boulevard. 00.55 RTL Late Night. 02.05 Teleshop 4.

RTL 5

10.05 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 11.00 Teleshop 5: Thane. 12.45 Teleshop 5: Dit is mijn toekomst. 14.00 Teleshop 5: Thane. 14.15 Teleshop 5: Tommy Teleshopping. 16.00 Teleshop 5: Kortingsbrigade. nl. 16.35 Over de kook. 17.05 Wie is de chef? 17.35 TopChef: De 12 provincies. 18.35 Gordon Ramsay: Oorlog in de keuken. 19.45 Galileo. 20.30 Holland's Next Top Model. 21.30 I Can Make You a Supermodel. 22.30 Galileo. 23.25 De vijftien vetste video's van vandaag. 23.55 Wie is de Sjaak? 00.30 Teleshop 5: Nachtlounge: Babes. 02.01 Teleshop 5: Nachtlounge: Babes.

UNITED SHADES OF AMERICA Documentaireserie over minderheden in de VS. NPO 3, 23.05 UUR

FAMILY7

06.00 Travel the road. 06.30 Gospel Truth. 07.00 Cross Talk. 07.29 Krummel. 08.03 Homecoming. 08.30 Chip Ingram. 09.00 Wijs. 09.30 Gospel Truth. 10.00 Geloofshelden. 11.00 I24 News. 11.12 Barakat TV. 11.30 Travel the road. 12.00 Another life. 12.30 Nehemia. 13.00 Jeni zoekt het buitengewone. 13.30 Chip Ingram. 14.00 Concert op 7. 14.30 Wijs. 15.00 Gospel Truth. 15.30 Geloofshelden. 16.30 Building a difference. 17.00 Geloven is voor iedereen. 17.30 Coffee Shop Girl. 18.00 I24 News. 18.11 Geboren om te groeien. 18.17 Geboren om te groeien. 18.30 Another life. 19.00 Wijs. 19.30 Bijbelse karakters. 19.58 Stevies trek. 20.30 Uitgelicht! 21.00 Family7 live. 22.00 Joyce Meyer. 22.30 TV 4 Dads. 23.00 Uitgelicht! 23.30 In Touch. 00.00 In Touch. 00.30 Wijs.

SBS 6

06.00 Loop: Hart van Nederland. 07.10 The Doctors. 08.05 Tommy Teleshopping. 14.15 Little House on the Prairie. 15.15 De grote verbouwing. 16.10 Over smaak valt te twisten. 17.05 Huizenjacht. 18.00 Hart van Nederland – Vroeg. 18.15 Shownieuws – Vroege editie. 18.30 MasterChef Australië. 19.30 Utopia. 20.00 Rad van fortuin. 20.30 De alarmcentrale. 21.30 Red mijn vakantie. 22.30 Hart van Nederland – Late editie. 22.50 Shownieuws – Late editie. 23.25 Piets weerbericht. 23.30 Rad van fortuin. 00.00 Utopia. 00.35 The Fresh Prince of Bel-Air. 00.48 RelaxTV.

RTL 7

11.30 Stop! Politie. 12.00 Stop! Politie. 12.30 Stop! Politie. 13.00 Everybody Loves Raymond. 13.30 Everybody Loves Raymond. 14.00 The King of Queens. 14.30 The King of Queens. 15.00 Flodder. 15.30 Flodder. 16.00 Everybody Loves Raymond. 16.30 Everybody Loves Raymond. 17.00 The King of Queens. 17.30 The King of Queens. 18.00 Lekker Snugger. 18.30 Bezopen Bestuurders. 19.00 Idioten Op De Weg. 19.30 Stop! Politie. 20.30 De 7 Van Snipes: Undisputed. 22.15 De 7 Van Snipes: The Art of War II: Betrayal. 00.20 Pegasus Vs. Chimera. 02.01 Teleshop 7: Nachtlounge – Flirts. 04.30 Tekst-TV.

REFORMATORISCHE OMROEP

09.00 Dagopening. 09.25 RO non-stop. 12.00 Aan Tafel. 14.00 RO non-stop. 18.00 RO non-stop mannenzang. 19.00 Op Verzoek. 20.00 Cascade met André Diepenbroek. 21.00 Op Verzoek. 22.00 Dagsluiting. 22.15 RO non-stop. 00.00 RO non-stop. 02.00 RO non-stop anderstalig. 03.00 RO non-stop.

GROOT NIEUWS RADIO

06.00 De Ochtend. 07.00 De nieuwe morgen. 09.00 Blessings. 10.00 Bij Jorieke. 12.00 Sandwich. 14.00 Backstage. 16.00 De dag van vandaag. 19.00 Wens. 20.00 Muziekavond. 00.00 De Nacht. 05.25 De Bijbel door.

CANVAS

09.00 Zomerbeelden. 12.30 Rolkrant. 17.55 Extra Time. 18.55 Langs de oevers van de Yangtze. 19.30 Exitus. 20.00 Het Journaal. 20.05 Terzake. 20.30 De afspraak. 21.10 Après Hitler. 22.00 De Ideale Wereld. 22.45 Lilyhammer. 23.30 Canvaslus.

OPHEF IN DE REGIO

ROEL SIKKEMA nd.nl/nederland BEELD HEIJMANS

■ ONGEWILDE MINIHUIZEN IN PARK PANNINGEN AL VERHUURD

De bewoners van het Limburgse Panningen moesten er niets van hebben meldt de Limburgse nieuwszender L1. Maar de tien in aanbouw zijnde minihuizen in het Ringovenpark zijn alle al verhuurd. Het gaat om zogenaamde Heijmans One-woningen. Dat zijn kleine verplaatsbare eenspersoonshuizen die voor maximaal tien jaar ergens worden neergezet. Volgende week vindt een hoorzitting plaats over de bezwaren van de omwonenden, maar de bouw zelf kunnen ze – mede na een verloren kort geding – niet meer tegenhouden.

■ IN OVERIJSSELSE BEUNINGEN IS TWEEDE WOLF GESIGNALEERD
Voor de tweede keer is een dier als wolf geïdentificeerd. Dat meldt RTV Oost op basis van DNA-onderzoek. Daaruit blijkt dat een 'vermoedelijke wolf' die onlangs in Beuningen rondliep inderdaad een wolf is. Een onderzoeksinstituut heeft het DNA uit de uitwerpselen van het dier bekeken en komt zo tot deze conclusie. Onbekend is waar het dier van-

daan gekomen is. Vorig jaar heeft enige tijd een wolf in Groningen en Drenthe rondgelopen.

■ UTRECHTER ROBERTO COLETTI MAAKT IJS VAN MOEDERMELK
Ijsmaker Robert Coletti uit Utrecht heeft moedermelk gemaakt, vermeldt hij op Facebook. Hij schrijft daar een voorstander van 'ruilhandel' te zijn. 'Als je ons vijgen brengt, krijg je van ons vijgenijs, maar ook met bramen, appels en pruimen uit eigen tuin weten wij raad. Coletti baarde al eerder opzien met onder meer frikandellenijs en wietijs, meldt RTV Utrecht.

■ NA 63 JAAR WEER KONINKLIJKE EREPENNING GRONINGEN
Burgemeester Henk Bakker van Bedum heeft een 'Koninklijke erepenning voor menslievend hulpbetoon' uitgereikt aan de Winsumer Eelco Wijnoldij Daniëls. Hij kreeg de penning omdat hij met acuut gevaar voor eigen leven een inwoner van Bedum heeft weerhouden van zelfdoding. Volgens de gemeente is het voor het eerst sinds 1953 dat zo'n erepenning in Groningen is uitgereikt.

In het Limburgse Panningen zijn tien Heijmans One-woningen geplaatst. Ze zijn alle tien al verhuurd.

NL

REDACTIE ND

Heel Holland Bakt: 2,6 miljoen kijkers

► HILVERSUM
Heel Holland Bakt (Omroep MAX, NPO1) kwam zondagavond tot 2,6 miljoen kijkers, het hoogste aantal kijkers voor een programma in dit televisie seizoen tot nu toe. Het was voor de tweede keer het best bekeken programma van de week. Het einde van de hittegolf eerder deze maand zorgt ervoor dat mensen nu weer wat meer televisie kijken. Hart van Nederland (SBS6) steeg van 1,2 naar 1,3 miljoen kijkers, Het nieuwe programma van Alberto Stegeman, Stegeman op de Bres, groeide zelfs van 874.000 naar 1,1 miljoen, Andere vrij hoge scores waren er voor Wegmisbruikers van 690.000 naar 930.000 en vtwonen van 421.000 naar 515.000 kijkers. <

NL

REDACTIE ND

Ereveld toont schilderijen van Oezbeken

► LEUSDEN
Drie schilderijen die zijn gewijd aan de 101 Oezbeekse nazi-gevangenen in Kamp Amersfoort zijn zaterdag 24 september te zien bij begraafplaats Rusthof in Leusden (10.00 tot 14.00 uur). Kunstschilder Engelbert l'Hoest zag de Oezbeken in 1941 hongerig en moe door Amersfoort sjokken. In de jaren zestig wijdde hij drie schilderijen aan hen. Ook laat Stichting Russisch Ereveld zaterdag een portret zien dat een Nederlandse medegevangene maakte van een van de Oezbeken, 'Russen' zoals de volksmond wil. Allen kwamen om, door honger en een massa-executie bij de Koedriest in Leusden. <

STILGEZET

Prediker 9:11

Afhankelijk

Ik heb onder de zon opnieuw gezien dat niet altijd een snelle hardloper de wedloop wint, ... dat hij die wijs is niet altijd zijn brood heeft, en hij die inzicht heeft de rijkdom, hij die bekwaam is het respect. Zij allen zijn afhankelijk van tijd en toeval.

Als het dan toch allemaal een kwestie is van puur geluk of domme pech, waarom zou je dan nog knokken? Laat die training maar zitten, zeg die cursus maar af. Waarom zou je streven naar een nog beter product? De markt is toch grillig ... Je zou verwachten dat de Prediker bij een dergelijke conclusie uitkomt. Maar nee. Dat is vreemd genoeg nooit zijn conclusie. Klampt hij zich dan domweg vast aan een verouderd arbeidsethos? Nee, hij onderwerpt zich. Aan Gods gebod tot zweeten voor je brood. In blijvende afhankelijkheid, niet van het toeval, maar van Gods tijd.

ndmorgen

Op de achterpagina van morgen vertelt Piet H. de Jong over Kamerlid Floor Wibaut die een kolossaal standbeeld kreeg in Amsterdam. <

nd jong KORT & KLEIN

DINSDAG 20 SEPTEMBER 2016

671

LINDA STELMA • BEELD ANP / KOEN VAN WEEL

Prinsjesdag: per koets door Den Haag

Vandaag is het Prinsjesdag. De regering maakt haar plannen voor het nieuwe jaar bekend. Wat gebeurt er allemaal op deze dag en waarom heet Prinsjesdag 'prinsjesdag'?

Jeder jaar is het op de derde dinsdag van september Prinsjesdag. In Den Haag gebeurt van alles. Koning Willem-Alexander en koningin Máxima rijden vandaag met de Glazen Koets van paleis Noordeinde – het kantoor van de koning – naar het Binnenhof. Er staan dan altijd heel veel mensen langs de kant van de weg. In de Ridderzaal leest de koning de troonrede voor. Hierin legt hij de plannen uit van de regering. In de Ridderzaal zitten een heleboel ministers en Kamerleden.

Na afloop rijden de koning en koningin weer terug naar het paleis. Gewoonlijk gaan ze altijd met de Gouden Koets, maar die kan niet rijden omdat hij opgeknapt wordt. In de zeventiende eeuw bestond het woord Prinsjesdag al. Het werd gebruikt voor de verjaardag van de prins van Oranje. Hoe het komt dat het woord nu gebruikt wordt voor de dag dat de regering haar plannen bekendmaakt, weten we niet. Ben je nieuwsgierig geworden? Misschien kun je op school wel een stukje op tv zien!

wat vind jij?

Het is belangrijk dat de regering vertelt wat voor plannen ze heeft.

TWEET VAN DE DAG

Matthijn Buwalda *cabaretier, zanger*
HELP! MIJN WEDERHELFT HEEFT HEEL HOLLAND BAKT ONTDEKT. VLUCHTEN, VECHTEN OF VERZOENEN? #HHB

LIMERICK

KEES VAN EGMOND, BLEISWIJK

Eigen risico blijft

'Want Schippers' zegt iemand uit Demen,
'voorziet anders grote problemen.
Het heeft tot gevolg
veel duurdere zorg.
Dat risico wil ze niet nemen.'

BIJDRAGEN? achterop@nd.nl

IK & MIJN HUIS

bijdragen? achterop@nd.nl

NIEUWE BUREN

Wij (ouder echtpaar) hebben nieuwe burens gekregen en al snel komt het stel met de twee kinderen even kennismaken. Mijn man stelt voor elkaar te tutoyeren. Ze stemmen daar graag mee in. Later zegt het dochtertje tegen haar moeder: 'Wil de buurman echt dat jullie elkaar gaan tatoeëren?'

MEESTERS IN DE MUZIEK

MAURICE HOOGENDOORN nd.nl/muziek BEELD AP

Schubert piekte op zijn achttiende

De eeuwen door hebben componisten de mooiste muziek gemaakt. Wie waren zij, wanneer leefden ze en wat onderscheidt hen van de middelmaat?

Vandaag: Franz Schubert.

Zeg Schubert en je zegt: liederen. Natuurlijk, Schuman maakte ze ook, net als Mendelssohn en Mahler. Maar als iemand de liederen- en kamermuziekcultuur op de kaart heeft gezet, was het wel Franz Schubert (1797-1828). Hij schreef in totaal meer dan zeshonderd liederen.

De Weense componist is een vroege vertegenwoordiger van de Romantiek. Geliefde thema's zijn liefde, vreugde, nostalgie, verlangen, natuur en dood. Als het gaat om de technische kant van de muziek, zijn complexiteit en virtuositeit de nieuwe idealen.

LUISTERTIPS

Er was geen klassiek genre dat Schubert niet beheerste. Een geweldig pianowerk is zijn Fantasie in f klein, voor twee piano's (onder meer prachtig gespeeld door de jonge Nederlandse broers Arthur en Lucas Jussen). Een mooi religieus werk is de Deutsche Messe, met bijvoorbeeld het ingetogen en toch krachtige 'Heilig, heilig, heilig'. Maar Schubert is vooral de man van de liederen. Het griezelige Erlkönig is daarom een must voor iedereen die deze componist wil leren kennen. Kijk en luister op nd.nl/muziek naar dit werk.

Schubert piekte vroeg. Hij was op achttienjarige leeftijd het meest productief. In 1815 componeerde hij maar liefst vier opera's, twee symfonieën, 144 liederen, twee missen, een strijkkwartet en twee pianosonates. Onder de liederen was ook zijn bekendste werk: Erlkönig. De muziek is van Schubert, de tekst is een gedicht van Goethe uit 1782, gebaseerd op een Deens sprookje. Het lied vertelt een triest en vooral griezelig verhaal, over een vader die in de nacht te paard naar huis rijdt, met zijn zoon in zijn armen. De zieke jongen ziet in zijn droom de kwaadaardige elfenkoning (Erlkönig), een soort Magere Hein die de jongen probeert mee te lokken naar het dodenrijk. In de snelle loopjes in de pianopartij hoor je het paard in galop. Het lied wordt door één zanger gezongen maar kent meerdere personages (vader, zoon, elfenkoning), die uit elkaar zijn te houden door verschillen in hoogte en majeur-mineur.

Schubert schreef ook zogenaamde liedcycli, zoals Die schöne Müllerin (1823), waarin twintig liederen samen een verhaal vertellen. In dit geval over een jongeman die verliefd is op een molenaarsdochter maar wiens liefde niet wordt beantwoord. In het jaar voor zijn dood schreef hij een andere grote liedcyclus: Winterreise. In 24 liederen wordt verhaald

over een eenzame man, trekkend door een winters landschap, zoekend naar zichzelf. Volgens sommigen is in Winterreise het doodsverlangen van Schubert terug te horen.

onvoltooid

Maar niet alleen zijn liederen brachten Schubert postume roem. Ook zijn symfonieën worden nog altijd hoog gewaardeerd. Met name Die Unvoll-

endete ('de onvoltooid') is geliefd. Op de keper beschouwd is het een merkwaardige naam, want Schubert heeft wel meer symfonieën niet helemaal afgemaakt. In ieder geval wordt met Die Unvollendete de tweedelige symfonie in b klein bedoeld, waaraan hij in 1822 begon. Vooral het eerste deel bezorgde deze symfonie zijn populariteit: het is geheimzinnig en huiveringwekkend.

ZIJN LEVEN IN 'T KORT

Franz Schubert is geboren op 31 januari 1797, in een buitenwijk van Wenen. Hij groeide op als zoon van een onderwijzer die negentien kinderen uit twee huwelijken had op te voeden. Toen Franz acht jaar was, kreeg hij zowel vioolles (van zijn vader) als zangles. Zijn stem bleek zo bekoorlijk, dat hij 'zangknaap' mocht worden aan de Weense hofkapel, waar hij les kreeg van de componist Salieri. Inderdaad, bekend als de jaloerse tegenspeler van Mozart uit de film *Amadeus*. Schuberts leven was tragisch. Ondanks zijn muzikale genialiteit genoot hij slechts lokale bekendheid; pas na zijn dood volgde grote roem. Financieel zat Schubert geregeld aan de grond. Hij dronk veel en belandde in het ziekenhuis vanwege, vermoedelijk, syfilis. Hij overleed in 1828 aan tyfus, 31 jaar oud. Toch heeft hij in zijn korte leven een indrukwekkend oeuvre bij elkaar gecomponeerd van bijna duizend werken.

Schubert overleed op 31-jarige leeftijd, anderhalf jaar na de componist Ludwig van Beethoven. Welke geniale muziek hij nog meer had gemaakt als hij langer had geleefd, zullen we nooit weten. Daaraan moet ook de dichter Franz Grillparzer hebben gedacht, die op Schuberts graf schreef: 'De dood begroef hier een rijk bezit, doch nog schoner verwachtingen.' <